

Krüptovaraturu seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

1.1. Sisukokkuvõte

Käesolev eelnõu (edaspidi eelnõu) reguleerib krüptovaraturul tegutsemist ja järelevalvet krüptovaraturu osaliste üle. Eelnõuga tagatakse Euroopa Liidu (**EL**) õiguse nõuetekohane riigisisene rakendamine.

Eelnõu kohaldamisalasse kuuluvad Eestis tegutsevad järgmised krüptovaraturu osalised:

- krüptovarateenuse osutajad;
- krüptovara emitendid, kelleks on nii varapõhise tokeni emitendid ja e-raha tokeni emitendid (nn stablecoin'de emitendid) kui ka muu krüptovara emitendid.

Krüptovara kõige laiemas tähenduses on väärtuse või õiguste esitamine digitaalsel kujul, sealjuures kasutatakse selle vara salvestamiseks üldjuhul hajusraamatu tehnoloogiat. Kitsamas tähenduses nimetatakse selliseid varasid olenevalt krüptovara funktsioonidest kas tokeniteks või müntideks (coin). Terminid nagu krüptoraha, krüptovaluuta või virtuaalvääringud on kõik defineeritavad kitsamas tähenduses kui krüptovara ning on krüptovara alaliigid.

Krüptovarateenuse osutamisele ja krüptovara pakkumisele või kauplemisele võtmise taotlemisele suunatud nõuded on EL tasandil reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2023/1114, 31. mai 2023, mis käsitleb krüptovaraturge ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 1095/2010 ning direktiive 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937 (edaspidi **MICA määrus**)¹.

Kui rahapesu tõkestamise järelevalve välja arvata, puudusid seni EL-ülesed ühtsed reeglid krüptovaraga seotud teenuste osutamise kohta, sealhulgas krüptovaraga kauplemise platvormide korraldamiseks, krüptovara vahetamiseks rahaliste vahendite või muu krüptovara vastu ning krüptovara hoidmiseks ja haldamiseks kliendi nimel. Euroopa Komisjoni hinnangul on EL üleste reeglite puudumine toonud kaasa krüptovara omanikele riske ja mõjutanud ka krüptovaraturu usaldusväärust, sh turu kuritarvitamise ja finantskuritegevuse mõttes. Ühtse EL regulatsiooni puudumine on toonud kaasa selle, et iga liikmesriik on proovinud seda valdkonda reguleerida ise ja see on tekitanud õiguslikku arbitraaži.

MICA määruse eesmärk on toetada innovatsiooni ja ausat konkurentsi ning tagada samal ajal investorite piisav kaitse ja krüptovaraturgude usaldusväärus. Lisaks võimaldab see krüptovarateenuse osutajatel pakkuda oma teenuseid samade reeglite alusel ükskõik millises liikmesriigis. Oluline on märkida, et MICA määrus ei reguleeri tehnoloogiaid ega detsentraliseeritud süsteeme endid (nt ei plokiahelat ega bitcoin'i protokollid). Seega on MICA määrus osa laiemast krüptovara ja hajusraamatu tehnoloogia (DLT) raamistikust², millega tagatakse, et kehtivad õigusaktid ei takista uue tehnoloogia kasutuselevõttu, aga samal ajal saavutatakse asjakohased regulatiivsed eesmärgid.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32023R1114>

² 2023. a. 23. märtsis jõustunud määrus 2022/858 näeb ette kuidas väärtpapieribörsi korraldajad saavad hajusraamatu tehnoloogiat kasutada: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R0858>

Kuigi viimastel aastatel on turule tulnud uusi krüptovaraid³ ja erinevatesse krüptovaradesse investeerimise populaarsus on jõudsalt kasvanud, siis võrreldes traditsioonilise finantssektoriga on krüptovara turuväärtus üsna väike. 2021. aasta kolmandas kvartalis, mil globaalse krüptovaraturu turuväärtus oli haripunktis ehk ligi 3 miljardit USA dollarit, moodustas see ainult 1,5% ainuüksi EL finantssektori väärtusest, mida hinnati umbes 105 triljoni euro ulatuses. 2023. aasta märtsi seisuga moodustab krüptovarade turuväärtus globaalselt (890 miljardit dollarit) kõigest umbes 0,8% EL-i finantssektorist. Seetõttu on ka leitud, et vähemalt hetkel ei paista krüptovaral olevat traditsioonilisele finantssektorile märkimisväärset riski. Samas on ka leitud, et krüptovara võiks saada süsteemselt oluliseks, kui stabelcoin'iga seotud mahud kasvavad näiteks 10 või 20 korda. MICA eesmärk on mh leevendada mõju finantsstabiilsusele.

Eelnõu eesmärk on tagada MICA määruse riigisisene rakendamine. Eelnõu mõjutab nii juba tegutsevaid virtuaalvääringu teenuse pakkujad kui ka uusi krüptovaraturule tulijaid, kelle halduskoormus tõuseb. Tegutsevate ettevõtjate puhul võib osutuda vajalikuks täiendava tööjõu ja kapitali kaasamine, et viia oma tegevus viia kooskõlla õigusaktides sätestatud nõuetega. Uutele tulijatele on mõju suurem. Krüptovaratteenuse klientide ja krüptovara omanike jaoks suureneb eelkõige läbipaistvus ja usaldusväärsus krüptovaraturu vastu.

Eelnõu kohaselt hakkab krüptovaraturu osaliste üle järelevalvet teostama Finantsinspeksioon, saades MICA määruse tähenduses pädevaks asutuseks. Hetkel kuuluvad virtuaalvääringu teenuse pakkujad (edaspidi *VASP-id*⁴) ehk tulevased krüptovaraturu osalised Rahapesu Andmebüroo järelevalve alla. Seetõttu suureneb Finantsinspeksiooni halduskoormus oluliselt. Rahapesu Andmebüroo halduskoormus väheneb selle arvelt, et edaspidi nad ei pea kulutama ressursse VASP-ide tegevusloa ja tegevusnõuete täitmisega seotud järelevalvele, v.a rahapesuriskiga seotud järelevalvele.

Lisaks MICA määruse riigisisesele rakendamisele tehakse eelnõuga järgmised muudatused:

- krüptovaratteenuse osutajad ja varapõhise tokeni emitendid peavad järgima digitaalse tegevuskerksusega seotud nõudeid. Seda reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2022/2554, mis käsitleb finantssektori digitaalset tegevuskerksust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1060/2009, (EL) nr 648/2012, (EL) nr 600/2014, (EL) nr 909/2014 ja (EL) 2016/1011⁵ (edaspidi *DORA määrus*). DORA määruse rakendamise eesmärk on saavutada krüptovaratteenuse osutajate ja varapõhise tokeni emitentide digitaalse tegevuskerksuse kõrge tase, vähendada finantshäirete ja ebastabiilsuse ohtu ning seeläbi suurendada krüptovaratteenuste klientide, krüptovara omanike ja investorite kaitset;
- täiendatakse investeerimisfondide seaduses (edaspidi *IFS*) sätestatud tegevusloata väikefondi valitsejate registreerimist ja tegevust puudutavaid nõudeid. Uute nõuetena kehtestatakse aktsia- või osakapitali miinimumnõue (25 000 eurot) ning investeringu minimaalne summa ühe investori kohta iga eraldi pakkumise korral (vähemalt 10 000 eurot). Lisaks tehakse täpsustusi tegevuse registreerimise ja registrist kustutamise regulatsioonides;
- väärtpaberituru seaduses (edaspidi *VpTS*) tehakse muudatused, millega tõstetakse vastavat künnist, mille kohaselt ei pea EL määruse 2017/1129 kohast väärtpaberiprospetti koostama. Täna on see künnis 5 mln eurot ehk kui väärtpaberite pakkumine on alla 5 mln euro ei pea väärtpaberite prospekti koostama. Käesoleva eelnõuga tõstetakse see künnis 8 mln euro peale. Antud muudatus on osa Balti riikide ühisest koostööprojektist, millega on plaanis näha ette väärtpaberite

³ 2023. a. 29. mai seisuga on coinsmarketcap.com andetel maailmas ca 25 000 erinevat krüptovara. Siiski massiivsemalt tehakse tehinguid üksnes suurematega.

⁴ Virtual Asset Service Provider

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32022R2554>

pakkumistele alla 8 mln euro samad nõuded kui väärtpapereid pakutakse Eestis, Lätis või Leedus või kõikides eeltoodud riikides korraga;

- rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses (edaspidi *RahaPTS*) tehakse muudatused, mis seostuvad MICA määruse ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1113, mis käsitleb rahaülekannetes ja teatavates krüptovaraülekannetes edastatavat teavet ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849 (ELT L 150, 9.6.2023, lk 1–39) (edaspidi *TFR määrus*)⁶ rakendamiseks. Muudatustega tunnistatakse kehtetuks virtuaalvääringutega seonduvad mõisted ja tegevusloa regulatsioon. Lisaks sätestatakse krüptovaraateenusele kohalduvad EL õigusest tulenevad erisused, mis puudutavad eeskätt tehinguid isehallatavate aadressidega (unhosted wallet) ja korrespondentsuhteid krüptovaraateenuse osutajatega. Samuti lisatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503, mis käsitleb ettevõtjatele Euroopa ühisrahastusteenuse osutajaid ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/1129 ja direktiivi (EL) 2019/193 hõlmatud ühisrahastusteenuse osutajad kohustatud isikute loetellu.

Jõustumise ja rakendamise kuupäevad:

- seadus jõustub üldises korras (sh suures osas eriseaduste täiendavad muudatused);
- RahaPTS muudatused jõustuvad kahes etapis – 2024. aasta 30. septembril (millest alates ei saa enam VASP tegevusluba taotleda) ja 2025. aasta 1. juulil (kuupäev, milleni VASP-id võivad tegutseda) ;
- rahvusvahelise sanktsiooni seaduse (edaspidi RSanS) muudatused jõustuvad 2025. aasta 1. juulil;
- riigilõivu seaduse (edaspidi RLS) muudatused jõustuvad 2024. aasta 30. detsembril;
- varapõhise tokeni emitent ja e-raha tokeni emitent peab MICA määruses sätestatud nõudeid rakendama hakkama alates 2024. aasta 30. juunist;
- krüptovaraateenuse osutaja peab MICA määruses ja TFR määruses sätestatud nõudeid rakendama hakkama alates 2024. aasta 30. detsembrist (ette on nähtud ülemineku periood 2025. aasta 1. juulini);
- varapõhise tokeni emitent ja krüptovaraateenuse osutaja peab DORA määruses sätestatud nõudeid rakendama hakkama 2025. aasta 17. jaanuarist.

Direktiivide riigisisene ülevõtmine:

- MICA määrus näeb mh ette direktiivide 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937 muudatused, mis tuleb riigisiselt üle võtta 2024. aasta 30. detsembriks;
- TFR määrus näeb ette direktiivi (EL) 2015/849 muudatused, tuleb riigisiselt üle võtta 2024. aasta 30. detsembriks.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi finantsteenuste poliitika osakonna juhataja asetäitja Thomas Auväärt (611 3633, Thomas.Auvaart@fin.ee), sama osakonna nõunikud Kristiina Kubja (5885 1398, Kristiina.Kubja@fin.ee), Kristen Leppik (5885 1396, Kristen.Leppik@fin.ee) ja Kertu Fedotov (5885 1393, Kertu.Fedotov@fin.ee, IFS) ning rahandusteabe poliitika osakonna nõunik Henrik Mägi (5885 1355, Henrik.Magi@fin.ee, RahaPTS, RSanS).

Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (5885 1468, Sirje.Lilover@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti kontrollis sama osakonna nõunik Agnes Peterson (5885 1301, Agnes.Peterson@fin.ee).

1.3. Märkused

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32023R1113&qid=1689227448452>

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõu on seotud järgmiste EL õigusaktide rakendamisega:

- MICA määrus;
- DORA määrus;
- TFR määrus;
- alternatiivfondivalitsejate direktiiv (2011/61/EL)⁷;
- EL prospektimäärus (2017/1129/EL)⁸.

Eelnõuga muudetakse:

- elektroonilise side seadust (edaspidi *ESS*) redaktsioonis RT I, 20.12.2022, 10;
- Finantsinspeksiooni seadust (edaspidi *FIS*) redaktsioonis RT I, 30.11.2022, 14;
- IFS-i redaktsioonis RT I, 17.03.2023, 8;
- karistusregistri seadust redaktsioonis RT I, 14.03.2023, 27;
- kindlustustegevuse seadust (edaspidi *KindlTS*) redaktsioonis RT I, 17.03.2023, 10;
- krediidiastutuse seadust (edaspidi *KAS*) redaktsioonis RT I, 17.03.2023, 14;
- majandustegevuse seadustiku üldosa seadust (edaspidi *MsÜS*) redaktsioonis RT I, 06.04.2021, 5;
- makseasutuste ja e-raha asutuste seadust (edaspidi *MERAS*) RT I, 01.03.2023, 52;
- RahaPTS-i redaktsioonis RT I, 10.02.2023, 29;
- RSanS-i redaktsioonis RT I, 30.06.2023, 61;
- RLS-i redaktsioonis RT I, 30.06.2023, 63;
- väärtpaberite registri pidamise seadust (edaspidi *EVKS*) redaktsioonis RT I, 17.03.2023, 24;
- VpTS-i redaktsioonis RT I, 17.03.2023, 29.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. SEADUSE EESMÄRK

2.1. Eelnõu algatamise vajalikkus

Eelnõuga tagatakse MICA, TFR ja DORA määruste riigisisene nõuetekohane rakendamine.

MICA määruse eesmärgid on järgmised:

- näha ette krüptovaraturgude arenemiseks ELis kindel õigusraamistik, milles oleks selgelt kindlaks määratud, mida mõistetakse krüptovara all (s.t. mis eristab seda aktsiatest või muudest väärtpaberitest);
- tagada läbi ausa konkurentsi ja ühtsete mängureeglite ka innovatsiooni areng;
- tagada investorite asjakohane kaitse ja krüptovaraturu usaldusväärsus, lähtudes eelkõige sellest, et investeerimine krüptovaradesse võib olla üsna sarnane investeerimisega finantsinstrumentidesse (aktsiatesse, võlakirjadesse, derivatiividesse);
- tagada finantsstabiilsus krüptovarade mahtude kasvades, seda eelkõige varaga tagatud ja e-raha tokenite puhul (*stablecoin'id*). Seepärast nähakse *stablecoin'ide* emiteerijatele ette täiendavad reeglid võrreldes nn tavapärase krüptovara emitentidega.

TFR määruse eesmärk on eelkõige rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine, muu hulgas rahvusvaheliste standardite rakendamise ning rahaülekannete maksjate ja makse saajate ja krüptovaraülekannete algatajate ja saajate kohta käiva põhiteabe kättesaadavuse tagamise kaudu.

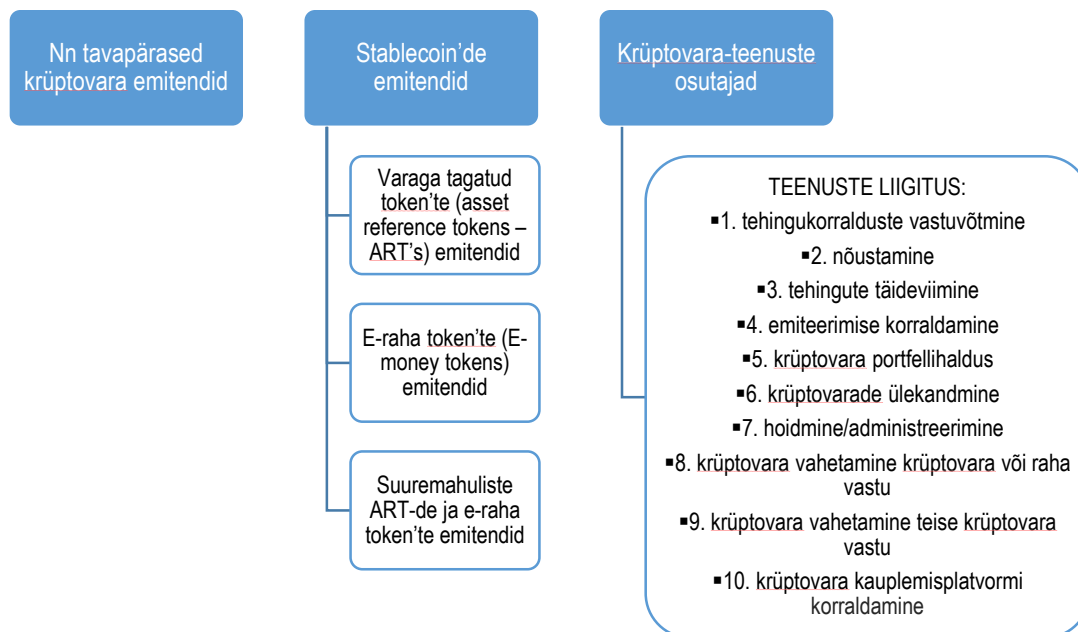
DORA määruse eesmärk on tagada krüptovaraturu osaliste:

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02011L0061-20210802>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32017R1129>

- tegevuse toimimine, terviklikkus ja usaldusväärus mh info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (edaspidi *IKT*) suutlikkusega seonduvalt;
- võime kohaneda, toimida ja taastuda IKT-ga seotud riskide realiseerumisel, sh küberrünnete korral;
- suutlikkus teenuse osutamist kiiresti jätkata.

Järgmisel joonisel on näha lihtsustatud kujul subjektide klassifikatsioon tulenevalt MICA määrusest. Vastavalt sellele, millisesse klassi isik kvalifitseerub, sõltuvad ka temale kohaldatavad nõuded.

Joonis 1. Subjektide liigitamine vastavalt MICA määrusele

Vt ka seletuskirja punktis 2.3. kirjeldatud ülevaadet krüptovara turgudest globaalselt.

2.2. Ülevaade krüptovaradest ja kehtivast regulatsioonist

EL väärtpaberituru või investorikaitse alane õigus ei olnud senini krüptovarad eraldi reguleerinud. EL regulatsioon krüptovarade kohta piirdub direktiiviga (EL) 2015/849⁹, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist. See direktiiv sätestab õigusliku raamistiku VASP-ide suhtes rakendatavatele rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetele, jättes sealjuures reguleerimata teenuse osutamisele seatavad nõuded või ka üldisema finantsjärelevalve raamistiku. Reeglite puudumine on toonud kaasa krüptovara omanikele riske, eelkõige valdkondades, mida tarbijakaitse-eeskirjad ei hõlma. Reeglite puudumine on toonud kaasa ka olulisi riske turu usaldusväärsusele, sh turu kuritarvitamise ja finantskuritegevuse mõttes. Usalduse puudumine krüptovara vastu on märkimisväärselt takistanud sellise vara turu arengut ja viinud selleni, et ettevõtjate jaoks on jäänud kasutamata uuenduslike digiteenuste, alternatiivsete maksevahendite või uute rahastamisallikatega seotud võimalused.

Krüptovarad on Eesti õiguses seni defineerimata mõiste, kuid krüptovarade alla võib tinglikult liigitada kõiki instrumente, mis on esitatud krüptograafilisel kujul.

<i>Maksetokenid (eelkõige virtuaalvääringud)</i>	<i>Investeeringulaadsed tokenid</i>	<i>Kasutustokenid</i>
--	-------------------------------------	-----------------------

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32015L0849>

<p><i>Eeskätt maksete tegemiseks või väärtuse ülekandmiseks kasutatavad krüptovarad, millega tavaliselt ei kaasne õigusi tokeni väljastaja enda või tema poolt pakutava toote või teenuse suhtes (erinevalt investeerimis- või kasutustoken'itest). Teisisõnu kasutatakse virtuaalvääringsid pigem vahetusvääringsuna (nt kaupade/teenuste müümiseks või ostmiseks kellegi käest, kes ise ei ole tokenite väljastaja) või ka investeerimise eesmärgil läbi tokeni enda väärtuse säilitamise/suurendamise.</i></p> <p><i>Tuntum ja esimene näide on bitcoin. Uuem nähtus on „varaga tagatud token“, mis on suhteliselt uus vorm viis maksmiseks ja mis on tagatud teatud varaga (riiklik valuuta, kaup või toorme, või ka teine krüptovara).</i></p>	<p><i>Selliseid instrumente võib pidada väärtapaberiteks või väärtapaberitega sarnanevateks instrumentideks, mis annavad tokeni omanikele hääle-, kasumi jaotamise- või muid õigusi, mida tavapäraselt seostatakse aktsia või osahinguga osa omamisega.</i></p>	<p><i>Üldiselt võimaldavad sellised krüptovarad juurdepääsu konkreetsele tootele või teenusele, mida sageli pakutakse kasutades hajusraamatu platvormi, kuid mida ei aktsepteerita kui maksevahendit.</i></p>
---	---	---

Tabel 1. Erinevate krüptovarade (tokenite) klassifitseerimine üldistatud kujul¹⁰

Kõigi kolme tokeni liigi puhul on ühendavaks jooneks tehnoloogiast tulenevad riskid, mida kehtiv õigus ei kajasta. Seega võib regulatsiooni täiendamise seisukohalt olulise kohana välja tuua sellekohase lünga, mis vajab täpsustamist.

A. Virtuaalvääringsid ja nendega seotud teenused

Virtuaalvääringsu teenuse pakkumise tegevusalas on kõrgendatud rahapesu ja terrorismi rahastamise risk, mille realiseerumine õonestaks Eesti majandussüsteemi tervikuna. Riskide maandamiseks on virtuaalvääringsu teenuse pakkumise suhtes RahaPTS-is kehtestatud tegevusloa nõue. Rahapesu andmebüroo väljastab alates 27.11.2017 tegevuslubasid Eestis virtuaalvääringsu teenuse pakkumiseks.

Virtuaalväärings on defineeritud RahaPTS § 3 punktis 9, mille kohaselt virtuaalväärings on digitaalsel kujul esitatud väärtus, mis on digitaalselt ülekantav, säilitatav või kaubeldav ja mida füüsilised või juriidilised isikud aktsepteerivad maksevahendina, kuid mis ei ole ühegi riigi seaduslik maksevahend ega rahaline vahend direktiivi (EL) 2015/2366¹¹ artikli 4 punkti 25 tähenduses ega makseinstrument või maksetehing sama direktiivi artikli 3 punktide k ja l tähenduses.

Virtuaalvääringsu teenus jaguneb kehtiva RahaPTS järgi neljaks eraldi teenuseks:

- virtuaalvääringsu rahakotiteenus on teenus, mille raames luuakse klientidele või hoitakse klientide krüpteeritud võtmeid, mida saab kasutada virtuaalvääringsute hoidmise, talletamise ja ülekandmise eesmärgil;
- virtuaalvääringsu vahetamise teenus on teenus, mille raames vahetab isik virtuaalvääringsu raha vastu või raha virtuaalvääringsu vastu või üht virtuaalvääringsut teise vastu;
- virtuaalvääringsu ülekande teenus on teenus, mis võimaldab teha vähemalt osaliselt elektrooniliselt tehingu virtuaalvääringsu teenuse pakkuja kaudu algataja nimel eesmärgiga teisaldada

¹⁰ Allikas: EBA raport krüptovarade kohta, 9.01.2019. a, joonisel autorite kohendused. Täpsema tokenite kategoriseerimise võib leida siit: <http://www.untitled-inc.com/the-token-classification-framework-a-multi-dimensional-tool-for-understanding-and-classifying-crypto-tokens/>

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32015L2366>

virtuaalväering saaja virtuaalväeringu rahakotti või -kontole, sõltumata sellest, kas tehingu algataja ja saaja on üks ja sama isik või kas tehingu algataja ja saaja kasutavad sama teenusepakkujat;

- virtuaalväeringu väljastamisega seonduva väljastaja eest või nimel avaliku või suunatud pakkumise või müügi korraldamine või sellega seotud finantsteenuse osutamine.

Kuna lihtsalt tegevusloast ei piisa, et ohjata tegevuslubadega ettevõtete kelmuskahtlusega tegevust, on RahaPTSis täiendavalt ette nähtud nõuded, et tagada VASP-ide tegevuse läbipaistvus ja usaldusvärsus. Need nõuded on analoogsed finantssektori turuosaliste suhtes kehtestatud nõuetele (näiteks krediitiasutused, kindlustusandjad). Tänu vastavatele nõuetele on järelevalveasutustel olnud rohkem informatsiooni virtuaalväeringu teenuse pakkumise tegevusluba taotlejate ja omavate ettevõtjate kohta, et teha informeeritud otsuseid tegevusloa andmise, andmata jätmise või kehtetuks tunnistamise osas. Tegevusloa kehtivuse ajal tagavad uued nõuded VASP-i kapitaliseerituse ja kompetentse juhtimise.

B. Investeerimise eesmärki kandvad krüptovarad

Teatud krüptovara liigid, eelkõige need, mis kvalifitseeruvad finantsinstrumentideks, nagu on määratletud direktiivis 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta¹², kuuluvad kehtivate finantsteenuseid käsitlevate liidu seadusandlike õigusaktide kohaldamisalasse. Seetõttu kohaldatakse sellise krüptovara emitentide ja sellise krüptovaraga tegelevate ettevõtete suhtes juba praegu EL asjaomaseid reegleid.

Investeerimise eesmärki kandvate krüptovarade alla võib liigitada sellised instrumendid, mille omamisega kaasnevad õigused ja kohustused sarnanevad eeskätt osalusele äriühingus või mille omajal on võimalik teenida tulu vastavalt instrumendi pakkumises esitatud tingimustele. Seega, kui investeerimistoken esindab plokiahelasse kantud ühikuna osa või muud instrumenti, mida seostatakse osaluse omamisega, on võimalik selgitada selle tokeniga seotud igakordse omaniku õigusi osalusele ja hüvedele äriseadustiku regulatsiooni põhjal. Siiski jäävad käsitlemata näiteks plokiahelas tehingute kajastamisega (ehk registri pidamisega) seotud küsimused, samuti tokeniga tehingu tegemise ja selle hoidmisega (virtuaalse rahakoti ja selle võtmetega) seotud temaatika ning muud tokeni tehnoloogilisest eripärast tulenevad aspektid.

Kui eesmärk ei ole mitte tokeniseerida olemasolevat õigust, vaid token ise esindabki vastavat vara liiki (näitena nn fragmenteeritud õigus, mis ei ole aktsia, kuid annab õiguse dividendidele lähtuvalt teatud arvestuspõhimõtetest, või hääleõiguse äriühingus), ei anna kehtiv õigus tokeni olemusega seotud aspektidele piisavat selgitust ning pooltevahelised suhted saavad rajaneda üksnes lepingul ehk tokeni välja andmisel koostatud teabedokumendil (nimetatakse ka *white paper*'iks/valgeks raamatuks).

C. Kasutustokenid

Kasutustokenite alla liigituvad üldjuhul sellised krüptovarad, mida on võimalik vahetada kaupade või teenuste vastu või mida on võimalik näiteks kasutada tokeni väljastaja teenusele ligi pääsemiseks. Teisisõnu on tegemist piiratud kasutusfunktsiooniga tokeniga, mida aktsepteerib tokeni müüja ise enda poolt osutatava teenuse või kauba maksevahendina. Sellisest funktsioonist lähtuvalt võib kasutustokeneid mõista ka kui vautšereid (*voucher*) või kinkekaardi sarnast instrumenti. Ka kasutustokenite pakkumine ja käitlemine on Eesti õiguses suuresti reguleerimata, ning konkreetselt kasutustokenid alluvad eelkõige poolte (teenuseosutaja ja kliendi) vahelisele võlaõiguslikule suhtele, mille keskseks elemendiks on kasutustokeni pakkumisel esitatud teabedokument (*white paper*).

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0065>

D. *Not fungible* tokenid (NFT)

MICA määrust ei kohaldata krüptovara suhtes, mis on ainulaadne ega ole asendatav muu krüptovaraga, sealhulgas digitaalse kunsti ja kogumisobjektide suhtes. Sellise krüptovara väärtus tuleneb iga krüptovara unikaalsetest omadustest ja sellest, millist kasu see annab tokeni omanikule.

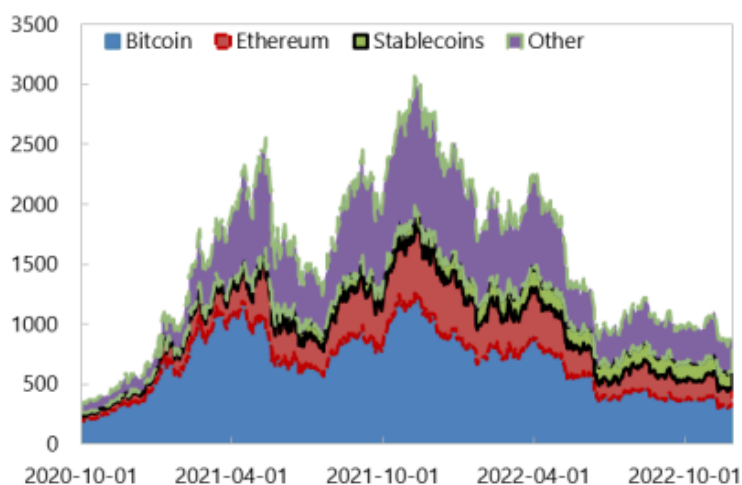
Selleks, et krüptovara oleks võimalik käsitada ainulaadse ja mitteasendatavana, peaksid ainulaadsed ja mitteasendatavad olema ka esindatavad varad ja õigused. Ainulaadse ja mitteasendatava krüptovara väljajätmine MICA määruse kohaldamisalast ei piira sellise krüptovara kvalifitseerimist finantsinstrumentideks. Kui krüptovara näib olevat ainulaadne ja mitteasendatav, kuid mille de facto omadused või omadused, mis on seotud selle tegeliku kasutamisega, muudaksid selle kas asendatavaks või mitte ainulaadseks, kohaldatakse sellise krüptovara suhtes siiski MICA määrust.

Selleks et tagada selge piiritlemine ühelt poolt MICA määrusega hõlmatud krüptovara ja teiselt poolt finantsinstrumentide vahel, antakse Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutusele (ESMA) volitus koostada suunised krüptovara finantsinstrumentideks kvalifitseerimise kriteeriumide ja tingimuste kohta. Suunised võimaldavad paremini mõista juhtumeid, kus finantsinstrumendiks võib kvalifitseeruda krüptovara, mida muidu peetakse ainulaadseks ja muu krüptovaraga mitteasendatavaks.

2.3. Ülevaade krüptovaraturu arengutest

Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) on oma raportis „G20 note on the macrofinancial implications of crypto assets“ välja toonud, et krüptovaraturu suurus on oluliselt kõikunud, saavutades haripunkti umbes 3 triljoni USA dollari tasemel novembris 2021, enne kui kukkus alla 1 triljoni USA dollari 2023 aasta veebruari seisuga.

Vt järgmist IMF joonist (erinevate krüptovarade turuväärtus, mln USA dollarites).

Joonis 2. IMF joonis raportist „G20 note on the macrofinancial implications of crypto assets“

Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu on lisaks täpsustanud, et alates 10. märtsist 2023 on turukapitalisatsiooni alusel kahe suurima *bitcoini* ja *etheri* hindadeks vastavalt 20 208 USA dollarit

ja 1 432 USA dollarit pärast seda, kui need hinnad olid kunagi vastavalt 67 549 USA dollarit ja 4 811 USA dollarit. Tegemist on umbes 70-protsendilise langusega, mis on oluliselt suurem kui globaalsete aktsiate ligikaudu 20-protsendiline langus. Krüptovaraturg on üsna kontsentreeritud. Alates 2023. aasta märtsi algusest moodustas *bitcoin* 44% ja *ether* 20% kogu krüptovaraturu turuväärtusest.

USA dollariga tagatud *stablecoin*'id on viimase aasta jooksul langenud turuväärtuses oluliselt vähem. Näiteks langes Tetheri (USDT) turuväärtus 2022. aasta mais 83 miljardilt USA dollarilt 2023. aasta märtsi alguses 72 miljardi USA dollarini. 2023. aasta märtsi alguse seisuga on kahe suurima USA dollariga tagatud *stablecoin* (USDT ja USDC) ühine turuväärtus 116 miljardit USA dollarit, samas kolme suurima euroga tagatud *stablecoin*'i (EURT, EURS, CEUR) puhul on turuväärtus 383 miljonit eurot (umbes 410 miljonit USA dollarit) ehk tegemist on oluliselt väiksemate mahtudega.

Kui rääkida kauplemissuhtudest, siis *bitcoin*'i kauplemissuht on selgelt kõige suurem, käesoleval ajal jääb 24-tunnine suht 14 miljardi USA dollari kanti, kuid see oli üle 50 miljardi USA dollari 2021. aasta mais. USA dollariga tagatud *stablecoin*'idega kauplemine on tavapärase päevase mahuga üle 20 miljardi USA dollari ja tipuga üle 100 miljardi USA dollari 2021. aasta lõpus. EUR-ga tagatud *stablecoin*'id kauplemine on tipphetkedel olnud kõigest veidi üle 90 miljoni euro.

Võrreldes traditsioonilise finantssektoriga on krüptovara turuväärtus üsna väike. 2021. aasta kolmandas kvartalis, mil globaalse krüptovaraturu turuväärtus oli haripunktis ehk ligi 3 miljardit USA dollarit, moodustas see ainult 1,5% ainuüksi EL finantssektori väärtusest, mida hinnati umbes 105 triljoni euro ulatuses. Käesoleva aasta märtsi seisuga moodustab krüptovarade turuväärtus umbes 0,8 protsenti EL-i finantssektorist.

2.4. Väljatöötamiskavatsus ja valikukohad

2.4.1. Väljatöötamiskavatsus

Väljatöötamiskavatsust ei ole koostatud tulenevalt hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lõike 2 punktist 2, kuivõrd eelnõu käsitleb EL õiguse rakendamist.

MICA määruse eelnõuga koos koostas Euroopa Komisjon mõjuanalüüsi¹³: Commission Staff Impact Assessment – Accompanying the Document „Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets and amending Directive (EU) 2019/1937”.

DORA määruse ja direktiivi eelnõuga koos koostas Euroopa Komisjon mõjuanalüüsi¹⁴: Impact assessment report – Accompanying the Document – “Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on digital operational resilience for the financial sector and amending Regulations (EC) No 1060/2009, (EU) No 648/2012, (EU) No 600/2014 and (EU) No 909/2014”.

TFR määruse mõju hindas Euroopa Komisjon rahapesu tõkestamise paketi raames¹⁵: Commission Staff Impact Assessment – Accompanying the Anti-money laundering package.

2.4.2. Liikmesriigi valikukohad MICA määruses

A. Pädeva asutuse määramine

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020SC0380>

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020SC0198>

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX:52021SC0190>

MICA määruse artikli 93 kohaselt peab iga liikmesriik määrama asutuse, kes teeb järelevalvet MICA määruses ettenähtud nõuete täitmise üle. Liikmesriik peab sellest teavitama ka Euroopa Pangandusjärelevalve Asutust ja Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutust. Mh võib liikmesriik määrata ka mitu erinevat asutust järelevalvet tegema (nt võib üks järelevalveasutus teha järelevalvet e-raha tokenite väljastajate üle ja teine järelevalveasutus muude teenuste osutajate ja emitentide üle). Sel juhul peab aga olema üks keskne asutus nõ kontaktpunktiks.

Eelnõu koostamise raames on kaalutud kahte varianti pädeva asutuse määramiseks:

- pädevaks asutuseks on Rahapesu Andmebüroo, kes annab ka kehtiva RahaPTS alusel hetkel välja VASP-ide tegevuslubasid;
- pädevaks asutuseks on Finantsinspeksioon.

Väidetavalt kannab krüptovara üksjagu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise riske ja seetõttu võiks pädev asutus olla Rahapesu Andmebüroo. Sealjuures on Rahapesu Andmebüroo juba aastaid vastava valdkonna eest teatud ulatuses kontrolli teostamise mõttes vastutanud ning neil on olemas valdkonna eksperdid. Finantsinspeksioon peaks selle kõik eraldi ja täiendavalt üles ehitama.

Siiski on käesolevaga võetud eelnõus lähenemine, et vastaks pädevaks asutuseks MICA määruse tähenduses saab olema Finantsinspeksioon. Ja seda järgmistel põhjustel:

1. MICA määruses ettenähtud nõuded on väga sarnased mitmete teiste EL finantssektori regulatsioonidega, mis näevad ette investorite kaitse reeglid (eelkõige MiFID-ga). Samuti on sarnasusi ka muude nn elementidega – nt kapitalinõuded. Ehk MICA määruse käsitluse kohaselt on krüptovarateenuse osutamine ja krüptovarade emiteerimine olemuslikult väga lähedane finantsteenuste (eelkõige investeerimisteenuste) osutamisega. Rahapesu Andmebüroo täna sellise järelevalve ega kontrolliga ei tegele. Lisaks, kuna krüptovara emiteerimise ja müügiiga ning krüptovarateenuse osutamisega võivad tegeleda mh krediidiasutused, investeerimisühingud ja teised finantssektori ettevõtjad, kes kuuluvad täna Finantsinspeksiooni järelevalve alla, siis MICA määruse järelevalve andmine osaliselt Rahapesu Andmebüroole võib tähendada, et sellisel kujul järelevalvemudeli killustatus väikeses riigis nagu Eesti on üksjagu küsitav.
2. MICA määruse põhjenduspunkt 103 selgitab, et ühe krüptovara liigi emiteerijate – nimelt e-raha tokenite emitentide üle peaksid tegema järelevalvet need olemasolevad järelevalveasutused, kes teevad juba täna järelevalvet nõ tavapärase e-raha emiteerijate (e-raha asutuste ja krediidiasutuste) üle, seega Eesti puhul oleks selleks igal juhul Finantsinspeksioon.
3. MICA määrus näeb ette erinevaid raporteerimis- ja koostöökohustusi EL finantsjärelevalveasutustega ning täna on peamiseks kontaktpunktiks Eestis nende asutustega koostöö osas Finantsinspeksioon.
4. Kuigi hetkel on selliste teenuste mõju finantsstabiilsusele vähene või pigem marginaalne, siis teenuste mahu kasvades ei saa välistada selle valdkonna (negatiivset) mõju ka finantsstabiilsusele. Ka MICA määruse põhjenduspunktis 5 on kirjas, et jaeinvestorid võivad hakata tulevikus laialdaselt kasutama mõnda krüptovara liiki, mille hinda püütakse stabiliseerida ühe konkreetse vara või varade kogumi suhtes, ning selline areng võib tekitada lisaprobleeme finantsstabiilsuse, maksesüsteemide tõrgeteta toimimise, rahapoliitika reaalmajandusse jõudmise või rahapoliitika iseseisvuse seisukohast. Muuhulgas võib MICA kohaselt pädev asutus tegevusloa andmisest keelduda, kui taotleva varapõhiste tokenite emitendi ärimudel võib tõsiselt ohustada turu terviklust, finantsstabiilsust või maksesüsteemide tõrgeteta toimimist. Samuti on pädeval asutusel õigus varapõhiste tokenite lunastamine ajutiselt peatada, et kaitsta varapõhiste tokenite omanike huve ja finantsstabiilsust. Selliste hinnangute andmine ei kuulu aga Rahapesu Andmebüroo valdkonda.
5. Kui Rahapesu Andmebüroo määrata MICA pädevaks asutuseks, tähendaks see automaatselt, et Rahapesu Andmebüroo peab teostama järelevalvet ka digitaalse tegevuskerksuse nõuete täitmise üle. Nimelt tuleb krüptovarateenuse osutajate ja varapõhise tokeni emitendi DORA määruse pädev asutus määrata vastavalt DORA määruse artikli 46 punktidele d ehk tegemist on sama

asutusega, kes teostab järelevalvet MICA määruse üle. Kõikide teiste finantsasutuste puhul on DORA pädevaks asutuseks Finantsinspeksioon või Euroopa Keskpank. Kui Rahapesu Andmebüroo peaks hakkama teostama järelevalvet DORA määruse nõuete üle, tähendaks see täiendava järelevalvevaldkonna loomist ja vastava kompetentsi tagamist oma organisatsioonistruktuuris. Finantsinspeksioonil on vastav kompetent olemas, kuna finantsjärelevalve osaks on mh järelevalve seoses IKT-riskide juhtimisega.

Lisaks vastavalt RahaPTS § 64 lõikele 2 teeb Finantsinspeksioon juba täna nõ (osalist) rahapesu alast järelevalvet krediidasutuste ning nende finantseerimisasutuste üle, kelle üle ta teeb ka finantsjärelevalvet. Ehk selles mõttes ei oleks tegemist pretsedendiga kui ka krüptovarateenuste pakkujatele ja vastavatele emitentidele rakenduks samasugune korraldus.

B. Lihtsustatud korras tegevusloa taotlemine

MICA määruse artikli 143 lõikes 6 kohaselt võivad liikmesriigid kohaldada lihtsustatud korda tegevusloa menetlemisele, kui tegevusloa taotluse on esitanud 18 kuu jooksul alates MICA määruse rakendamisest need ettevõtjad, kellel oli luba osutada krüptovarateenuseid riigisisese õiguse alusel (ehk Eesti puhul RahaPTS alusel VASP-id). Siiski peavad pädevad asutused veenduma enne lihtsustatud korras tegevusloa andmist, et MICA määruse V jaotise 2. ja 3. peatükis sätestatud nõuded on täidetud.

Pärast konsulteerimist huvirühmadega on eelnõus võetud lähenemine, et kuna tegevusloa andjad on erinevad asutused (Rahapesu Andmebüroo kehtiva õiguse kohaselt tegevusloa väljastaja ja Finantsinspeksioon uue tegevusloa väljastaja), siis lihtsustatud korras tegevusloa taotlemise korral ei ole võimalik tagada, et uuel pädeval asutusel ehk Finantsinspeksioonil on terviklik ülevaade kõikidest subjektiga seotud tegevusloa aluseks olevatest asjaoludest ja riskidest, mis võivad mõjutada tegevusloa andmise otsust. Seega viib Finantsinspeksioon seoses krüptovaraturu osalisega läbi täies mahus uue menetluse.

C. Siseteabe avalikustamisega viivitamine

MICA määruse artikli 88 kohaselt võib krüptovara emitent, pakkuja ja kauplemisele võtmist taotlev isik siseteabe avalikustamisega teatud tingimustel viivitada. Kui ta seda teeb, peab ta sellest pädevale asutusele teada andma ja esitama kohe pärast teabe avalikustamist kirjaliku selgituse selle kohta, kuidas viivituse aluseks olevad tingimused on täidetud.

Liikmesriigid võivad ette näha, et selline selgitus esitatakse üksnes pädeva asutuse taotlusel.

Pärast konsulteerimist Finantsinspeksiooniga on Eesti puhul võetud lähenemine, et liikmeriigi võimalust ette näha, et selgitus esitatakse üksnes pädeva asutuse taotlusel, ei kasutata. Seega, sarnaselt reguleeritud turuga tuleks esitada kohe pärast teabe avalikustamist kirjalik selgitus selle kohta, kuidas MICA artikli 88 lõikes 2 sätestatud tingimused on täidetud. Seda enam, et ka turukuritarvituse määruse (EU 596/2014) artikkel 17(4) näeb siseteabe puhul emitendile kohustuse pädevat asutust siseteabe avalikustamisega viivitamisest ise teavitada.

D. Üleminek MICA-le

MICA määruse artikli 143 lõikes 3 on sätestatud, et krüptovarateenuse osutaja, kes osutas oma teenuseid kohaldatavate õigusaktide alusel enne MICA rakendamise kuupäeva (ehk Eesti puhul VASP-id RahaPTS alusel), saab jätkata tegutsemist „vana“ tegevusloaga veel kuni 18 kuud või kuni talle antakse tegevusloa vastavalt MICA määruse artiklile 63, olenevalt sellest, kumb juhtub varem.

Samas, võib liikmesriik otsustada mitte kasutada krüptovarateenuse osutajatele viidatud erandit või lühendada selle kestust, kui liikmesriik leiab, et tema riigisisene õigusraamistik, mida kohaldatakse enne MICA rakendamist, on leebem kui MICA määrus. Kuna RahaPTS regulatsioon on hinnanguliselt leebem, kui MICA regulatsioon (kuigi on ka sätteid, mis on rangemad, nt kapitalinõuded), on eelnõu puhul võetud lähenemine, et üleminekuperiood küll nähakse ette, kuid mitte maksimaalses lubatud ulatuses. Eelnõu kohaselt saab VASP RahaPTS tegevusloa alusel tegutseda 2025. aasta 1. juulini.

2.5. Väikefondivalitsejate täiendav reguleerimine

Eelnõuga muudetakse IFSi tegevusloata väikefondi valitsejaid reguleerivaid sätteid:

- piiratakse aktsiate või osade pakkumist jaeinvestoritele – selleks kehtestatakse investeeringu minimaalseks summaks vähemalt 10 000 eurot ühe investori kohta iga eraldi pakkumise korral;
- kehtestatakse tegevusloata väikefondi valitsejale kapitalinõue 25 000 eurot, mis peab olema rahas sisse makstud;
- kehtestatakse läbipaistvust suurendavad nõuded, millest tuleb kinni pidada, kui soovitakse reklaamida oma valitsetavat fondi – reklaamimisel tuleb esitada hoiatused selle kohta, et väikefondi valitseja tegutseb registreeringu alusel ega oma tegevusluba ning tema tegevuse üle ei teostata järelevalvet, et valitsetav fond on kõrge riskitasemega keerukas investeerimistoode, mis võib olla raskesti mõistetav ning tuua välja minimaalse investeeringu summa, mis eelnõu kohaselt peab siis olema vähemalt 10 000 eurot ühe investori kohta iga eraldi pakkumise korral.

Ühtlasi täpsustatakse eelnõuga tegevusloata väikefondi valitsejate registreerimise ja registrist kustutamise regulatsiooni. Registreerimise taotlemisel esitatavate andmete ja dokumentide loetelu täiendatakse, näiteks tuleb esitada ka tõendid kapitalinõude täitmise ja menetlustasu maksmise kohta ning hinnang selle kohta, et kavandatav tegevus vastab alternatiivse investeerimisfondi valitseja tegevuse tunnustele. Samuti lisatakse esitatavate andmete loetellu andmed taotleja juhatuse liikmete ning aktsionäride või osanike kohta. Vastavalt täiendatakse ka registreerimisavalduse rahuldamata jätmise aluseid – lisaks seni kehtinule võib Finantsinspeksioon jätta avalduse rahuldamata ka, kui ei ole tõendatud, et täidetud on eelnõuga kehtestatud kapitalinõue või kui taotleja tegeliku kasusaaja päritoluriigiga puudub Finantsinspeksioonil tõhus ja usaldusväärne võimalus koostöö tegemiseks, mis on vajalik investorite huvide kaitsmiseks. Lisaks registreerimisavalduse rahuldamata jätmisele ja taotlemisel esinenud puuduste kõrvaldamise nõudmisele annab eelnõu Finantsinspeksioonile võimaluse jätta avaldus üldse läbi vaatamata, seda eelkõige juhuks, kus taotlus on esitatud oluliste puudustega, mistõttu ei tuleks tegevuse registreerimine kõne alla ning kogu menetlusprotsessi läbiviimine oleks selliselt asjatu ressursi raiskamine.

Finantsinspeksioon kustutab tegevusloata väikefondi valitseja registrist, kui tema tegevus lõpeb või ta ei ole kuue kuu jooksul registreerimisest arvates alustanud fondi valitsemist. Eelnõuga täpsustatakse, et kui see on vajalik investorite huvide kaitseks, võib Finantsinspeksioon ka keelduda väikefondi valitseja kustutamisest registrist vaatamata sellele, et on saanud fondivalitsejalt teavituse fondivalitsejana tegutsemise lõpetamise või fondi valitsemisega mittealustamise kohta.

Lisaks eelpool kirjeldatud asjaoludele on IFS-s kehtestatud veel eraldi alused Finantsinspeksioonile väikefondi valitseja registrist kustutamiseks. Nimetatud aluseid täiendatakse põhjusega, et väikefondi valitseja ei esita IFS §-s 454 ette nähtud teavet tähtaegselt.

Eelnõuga reguleeritakse ka väikefondi valitseja kohustusi, mis tal tekivad pärast registrist kustutamist. Nimelt tuleb väikefondi valitsejal lõpetada sellisel juhul oma valitsetavate fondide aktsiate või osade väljalaskmine, alustada oma fondide likvideerimist või anda nende valitsemine üle, teavitada Finantsinspeksiooni fondide likvideerimisega alustamisest ja esitada pärast ka aruanne likvideerimise tulemuste kohta.

Kehtestatavate kapitalinõuetega kooskõlla viimiseks jätab eelnõu kehtivat registreeringut omavatele väikefondi valitsejatele 12 kuud seaduse muudatuse jõustumisest ning fondi dokumentide, pakkumise ja aktsiate või osade väljalaskmise minimaalse investeeritava summa nõudega kooskõlla viimiseks 6 kuud seaduse muudatuse jõustumisest. Viimast nende fondide suhtes, mis on asutatud või moodustatud enne minimaalse investeeritava summa nõude jõustumist. Eelnõu kohustab väikefondi valitsejat oma tegevuse nimetatud nõuetega kooskõlla viimisest Finantsinspektsiooni ka viivitamata teavitama.

Kavandatud muudatuste tulemusena tagatakse investeerimisturu tõhusam toimimine ja jaeinvestorite parem kaitse. Täiendav reguleerimine on tingitud sektori kiirest kasvust ja soovist maandada võimalikust kuritarvitamisest tingitud riske.

Nii menetluste kui registreeringu saanud väikefondi valitsejate arv on mõne aastaga oluliselt kasvanud. 2019. aastal registreeriti 8 tegevusloata väikefondi valitsejat, 2021. aastal juba 16 ja 2022. aastal 19 uut fondivalitsejat. Käesoleva aasta I kvartalis on lisandunud omakorda 4 uut registreeritud väikefondi valitsejat. 2022. aastal oli korruga menetluses kuni 30 registreerimise taotlust.

Samuti on oluliselt kasvanud registreeritud väikefondi valitsejate sektori maht. Kui 2019. aastal oli selliste fondivalitsejate valitsetud alternatiivfondide maht kokku 257 miljonit eurot, siis 2022. aasta lõpu seisuga oli see juba 732 miljonit eurot.

Alates registreeritud väikefondi valitsejate turu elavnemisest 2020. aastal on peamisteks riskifaktoriteks Finantsinspektsiooni hinnangul tõusnud krüptoinvesteeringud ning Eestiga seost mitteomavate ja kõrge rahapesu riskiga äriühingute registreerimise taotlused. 2022. aasta krüptovaraturu negatiivsed sündmused on küll vähendanud taotlejate arvu, kes soovivad valitseda krüptofonde, ja seda peaks vähendama ka käesolev krüptovaraturu seaduse eelnõu, kuid Eestiga seost mitteomavate taotlejate arv on püsinud stabiilsena, mistõttu ei lange kõik olulised riskid ära ka üksi krüptovaraturu seaduse jõustumisega.

Tegevusloata väikefondi valitseja tegevuse registreerimise ja registrist kustutamise regulatsioone täiendati mõnevõrra küll 2022. aastal, kuid need muudatused ei ole paraku olnud piisavad, et pakkuda lahendusi viidatud probleemidele ja sektoriga seonduvaid riske piisavalt maandada.

Finantsinspektsioon on välja toonud, et näiteks on tegevusloata väikefondi valitseja registreeringu taotlejad uutele registreerimist puudutavatele nõuetele reageerinud lihtsalt strateegia muutmisega – registreeringu taotlejate juhatuse liikmeteks on palgatud küll kohalikud isikud, kuid iga menetluse käigus ei ole võimalik Finantsinspektsioonil veenduda, et need isikud omavad fondivalitseja juhtimises reaalselt rolli ega ole juhatusse nimetatud pelgalt IFS-i ja Finantsinspektsiooni soovitusliku juhendi nõuete formaalseks täitmiseks. Uue, potentsiaalselt ohtliku trendina on hoogustunud äriõiguse nõustajate poolt tegevusloata väikefondi valitsejate registreerimine edasimüügi eesmärgil. Sellistel juhtumitel võivad seaduse nõuded olla formaalselt küll täidetud, kuid Finantsinspektsioonil puudub kehtivas raamistikus võimalus veenduda, et nõuete täitmine on tagatud ka peale registreeritud väikefondi valitseja müüki.

Finantsinspektsiooni hinnangul on praktikas ilmnunud kitsaskohad ka IFS-s sisalduvates registrist kustutamise sätetes. Seaduses selleks sätestatud alused ei võimalda tegevusloata väikefondi valitsejat õiguskindlalt ja efektiivselt registrist kustutada ning kehtiv regulatsioon ei sisalda ka kustutamiseks vajalikke menetlusnorme. Samal ajal on registrist kustutamine muutunud aktuaalseks halvenenud aruandluse distsipliini ja kvaliteedi taustal.

Eelnõu viidatud kitsaskohti adresseeribki ja toob vajalikud täiendused tegevusloata väikefondi valitsejate registreerimise ja registrist kustutamise protsessidesse ning registreeritud väikefondi valitseja tegevuse nõuetesse.

3. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

3.1. Ülevaade eelnõu ülesehitusest

1. peatükk. Üldsätted

- § 1. Seaduse reguleerimisala
- § 2. Seaduse kohaldamisala
- § 3. Krüptovaraturu osaline
- § 4. Seaduse muud terminid

2. peatükk. Nõuded krüptovaraturu osalisele ja tema tegevusele

- § 5. Krüptovaraturu osalisena tegutsemise õigus
- § 6. Nõuded krüptovaraturu osalise tegevusele
- § 7. Nõuded krüptovaranõustamisele
- § 8. Nõuded digitaalsele tegevuskerksusele
- § 9. Sisekontroll

3. peatükk. Tegevus kolmandas riigis

- § 10. Krüptovaraturu osalise tegevus kolmandas riigis
- § 11. Kolmandas riigis tegutsemise loa kehtetuks tunnistamine

4. peatükk. Oluline osalus

- § 12. Olulise osaluse omandamise keelamine ja osaluse ebaseadusliku omandamise tagajärjed

5. peatükk. Raamatupidamine, aruandlus ja audiitorkontroll

- § 13. Raamatupidamise korraldamine
- § 14. Aruannete esitamine Finantsinspeksioonile
- § 15. Finantsinspeksioonile esitatud aruannete kontroll ja puuduste kõrvaldamine
- § 16. Audiitorkontroll
- § 17. Audiitorettevõtja informeerimiskohustus

6. peatükk. Krüptovaratteenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamine, ühinemine, lõpetamine ja pankrot

- § 18. Krüptovaratteenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamine
- § 19. Krüptovaratteenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ühinemine
- § 20. Krüptovaratteenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi jagunemine
- § 21. Krüptovaratteenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi lõpetamine
- § 22. Krüptovaratteenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi pankrot

7. peatükk. Järelevalve

- § 23. Järelevalve eesmärk
- § 24. Järelevalve alused ja ulatus
- § 25. Finantsinspeksiooni õigused info saamisel
- § 26. Järelevalve kolmandas riigis krüptovaratteenuse osutamise ja krüptovara pakkumise või kauplemisele võtmise taotlemise üle
- § 27. Menetlusosalise õigused ja kohustused järelevalvemenetluses
- § 28. Selgituste andmisest keeldumise alused
- § 29. Kohapealse kontrolli tegemine
- § 30. Ekspertiis ja erakorraline audiitorkontroll

- § 31. Ettekirjutus
- § 32. Finantsinspektsiooni õigused ja kohustused ettekirjutuse tegemisel
- § 33. Juhtorganite kokkukutsumine ja juhtorgani otsuse kehtetuks tunnistamine Finantsinspektsiooni taotlusel
- § 34. Sunniraha

8. peatükk. Vastutus

- § 35. Krüptovarateenuse osutamisega seotud nõuete rikkumine
- § 36. Varapõhise tokeni emitendi nõuete rikkumine
- § 37. E-raha tokeni emitendi nõuete rikkumine
- § 38. Muu krüptovara pakkumise ja kauplemisele võtmise nõuete rikkumine
- § 39. Siseteabe avalikustamise nõuete rikkumine
- § 40. Turukuritarvituse ennetamise ja avastamise nõuete rikkumine
- § 41. Teabe esitamise või avalikustamise kohustuse rikkumine
- § 42. Digitaalse tegevuskerksuse nõuete rikkumine
- § 43. Krüptovarateenuse osutaja jagunemise, ümberkujundamise, ühinemise või lõpetamisega seotud nõuete rikkumine
- § 44. Juriidilise isiku ja konsolideerimisgrupi käive
- § 45. Aegumine
- § 46. Menetlus

9. peatükk. Rakendussätted

1. jagu. Üleminekusätted ja rakendussätter

- § 47. Käesoleva seaduse rakendamine ja tegevuse kooskõlla viimine käesoleva seaduse nõuetega

2. jagu. Muudatused kehtivates seadustes

- § 48. Finantsinspektsiooni seaduse muutmine
- § 49. Investeerimisfondide seaduse muutmine
- § 50. Karistusregistri seaduse muutmine
- § 51. Kindlustustegevuse seaduse muutmine
- § 52. Krediitiasutuste seaduse muutmine
- § 53. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmine
- § 54. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmine
- § 55. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmine
- § 56. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmine
- § 57. Riigilõivuseaduse muutmine
- § 58. Väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmine
- § 559. Väärtpaberituruseaduse muutmine

3. jagu. Seaduse jõustumine

- § 60. Seaduse jõustumine

3.2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahv 1 määratleb seaduse reguleerimisala.

Seadus reguleerib krüptovaraturu osalise tegevust, lõpetamist, vastutust ja järelevalvet krüptovaraturu ja selle osalise üle niivõrd, kui võrd see täpsustab ja täiendab MICA ja DORA määrusi. Paragrahvis nimetatud termin krüptovaraturu osaline on defineeritud eelnõu paragrahvis 3.

Paragrahv 2. Seaduse kohaldamisala

Lõike 1 kohaselt kuuluvad seaduse kohaldamisalasse MICA määruse artikli 2 lõike 1 kohaselt juriidilised ja füüsilised isikud ning muud ettevõtjad, kes tegelevad EL-is krüptovara emiteerimise, avaliku pakkumise ja kauplemisele võtmisega või kes osutavad krüptovaraga seotud teenuseid. Seadust kohaldatakse vaid selliste isikute suhtes, kes kuuluvad ka MICA määruse kohaldamisalasse.

Olgu siinjuures välja toodud, et näiteks ei kohaldata MICA määrust ja käesolevat seadust isikute suhtes, kes osutavad krüptovarateenuseid üksnes oma emaettevõtjale, oma tütarettevõtjale või oma emaettevõtja teistele tütarettevõtjatele. Lisaks ei kohaldata määrust likvideerijale või haldurile, Euroopa Keskpankale ja liikmesriikide keskpankadele, muudele riigiasutustele, Euroopa Investeeringuspangale ja selle tütarettevõtjatele, Euroopa Finantsstabiilsuse Fondile ja Euroopa stabiilsusmehhanismile ning avalik-õiguslike rahvusvaheliste organisatsioonide suhtes.

MICA määrust ei kohaldata ka juhul, kui krüptovara on ainulaadne ega ole asendatav muu krüptovaraga. Samuti ei kohaldata seadust, kui krüptovara kvalifitseerub finantsinstrumendiks, hoiuseks, rahaks (v.a e-raha token), väärtpaperistamise positsiooniks, kindlustustooteks, pensionitooteks, tööandja pensioniskeemiks, erapensionitooteks, üleeuroopaliseks personaalseks pensionitooteks ja sotsiaalkindlustussüsteemiks.

MICA määrust ei kohaldata ka kui isikud pakuvad krüptovara tasuta või krüptovara luuakse automaatselt tasuta hajusraamatu haldamise või tehingute valideerimise eest või pakkumine on seotud kasutustokeniga, mis annab juurdepääsu olemasolevale või kasutusel olevale kaubale või teenusele või krüptovara omanikul on õigus kasutada seda üksnes vastutasuks kaupade ja teenuste eest selliste kaupmeeste piiratud võrgustikus, kel on pakkujaga lepingulised suhted. Samas, viidatud erandid ei peaks hõlmama krüptovara, mis esindab ladustatud kaupu, mille puhul ei ole ette nähtud, et ostja need pärast ostmist kätte saab. Samuti ei tuleks piiratud võrgustiku erandit kohaldada krüptovara suhtes, mis on tavaliselt ette nähtud pidevalt kasvava teenuseosutajate võrgustiku jaoks. Pädev asutus peaks hindama piiratud võrgustiku erandit iga kord, kui pakkumine või rohkem kui ühe pakkumise koguväärtus ületab teatava künnise, mis tähendab, et uuele pakkumisele ei tuleks automaatselt kohaldada eelmisele pakkumisele tehtud erandit. Erandite kohaldamine lõppeb, kui pakkuja või pakkuja nimel tegutsev teine isik annab teada pakkuja kavatsusest taotleda kauplemisele võtmist või kui krüptovara, mille suhtes erandit kohaldatakse, võetakse kauplemisele.

Lõike 2 eesmärk on täpsustada, et juba tegutsevatele finantssektori ettevõtetele ei kohaldata kõiki seaduse sätteid, kuna nende suhtes kohalduvad eriseadused juba reguleerivad teatud valdkondi. Näiteks on ühinguõiguse sätteid reguleeritud eriseadustes, nagu ka audiitorettevõtja suhtes kohalduvad nõuded, aga ka kolmandas riigis tegutsemise puhul kohalduvad nõuded, mis on ette nähtud eriseadustes.

Sama lähenemine on ka MICA määruses. Näiteks, kui liidu õiguse alusel tegevusluba omav finantssektori ettevõtja (MICA määruse artikli 60 lõikes 1, 2, 3, 4, 5 või 6 nimetatud isik) soovib osutada krüptovarateenust, ei kohaldata tema suhtes kõiki MICA määruses sätestatud nõudeid – näiteks tegevusloa nõudeid, omavahendite nõudeid ja olulist osalust omavate aktsionäride heakskiitmise menetlust, kuna need nõuded on hõlmatud vastavate liidu seadusandlike aktidega, mille alusel neile tegevusluba anti. Siiski tuleks sellist finantssektori ettevõtjat lugeda krüptovarateenuse osutajateks ning tema suhtes kohaldatakse mh MICA määruses sätestatud asjakohaseid haldusvolitusi, sealhulgas õigust peatada või keelata teatavad krüptovarateenused. Selliste ettevõtjate suhtes tuleks kohaldada ka kõiki nõudeid, mida MICA määruse alusel kohaldatakse krüptovarateenuse osutajate suhtes.

Kuna makseasutuse puhul ei ole MICA määruses ette nähtud, et krüptovarateenuse osutajana tegutsemise õiguse saamiseks piisab ka pädeva asutuse teavitamisest, kohaldub neile näiteks ka tegevusloa nõue.

Kui krediidasutus emiteerib varapõhist tokenit, ei pea ta eraldi tegevusluba taotlema, mistõttu ei kohaldata tema suhtes ka tegevusloa taotlemise ja selle menetlusega ning tegevusloa kehtetuks tunnistamisega seotud sätteid (MICA määruse art 16, 18, 20, 21 ja 24). Lisaks ei kohaldata omavahendite nõudeid (art 35) ja sätteid olulise osaluse omandamise kohta (art 41 ja 42). Vastav regulatsioon on kaetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/36/EL ja määrusega (EL) nr 575/2013.

Lõige 3. Kui krüptovaraturul pakutakse muud krüptovara kui varapõhiseid tokeneid või e-raha tokeneid, siis sellise krüptovara pakkuja ja kauplemisele võtmist taotleva isiku suhtes kohaldatakse üksnes MICA määruse artikleid 4–15 (II jaotis) ning artikleid 86–92 (ehk lõikes 4 on viide MICA määruse rakendamisele), aga ka järelevalve sätteid. Samas on MICA määruse põhjenduspunktis 98 täpsustatud, et muu krüptovara kui varapõhiste tokenite või e-raha tokenite emitentide suhtes ei tuleks kohaldada MICA määruse kohast järelevalvet, kui emitent ei ole pakkuja ega kauplemisele võtmist taotlev isik, mistõttu on ka lõikes 4 täpsustus, et seaduse järelevalve ja vastutuse sätteid tema suhtes ei kohaldata. Kuna pole järelevalvet, ei kohaldata ka kolmandas riigis tegutsemise sätteid (kuna seaduse alusel saab kolmandas riigis tegutseda vaid Finantsinspektsiooni loal).

Lõike 4 näol on tegemist tüüpilise finantsjärelevalvesubjekti kohta käiva normiga, millega täpsustatakse, et seaduses ette nähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades eriseadusest ja Finantsinspektsiooni seadusest tulenevaid erisusi.

Paragrahv 3. Krüptovaraturu osaline

Lõikes 1 defineeritakse krüptovaraturu osaline, kelleks on nii krüptovarateenuse osutaja (punkt 1) kui ka krüptovara emitent (punkt 2).

MICA määruse artikli 3 lõike 1 punkti 15 kohaselt on **krüptovarateenuse osutaja** juriidiline isik või muu ettevõtja, kelle kutse- või äritegevus seisneb ühe või mitme krüptovarateenuse professionaalses osutamises kliendile ja kellel on lubatud osutada krüptovarateenuseid kooskõlas MICA määruse artikliga 59. Selliste teenuste esimesse kategooriasse kuuluvad krüptovaraga kauplemise platvormi korraldamine, krüptovara vahetamine rahaliste vahendite või muu krüptovara vastu oma arvel kauplemise teel, kliendi nimel krüptovara hoidmine ja haldamine ning krüptovaravahetuste teenuste osutamine kliendi nimel. Selliste teenuste teise kategooriasse kuuluvad krüptovara suunatud pakkumine, krüptovaraga seotud korralduste vastuvõtmine või edastamine kliendi nimel, krüptovaraga seotud korralduste täitmine kliendi nimel, krüptovara kohta nõu andmine ning krüptovaraportfelli valitsemise teenuse osutamine.

MICA määruse artikli 3 lõike 1 punkti 10 kohaselt on **emitent** füüsiline või juriidiline isik või muu ettevõtja, kes emiteerib krüptovara, sealjuures sama lõike punkti 5 kohaselt on krüptovara väärtuse või õiguse digitaalne esitus, mida on võimalik üle kanda ja salvestada elektrooniliselt, kasutades hajusraamatu tehnoloogiat või muud sarnast tehnoloogiat.

Väärtuse all tuleb mõista nõu välist ja rahaliselt hinnatavat väärtust, mille tehingupooled või turuosalised on vastavale krüptovarale omistanud. Krüptovara mõiste alla ei ole hõlmatud sellised krüptovarad, mis on unikaalsed või mis ei ole asendatavad teise krüptovaraga (nt NFT-d). Tüüpiliselt ei ole sellist liiki krüptovaral finantsilist (sh investeerimise) eesmärki.

MICA määruse põhjenduspunkt 20 selgitab, et krüptovara emitendid on üksused, kellel on kontroll krüptovara loomise üle.

Krüptovara emitendid käesoleva seaduse tähenduses on varapõhise tokeni emitendid, e-raha tokeni emitendid ja muu krüptovara emitendid. Nimelt liigitatakse MICA määrusega krüptovara kolme kategooriasse, mida tuleks üksteisest eristada ja mille suhtes tuleks kohaldada erinevaid nõudeid sõltuvalt nendega kaasnevatest riskidest.

Kui krüptovaral puudub identifitseeritav emitent, ei peaks see kuuluma MICA määruse II, III ega IV jaotise kohaldamisalasse. Krüptovarateenuse osutajad, kes osutavad sellise krüptovaraga seotud teenuseid, on siiski määrusega hõlmatud.

Lõige 2 defineerib varapõhise tokeni emitendi. Tegemist on isikuga, kes emiteerib varapõhist tokenit. MICA määruse artikli 3 lõike 1 punktis 6 on defineeritud, et varapõhise tokeni puhul on tegemist krüptovara liigiga, mis ei ole e-raha token ja mille eesmärk on säilitada stabiilne väärtus, järgides mõnda muud väärtust või õigust või nende kombinatsiooni, sealhulgas üht või mitut ametlikku vääringut. See hõlmab igasugust krüptovara, välja arvatud e-raha tokenid, mille väärtus on tagatud varaga, et vältida kõrvalehoidmist ja muuta käesolev määrus tulevikukindlaks.

Varapõhised tokenid võidakse laialdaselt kasutusele võtta väärtuse ülekandmiseks või vahetusvahendina ning seega kujutavad nad endast muu krüptovaraga võrreldes suuremat riski krüptovara omanike, eelkõige jaeklientide kaitse ja turu usaldusväärsuse seisukohast. Varapõhiste tokenite emitentide suhtes kohaldatakse rangemaid nõudeid kui näiteks muu krüptovara emitentide suhtes.

Lõige 3. E-raha tokeni emitendi puhul on tegemist krediidasutuse või e-raha asutusega, kes emiteerib e-raha tokenit. MICA määruse artikli 3 lõike 1 punktis 7 on defineeritud, et e-raha tokeni puhul on tegemist krüptovara liigiga, mille eesmärk on säilitada stabiilne väärtus, järgides ametliku vääringu väärtust. Sellise krüptovara funktsioon on väga sarnane direktiivis 2009/110/EL määratletud e-raha funktsiooniga. Sarnaselt e-rahale on selline krüptovara müntide ja pangatähtede elektrooniline asendaja ning seda kasutatakse tõenäoliselt maksete tegemiseks.

Lõige 4. Krüptovaraturu osalised on ka isikud, kes emiteerivad sellist krüptovara, mis ei ole varapõhine token või e-raha token. Selliste isikute suhtes kohalduvad mõnevõrra leebemad nõuded (vt ka § 1 lõige 4). Näiteks võib selliseks krüptovaraks olla kasutustoken (krüptovara liik, mille ainus eesmärk on anda juurdepääs kaubale või teenusele, mida pakub või osutab selle emitent).

Paragrahv 4. Seaduse muud terminid

Lõige 1. Seaduses kasutatakse termineid, mis on defineeritud MICA ja DORA määruses, mistõttu ei ole neid seaduses eraldi defineeritud. Kuna varapõhise tokeni emitent ja e-raha tokeni emitent pole MICA-s eraldi defineeritud (ainult emitent on üldsõnaliselt defineeritud), on need ka §-s 3 eraldi välja toodud.

Lõige 2. Kuna Eesti õiguses kasutatakse üldiselt terminit konsolideerimisgrupp, on ka käesoleva eelnõu puhul otsustatud kasutada seda terminit. Lõike 2 eesmärk on täpsustada, et konsolideerimisgrupi all on mõeldud kontserni MICA määruse tähenduses. MICA määruses on kontserni määramisel viidatud direktiivi 2013/34/EL artikli 2 punktile 11 – kontsern on emaettevõtja ja kõik selle tütarettevõtjad.

Paragrahv 5. Krüptovaraturu osalisena tegutsemise õigus

Paragrahvis 5 täpsustatakse nõudeid krüptovaraturul tegutsemiseks. Üldreeglina peab selleks olema pädeva asutuse tegevusluba, kuid MICA määruses on ette nähtud ka erandid, mil eraldi tegevusluba ei ole vaja ja teatud juhtudel piisab ka pädeva asutuse teavitamisest (**lõige 1**). Tabelis 2

on ülevaade, millistel juhtudel on vaja luba ja millistel juhtudel piisab Finantsinspektsiooni teavitamisest. Näiteks varapõhiste tokenite avalik pakkumine liidus või sellise krüptovara kauplemisele võtmise taotlemine peaks olema lubatud üksnes juhul, kui pädev asutus on andnud sellise krüptovara emitendile selleks tegevusloa ja kiitnud heaks asjaomase krüptovara valge raamatu. Kui emitent on krediidasustus, siis piisab ka Finantsinspektsiooni teavitamisest, kuid valge raamat tuleb sellegipoolest Finantsinspektsiooni poolt heaks kiita.

Tegevusloa nõuet ei kohaldata ka juhul, kui varapõhised tokenid on suunatud üksnes kutselistele investoritele (direktiivi 2014/65/EL II lisa I jao punktides 1–4 loetletud isikud või üksused) või kui varapõhiste tokenite avaliku pakkumise maht jääb alla 5 000 000 euro.

Tegevusluba peab olema ka juhul, kui isik soovib osutada krüptovarateenust, v.a kui ta on juba tegevusluba omav finantssektori ettevõtja (krediidasustus, väärtpaberite keskdepositoorium, investeerimisühing, turukorraldaja, e-raha asutus, eurofondi valitseja või alternatiivne investeerimisfond). Nimelt on teatavatel äriühingutel lubatud, kelle suhtes kohaldatakse finantsteenuseid käsitlevaid liidu seadusandlikke akte, osutada kõiki või mõnesid krüptovarateenuseid ilma, et nad peaksid saama MICA määruse kohase krüptovarateenuse osutaja tegevusloa, kui nad esitavad oma pädevatele asutustele teatava teabe enne kõnealuste teenuste esmakordset osutamist.

E-raha asutustel peaks olema võimalik osutada hoidmisteenuseid ilma MICA määruse kohase tegevusloata, et osutada krüptovarateenuseid ainult seoses nende emiteeritud e-raha tokenitega. Füüsilistel või juriidilistel isikutel, kellel on luba e-raha levitamiseks direktiivi 2009/110/EÜ alusel, peaks olema võimalik levitada ka e-raha tokeneid e-raha tokenite emitentide nimel ilma, et nad peaksid saama MICA määruse kohase tegevusloa krüptovarateenuste osutamiseks.

Krüptovarateenuse osutaja	Teenuse osutamise õigus	
<ul style="list-style-type: none"> Juriidiline isik või muu ettevõtja, kes pole alljärgnevalt nimetatud austus 	<ul style="list-style-type: none"> FI tegevusluba. 	
<ul style="list-style-type: none"> Krediidasutus 	<ul style="list-style-type: none"> FI-le 40 päeva enne teenuse osutamist ettenähtud teabe esitamine. 	
<ul style="list-style-type: none"> Väärtpaberite keskdepositoorium 	<ul style="list-style-type: none"> FI-le 40 päeva enne teenuse osutamist ettenähtud teabe esitamine. 	
<ul style="list-style-type: none"> Investeerimisühing 	<ul style="list-style-type: none"> FI-le 40 päeva enne teenuse osutamist ettenähtud teabe esitamine. 	
<ul style="list-style-type: none"> Turukorraldaja 	<ul style="list-style-type: none"> FI-le 40 päeva enne teenuse osutamist ettenähtud teabe esitamine. 	
<ul style="list-style-type: none"> E-raha asutus 	<ul style="list-style-type: none"> FI-le 40 päeva enne teenuse osutamist ettenähtud teabe esitamine. 	
<ul style="list-style-type: none"> Eurofondi valitseja ja alternatiivne investeerimisfond 	<ul style="list-style-type: none"> FI-le 40 päeva enne teenuse osutamist ettenähtud teabe esitamine. 	
Varapõhise tokeni emitent	Krüptovara pakkumise/ kauplemisele võtmise taotlemise õigus	Valge raamat
<ul style="list-style-type: none"> Juriidiline isik või muu ettevõtja 	<ul style="list-style-type: none"> FI tegevusluba. 	<ul style="list-style-type: none"> Koos tegevusloa saamisega loetakse valge raamat samuti heaks kiidetuks (eraldi menetlust pole).
	<ul style="list-style-type: none"> FI tegevusluba ei ole vaja, kui: <ul style="list-style-type: none"> ringhuses olevate tokenite väärtus on alla 5 000 000 euro, või tokeneid pakutakse ainult kutselistele investoritele. 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine valgest raamatust.
<ul style="list-style-type: none"> Krediidasutus 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine 90 päeva enne krüptovara emiteerimist ja teabe esitamine. 	<ul style="list-style-type: none"> FI kiidab valge raamatu heaks.

	<ul style="list-style-type: none"> Varapõhise tokeni emitendi kirjalikul nõusolekul võib krüptovara pakkuda või kauplemisele võtmist taotleda muu isik. 	
E-raha tokeni emitent	Krüptovara pakkumise/ kauplemisele võtmise õigus	Valge raamat
<ul style="list-style-type: none"> Krediidasutus 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine 40 päeva enne krüptovara pakkumist või kauplemisele võtmise taotlemist. 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine valgest raamatust (FI ei või nõuda selle heakskiitmist)
<ul style="list-style-type: none"> E-raha asutus 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine 40 päeva enne krüptovara pakkumist või kauplemisele võtmise taotlemist. 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine valgest raamatust (FI ei või nõuda selle heakskiitmist).
<ul style="list-style-type: none"> MERAS § 12 kohaselt erandi alusel tegutsev e-raha asutus 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine 40 päeva enne krüptovara pakkumist. 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine valgest raamatust (FI ei või nõuda selle heakskiitmist).
<ul style="list-style-type: none"> MERAS § 6 lg 3 	<ul style="list-style-type: none"> FI-d ei pea teavitama. 	<ul style="list-style-type: none"> FI teavitamine valgest raamatust (FI ei või nõuda selle heakskiitmist).
	<ul style="list-style-type: none"> Emitendi, v.a MERAS § 6 lg 3 ja § 12 juhud, kirjalikul nõusolekul võib krüptovara pakkuda või kauplemisele võtmist taotleda muu isik. 	
Muu krüptovara pakkuja/kauplemisele võtmist taotlev isik	Krüptovara pakkumise/ kauplemisele võtmise õigus	Valge raamat
<ul style="list-style-type: none"> Juriidiline isik 	<ul style="list-style-type: none"> Krüptovara pakkumise/kauplemisele võtmise taotlemise eelduseks on: <ul style="list-style-type: none"> valge raamatu koostamine, FI teavitamine sellest ja selle avaldamine; Reklaamteate koostamine ja avaldamine; sobivusnõuetele vastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Valget raamatut ei pea koostama (avalik pakkumine): <ul style="list-style-type: none"> pakkumine vähem kui 150 isikule LR kohta, kui need isikud tegutsevad oma arvel. krüptovara kogumaht 12 kuu jooksul ei ületa 1 000 000 eurot, või tokeneid pakutakse ainult kutselistele investoritele. Valget raamatut ei pea koostama (kauplemisele võtmise): <ul style="list-style-type: none"> krüptovara on kauplemisele võetud mõnel teisel LR krüptovaraga kauplemise platvormil; valge raamatu on koostatud kauplemisplatvormi korraldaja.
<ul style="list-style-type: none"> MICA kohaldamise erand art 4 lg 3 	<ul style="list-style-type: none"> - 	<ul style="list-style-type: none"> -

Tabel 2. Krüptovaraturul tegutsemise õigus.

Lõikes 2 toodu kohaselt väljastab krüptovaraturul tegutsemise tegevusloa ja tunnistab selle kehtetuks Finantsinspeksioon oma otsusega. Tegevusloa andmise ja kehtetuks tunnistamise sätted on reguleeritud MICA määruse artiklites 20, 21, 23, 63 ja 64.

Lõike 3 kohaselt on MICA määruse alusel antud tegevusluba tähtajatu ja ei ole üleantav teisele isikule.

Lõike 4 kohaselt peab Eestis äriregistrisse kantud ja Finantsinspeksioonilt tegevusloa saanud krüptovaraturu osalise registrijärgne asukoht olema Eestis. Krüptovaratteenuse osutaja puhul on MICA määruse artikli 59 lõikes 2 sätestatud, et artikli 63 kohaselt tegevusloa saanud krüptovaratteenuse osutaja registrijärgne asukoht peab olema liikmesriigis, kus ta osutab vähemalt osa oma krüptovaratteenustest. Finantsinspeksioonilt tegevusloa saamise eelduseks on, et ta osutab vähemalt osa oma krüptovaratteenustest Eestis ehk tema registrijärgne asukoht peaks ka Eestis olema. MICA määruuses on ka täpsustus, et tema tegeliku juhtimise koht peab olema liidus ja vähemalt üks juhtidest peab olema liidu resident.

Lõike 5 järgi peab krüptovaraturu osalise asutamisleping või põhikiri kindlaks määrama, et tema registrijärgne asukoht on Eestis.

Lõikes 6 on loetletud tegevusloa kehtivuse lõppemise alused. Nendeks on krüptovaraturu osalise lõpetamise otsuse tegemisel (punkt 1), tegevusloa kehtetuks tunnistamisel (punkt 2), ühendamisel (misjärel muutub tegevusluba kehtetuks ühendataval isikul; punkt 3), uue krüptovaraturu osalise asutamisel ühinemise teel (ühinevatel isikutel; punkt 4) ning krüptovaraturu osalise pankroti väljakuulutamisel (punkt 5).

Lõike 7 järgi kaotab tegevusloa lõppemisel krüptovaraturu osaline õiguse osutada teenust või pakkuda krüptovara või taotlema selle kauplemisele võtmist, milleks talle oli antud tegevusluba.

Lõige 8 kohustab Finantsinspeksioon avalikustama informatsiooni tegevusloa andmise või kehtetuks tunnistamise otsuste kohta oma veebilehel hiljemalt otsuse jõustumisele järgneval tööpäeval.

Lõiked 9–11. Nagu lõikes 1 selgitatud, siis MICA määruse kohaselt ei pea alati tegevusluba taotlema ning piisab ka Finantsinspeksiooni teavitamisest. Kuid selleks, et ka teavituse puhul oleks nõ õigus krüptovaraturul tegutsemiseks, kinnitab Finantsinspeksioon otsusega, et talle esitatud teave on nõuetekohane, MICA määrusest tulenevad tingimused (sh valge raamatu koostamise ja teavitamise/heakskiitmise nõue) täidetud ning õigus krüptovaraturul tegutsemiseks on seega olemas.

Paragrahv 6 reguleerib krüptovaraturul tegutsemise nõudeid.

Lõiked 1–3 ei kohaldu muudele finantssektori ettevõtjatele, kelle suhtes kohalduvad eriseadustest tulenevad nõuded äriühingu vormile ja juhtimisstruktuurile.

Lõike 1 kohaselt võib krüptovaraturu osaline tegutseda üksnes osaühingu või aktsiaseltsina. Sarnaselt teiste finantssektori ettevõtjatega ning eeskätt Finantsinspeksiooni järelevalve alla kuuluvate turuosalistega on kasutatav äriühingu vorm piiratud osaühingu ja aktsiaseltsiga, kuivõrd nimetatud äriühingute puhul on kõige täpsemini ja finantssektori ettevõtjale kohasemalt kindlaks määratud kohustuslikud juhtimise alused, osaluse omandamise ja osalusega seotud õiguste teostamine, vastutuse klauslid jm sätted.

Lõige 2. Kuna osaühingute puhul puudub nõukogu loomise kohustus, kui seda põhikirjaga ette ei nähta, mis võib teha osaühingu juhtimise nõrgemaks, nähakse lõikega 2 ette, et osaühingust krüptovaraturu osalisel peab olema vähemalt kolmeliikmeline nõukogu. Vastav täiendus on seotud ka eelnõu § 9 lõikega 2, mille kohaselt määrab nõukogu siseauditi üksuse ülesannete täitmiseks siseaudiitori ehk § 9 eeldab nõukogu olemasolu. Sama on kehtiva regulatsiooniga, mis eeldab samuti

nõukogu olemasolu – RahaPTS § 72⁴ lõike 2 kohaselt määrab virtuaalvääringu teenuse pakkuja nõukogu siseauditi üksuse ülesannete täitmiseks siseaudiitori.

Lõige 3. Krüptovarateenuse osutaja juhatuses peab olema vähemalt 2 liiget – see on vajalik riskide maandamiseks. Üheliikmelise juhatuse puhul oleks vastasel juhul kõik tegevusvaldkonnad ühe isiku käes.

Olugi siinjuures lisaks täpsustatud, et kui MICA määruses on kasutatud terminit „members of the management body/juhtorgani liikmed“, siis on mõeldud nii juhatuse kui ka nõukogu liikmeid (eelnõus juhtorgani liikmed). Kui on viide „directors/juhtidele“, siis on mõeldud juhatuse liikmeid.

Lõikes 4 on selguse huvides ja MICA määruse nõuetekohaseks rakendamiseks välja toodud, et krüptovaraturu osaline on kohustatud järgima MICA määruses sätestatud nõuded.

Krüptovarateenuse osutajale kohalduvad nõuded on reguleeritud näiteks MICA määruse 2. jaotises, artikli 22 lõikes 3, artiklis 37, artikli 40 lõikes 2, artikli 50 lõikes 2 ning 5. ja 6. jaotises. Samas krüptovarateenust osutava krediitiasutuse, e-raha asutuse, investeerimisühingu, fondivalitseja, väärtpaperite keskodepositooriumi ja reguleeritud turu korraldaja suhtes ei kohaldata Euroopa MICA määruse artikleid 62–64, 67, 83 ja 84.

Varapõhise tokeni emitent lähtub oma tegevuses näiteks MICA määruse 3. ja 6. jaotises sätestatud nõutest. Samas, emitendi kirjalikul nõusolekul võib varapõhist tokenit pakkuda või selle kauplemisele võtmist taotleda ka muu isik ning tema peaks järgima artiklites 27, 29 ja 40 sätestatud nõudeid, mis reguleerivad kohustust tegutseda ausalt, õiglaselt ja professionaalselt varapõhiste tokenite omanike parimates huvides. Samuti peab ta järgima, et reklaamteated vastaksid määruses ettenähtud nõuetele ning seda, et seoses varapõhise tokeniga ei maksta intressi.

Kui krediitiasutus emiteerib varapõhist tokeni, ei pea ta eraldi tegevusluba taotlema, mistõttu ei kohaldata tema suhtes ka tegevusloa taotlemise ja selle menetlusega ning tegevusloa kehtetuks tunnistamisega seotud sätteid (art 16, 18, 20, 21 ja 24). Lisaks ei kohaldata omavahendite nõudeid (art 35) ja sätteid varapõhise tokeni emitendi omandamise kohta (art 41 ja 42). Nimelt on need hõlmatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/36/EL ja määrusega (EL) nr 575/2013.

E-raha tokeni emitendiks saab olla üksnes kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/36/EL alusel tegevusloa saanud krediitiasutus või direktiivi 2009/110/EÜ alusel tegevusloa saanud e-raha asutus ning nemad on kohustatud järgima 4. ja 6. jaotises sätestatud nõudeid. E-raha tokeni emitendi suhtes kohaldatakse makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses e-raha väljastamise ja e-raha asutuse suhtes sätestatud. Lisaks võib emitendi nõusolekul e-raha tokenit pakkuda või kauplemisele võtmist taotleda ka muu isik ning sellisel juhul tuleb järgida MICA artikleid 50 (intressi maksmise keeld) ja 53 (reklaamteated) MICA määruse artikli 48 lõigete 4 ja 5 kohaselt ei saa seda teha muu isik, kui tegemist on erandi alusel tegutseva e-raha asutusega (MERAS § 12) või MERAS § 6 lõikes 3 sätestatud juhuga.

Lõige 5. Kuna krüptovarateenuse osutajad kuuluvad TFR määruse kohaldamisalasse, on selguse huvides seaduses viide ka selle määruse rakendamisele. Vastutuse sätted nähakse siiski ette RahPTS-is.

Paragrahv 7. Nõuded krüptovaranõustamisele

Paragrahvi aluseks on MICA määruse artikli 81 lõige 7, mis sätestab, et krüptovarateenuse osutaja, kes annab krüptovara kohta nõu, tagab, et füüsilistel isikutel, kes annavad tema nimel krüptovara või

krüptovarateenuse kohta nõu või teavet, on oma kohustuste täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused. Lõike teine lause paneb liikmesriigile kohustuse avaldada selliste teadmiste ja oskuste hindamiseks kasutatavad kriteeriumid.

Lõike 1 punktides 1–9 on sätestatud üldised kriteeriumid teadmiste ja oskuste kohta ning **lõikega 2** antakse volitus ministrile vajadusel täpsustada ja täiendada neid kriteeriume.

Paragrahv 8. Nõuded digitaalsele tegevuskerksusele

Kuna krüptovarateenuse osutajad ja varapõhise tokeni emitendid kuuluvad DORA määruse kohaldamisalasse, sätestatakse selguse huvides lõikes 1, et nad peavad järgima DORA määruuses sätestatud digitaalse tegevuskerksuse nõudeid. DORA määrust tuleb rakendada hakata 2025. aasta 17. jaanuarist.

Olgu selguse huvides välja toodud, et e-raha tokeni emitendid kuuluvad samuti DORA määruuse kohaldamise alla, kuid kuna e-raha tokeni emitent saab olla ainult kas krediitiasutus või e-raha asutus, siis nad on DORA määruuse kohustusega hõlmatud selle kaudu, et määrus kohaldub ka krediitiasutustele ja e-raha asutustele.

Lõike 2 kohaselt peab krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent teavitama Finantsinspektsiooni ja Riigi Infosüsteemide Ametit tõsistest IKT-ga seotud intsidentidest, sealjuures tuleb kasutada samu teavitusvorme (**lõige 3**). Eesmärk on vältida teabe esitamise dubleerimist.

Lisaks sätestab DORA määruuse art 19 lõige 2, et finantsasutused võivad vabatahtlikult teatada asjaomasele pädevale asutusele olulistest küberohtudest, kui nad peavad ohtu finantsüsteemi, teenusekasutajate või klientide jaoks oluliseks, sealjuures võivad liikmesriigid otsustada, et need finantsasutused, kes teatavad vabatahtlikult esimese lõigu kohaselt, võivad kõnealuse teate edastada ka direktiivi (EL) 2022/2555 kohaselt määratud või loodud küberturbe intsidentide lahendamise üksustele (**lõige 4**).

Paragrahv 9. Sisekontroll

Paragrahvis 9 on sätestatud siseauditi ja seda teostava siseaudiitori nõuded. Lõigete sõnastuse puhul on suuresti lähtutud kehtiva RahaPTS § 72⁴ VASP-ile kohaldatavatest sisekontrolli sätetest. RahaPTS-i mõistes kohustatud isikute siseauditi kohustus tuleneb ka RahaPTS § 14 lõikest 1.

Lõike 1 kohaselt peab krüptovaraturu osaline rakendama sisekontrolli meetmeid, mis hõlmavad tema kõiki juhtimis- ja tegevustasandeid, mille eesmärk on tagada krüptovaraturu osalise tegevuse vastavus kehtivatele sise-eeskirjadele, õigusaktidele ja vastu võetud otsustele tema kõigil juhtimis- ja tegevustasanditel, ning otsuste vastuvõtmine usaldusväärse ja nõuetekohase informatsiooni alusel.

MICA määruuse artikli 34 lõikes 10 on sätestatud, et varapõhise tokeni emitendil on sisekontrollikord ning tulemuslikud riskijuhtimisprotseduurid. Varapõhise tokeni emitent jälgib ja hindab korrapäraselt, kas sisekontrollikord ja riskihindamisprotseduurid on asjakohased ja mõjusad, ning võtab puuduste kõrvaldamiseks vajalikud meetmed.

Viide sisekontrollile on ka krüptovarateenuse osutajate puhul. MICA määruuse artikli 62 lõike 2 punkti i kohaselt peab tegevusloa taotlemisel esitama Finantsinspektsioonile teabe krüptovarateenuse osutaja sisekontrollikorra, põhimõtete ja protseduuride kirjelduse kohta, mida rakendatakse riskide, sealhulgas rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide kindlakstegemiseks, hindamiseks ja juhtimiseks.

Lõike 2 järgi määrab krüptovaraturu osalise nõukogu siseaudiitori. Sama lõike teise lause järgi kohaldatakse siseaudiitorile audiitortevetuse seaduses atesteeritud siseaudiitori kohta sätestatud nõudeid ja tegevuse õiguslikke aluseid. Kolmanda lause järgi ei või siseaudiitor täita ülesandeid, mis põhjustavad või võivad põhjustada huvide konflikti.

Lõikes 3 on sätestatud siseaudiitori ülesanded, milleks on kontrollida krüptovaraturu osalise ja tema juhtide ning töötajate tegevuse vastavust õigusaktidele, Finantsinspeksiooni ettekirjutustele, juhtimisorganite otsustele, sise-eeskirjadele, krüptovaraturu osalise sõlmitud lepingutele ja heale tavale.

Lõike 4 järgi kohustub krüptovaraturu osaline tagama siseaudiitorile kõik tema ülesannete täitmiseks vajalikud õigused, töötingimused ja juurdepääsu kogu vajalikule teabele, sealhulgas õiguse saada selgitusi ning teavet krüptovaraturu osalise juhatuselt ja töötajatelt ning jälgida avastatud puuduste kõrvaldamist ja tehtud ettepanekute täitmist.

Lõike 5 järgi on siseaudiitor kohustatud talle teatavaks saanud teabe, mis osutab krüptovaraturu osalise õigusrikkumisele või klientide huvide kahjustamisele, viivitamata edastama krüptovaraturu osalise juhtorgani liikmetele ja Finantsinspeksioonile. Vastava teabe esitamine juhtorgani liikmetele on vajalik, et juhtorganite liikmetel oleks ülevaade krüptovaraturu osalise tegevusest selles osas, mis puudutab õigusrikkumisi või klientide huvide kahjustumist teenuseosutaja tegevuse tagajärjel.

3. peatükk. Tegevus kolmandas riigis

Paragrahv 10. Krüptovaraturu osalise tegevus kolmandas riigis

Paragrahvis 10 on sätestatud, millistel tingimustel võib kolmandas riigis krüptovarateenust osutada või krüptovara pakkuda või krüptovara kauplemisele võtmist taotleda. Piiriülest teenuse osutamist käesoleva paragrahvi kontekstis tuleb mõista kui igasugust aktiivset toote pakkumist või teenuse osutamist kolmandas riigis. Nimetatud aktiivne teenuse osutamine võib seisneda näiteks teenuse osutamises kolmandas riigis asuva kontori või personali kaudu, muukeelse teabe pidevat avalikustamist, millega turustatakse teenust aktiivselt välisriigi kodanikele, jne. Personali asumist kolmandas riigis ei tuleks automaatselt pidada teenuse kolmandas riigis osutamiseks, kui selline tegevus toetab teenuse pakkuja tegevust Eestis ning selline tegevus iseeneses ei ole suunatud teenuse turustamisele.

Käesolevat paragrahvi ei kohaldata krediidiastutustele ja muudele finantssektori ettevõtjatele, kelle suhtes kohalduvad valdkonda reguleerivates seadustes ette nähtud kolmandas riigis filiaali asutamise ja piiriülese teenuseosutamise sätted.

Kuna krüptovarateenuse puhul tuleks võtta arvesse teenuse uudsust ning vähest reguleeritust kogu maailmas, mistõttu kaasneb kolmandas riigis tegutsemisega rohkem riske võrreldes traditsiooniliste finantsteenustega, nähakse seaduses ette loakord kolmandas riigis tegutsemiseks. Eelkõige kätkeb kolmandas riigis tegutsemine suuremat riski nii klientide kaitsele, organisatsiooni ülesehitusele, kapitalile, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisele, talitluspidevusele, andmekaitsele jmt. Seetõttu on oluline, et krüptovaraturu osaline oleks hinnanud sihtriigi õiguslikku regulatsiooni, oma organisatsiooni valmisolekut ja kõiki asjakohaseid riske, mida kolmandas riigis tegutsemine võib talle kaasa tuua. Sellest tulenevalt on antud Finantsinspeksioonile selgem pädevus otsustamiseks, kas lubada krüptovaraturu osalisel kolmandas riigis tegutseda või mitte.

Lõike 1 kohaselt tuleb taotleda Finantsinspeksioonilt luba, kui Eesti krüptovaraturu osaline soovib tegutseda kolmandas riigis, sealhulgas registreerida seal filiaali või osutada piiriülest teenus või pakkuda seal krüptovara või taotleda krüptovara kauplemisele võtmist.

Lõige 2. Loa taotlemiseks tuleb esitada Finantsinspeksioonile kirjalik taotlus ja lõikes 2 loetletud andmed ja dokumendid. Esitada tuleb:

- selle riigi nimi, kus kavatakse filiaal registreerida või piiriülest tegutseda (punkt 1);
- tegevuskava, mis sisaldab andmeid kõigi selles riigis osutatavate teenuste ja tegevuste kohta, ja ka info selle kohta, kui seoses filiaali asutamise või piiriüleselt tegutsemisega antakse kolmandas riigis tegevusi või tööülesandeid edasi kolmandale isikule (punkt 2);
- filiaali asutamise korral ka filiaali asukoha aadress kolmandas riigis, organisatsioonilise struktuuri kirjeldus ning juhtimise eest vastutavate isikute nimed ja isikukoodid või nende puudumise korral sünniajad ja elukohad (punkt 3).

Lõige 3. On oluline, et krüptovaraturu osaline järgiks kolmandas riigis tegutsemisel selle riigi õigusaktides ettenähtud reegleid ning võtaks asjakohastel juhtudel arvesse riigi finantsjärelevalve asutuse kehtestatud nõudeid. Kui krüptovaraturu osaline peaks rikkuma teenuse osutamise riigis kehtestatud õigusaktide nõudeid, siis § 22 kohaselt rakendab Finantsinspeksioon viivitamata järelevalvelisi meetmeid rikkumise lõpetamiseks.

Lõike 4 punktides 1-3 on nimetatud asjaolud, mille tuvastamisel on Finantsinspeksioonil õigus teha ettekirjutus filiaali asutamise või teenuse piirülese osutamise või krüptovara pakkumise loa andmisest keeldumiseks. Finantsinspeksioonil on vastav alus, kui esitatud tegevuskava rakendamine võib kahjustada klientide huve, krüptovaraturu osalise finantsseisundit või tegevuse usaldusväärsust (punkt 1), krüptovaraturu osalise finantsseisund, organisatsiooniline ülesehitus või muud võimalused ei ole piisavad tegevuskavas nimetatud teenuste ja tegevuste osutamiseks sihtriigis (punkt 2) või kui tegevuskava rakendamisega võib tekkida seoseid rahapesu või terrorismi rahastamisega või rahvusvahelise sanktsiooni rikkumisega või kõrvale hiilimisega, selle katsega või suurendab selliseid riske (punkt 3). Lisaks on punktis 4 ette nähtud keeldumise alusena see, kui krüptovaraturu osaline ei ole võimeline täitma kolmandas riigis teenuse osutamisele või krüptovara pakkumisele sätestatud nõudeid. Punkt 4 on mõeldud kohaldamiseks juhtudel, kui kolmandas riigis tegutsemisega seotud normistik erineb olulisel määral Eesti omast ning Finantsinspeksiooni hinnangul ei ole krüptovaraturu osaline võimeline nimetatud nõudeid täitma. Samuti ei saa krüptovaraturu osaline luba, kui tema poolt esitatud andmed või dokumendid on ebaõiged või eksitavad või ei vasta käesolevas seaduses sätestatud nõuetele (punkt 5).

Lõiked 5 ja 6. Otsus loa andmise kohta tuleks teha kahe kuu jooksul, misjärel teeb Finantsinspeksioon otsuse viivitamata teatavaks ka krüptovaraturu osalisel. Krüptovaraturu osaline võib alustada tegevust kolmanda riigis pärast loa kättesaamist, kuid peab eelnevalt ka Finantsinspeksiooni teavitama kuupäevast, millal kolmandas riigi tegutsemist alustatakse.

Lõike 7 alusel kohustub krüptovaraturu osaline viivitamata teavitama Finantsinspeksiooni, kui sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmetes või dokumentides on toimunud muudatusi. Eelduslikult tuleb Finantsinspeksiooni teavitada ennetavalt, st vähemalt üks kuu enne muudatuste rakendumist, kuid kui see ei ole võimalik, tuleks muudatustest teavitada viivitamata. Finantsinspeksioonil on õigus keelata muudatuste tegemine lõikes 4 sätestatud alustel.

Paragrahv 11. Kolmandas riigis tegutsemise loa kehtetuks tunnistamine

Paragrahvis nähakse ette alused kolmandas riigis tegutsemise loa kehtetuks tunnistamiseks, mille aluseks on näiteks juhtum, kus loa taotlemisel on esitatud valeandmeid, nõuetekohased aruanded on esitamata jms (**lõige 1**).

Lõige 2. Loa kehtetuks tunnistamise otsuse teeb Finantsinspeksioon krüptovaraturu osalisele ja asjakohasel juhul kolmanda riigi finantsjärelevalve asutusele viivitamata teatavaks. Kolmandas riigis tegutsemine tuleb lõpetada hiljemalt Finantsinspeksiooni määratud tähtpäevaks.

Seaduse 5. peatükis täpsustatakse regulatsiooni seoses olulise osaluse omandamisega, eelkõige seoses Finantsinspeksiooni järelevalveliste õigustega.

Paragrahv 12. Olulise osaluse omandamise keelamine ja osaluse ebaseadusliku omandamise tagajärjed

Olulise osaluse omandamine on reguleeritud varapõhise tokeni emitendi puhul MICA määruse artiklites 41 ja 42 ning varapõhise tokeni emitendi puhul artiklites 83 ja 84.

Lõike 1 eesmärk on täpsustada, et kui Finantsinspeksioon otsustab keelata olulise osalise omandamise, selle suurendamise või varapõhise tokeni emitendi või krüptovarateenuse osutaja kontrollitavaks äriühinguks muutmise, siis ta teeb seda ettekirjutusega.

Juhul kui sama keelamise asjaolud ilmnevad pärast olulise osaluse omandamist või suurendamist või kontrollitavaks äriühinguks muutmist, võib Finantsinspeksioon teha ettekirjutuse, mille kohaselt loetakse osaluse omandamine või varapõhise tokeni emitendi või krüptovarateenuse osutaja kontrollitavaks äriühinguks muutmine MICA määrusega vastuolus olevaks (**lõige 2**).

Lõike 3 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus oma ettekirjutusega omandajal või isikul, kellel on varapõhise tokeni emitendis või krüptovarateenuse osutajas oluline osalus või kelle kontrollitavaks äriühinguks ta on, temas hääleõiguse või muude kontrolli võimaldavate õiguste teostamine iga kord keelata või seda piirata, kui esinevad samad asjaolud. Finantsinspeksioon võib teha ettekirjutuse olenemata nimetatud lõigetes sätestatud ettekirjutuse tegemisest. Finantsinspeksioon avalikustab ettekirjutuse või selle osa oma veebilehel omandaja nõudmisel või vajaduse korral omal algatusel.

Lõigete 4–7 eesmärgiks on täpsustada, et isik ei omanda aktsiatega ega osaga kaasnevat hääleõigust ning aktsiatega ega osaga esindatud hääli ei arvata üldkoosoleku või osanike koosoleku kvoorumisse, kui: tehing on vastuolus Finantsinspeksiooni ettekirjutusega, Finantsinspeksioon on teinud lõigete 2 ja 3 alusel ettekirjutuse, tehingust ei ole Finantsinspeksiooni nõuetekohaselt teavitatud, kui otsus on tehtud pärast Finantsinspeksiooni poolt ette nähtud omandamise tähtaja möödumist või enne, kui olulise osaluse omandamine on lubatud (**lõige 4**).

Kui esineb lõikes 4 nimetatud alus, siis taolise tehingu tulemusel ei teki isikul õigusi, mis muudaksid krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi tema kontrollitavaks äriühinguks (**lõige 5**). Kui siiski sellise tehingu tulemusel, mille puhul esines mõni lõikes 4 nimetatud asjaolu, omandatud või suurendatud olulist osalust esindavad hääled arvati üldkoosoleku või osanike koosoleku kvoorumisse ja need mõjutasid üldkoosoleku või osanike koosoleku otsuse vastuvõtmist, on üldkoosoleku või osanike koosoleku otsus tühine. Kohus võib Finantsinspeksiooni, aktsionäri, osaniku või äriühingu juhtorgani liikme avalduse alusel tuvastada üldkoosoleku või osanike koosoleku otsuse tühisuse, kui avaldus on esitatud kuue kuu jooksul üldkoosoleku või osanike koosoleku otsuse vastuvõtmisest arvates (**lõige 6**).

Kui teostati tehingust, millega krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent pidi muutuma isiku kontrollitavaks äriühinguks ja mille puhul esineb mõni lõikes 4 nimetatud asjaolu, tulenevaid kontrolli võimaldavaid õigusi, võib kohus Finantsinspeksiooni, aktsionäri, osaniku või äriühingu juhtorgani liikme avalduse alusel tunnistada selliste õiguste teostamise kehtetuks, kui avaldus on esitatud kolme kuu jooksul õiguste teostamisest arvates (**lõige 7**).

Seaduse 5. peatükk sätestab nõuded raamatupidamisele, Finantsinspeksioonile esitatavatele aruannetele ja audiitorkontrollile

Paragrahv 13. Raamatupidamise korraldamine

Paragrahvi 13 kohaselt tuleb raamatupidamisarvestust ja aruandlust korraldada vastavalt seaduses, raamatupidamise seaduses, krüptovaraturu osalise põhikirjas ja raamatupidamise sise-eeskirjas ning muudes õigusaktides sätestatule. Raamatupidamine peab vastama muuhulgas ka raamatupidamise seaduse §-le 4.

Paragrahv 14. Aruannete esitamine Finantsinspeksioonile

Paragrahviga 14 kehtestatakse nõuded aruannete Finantsinspeksioonile esitamisele.

Lõikes 1 on loetelu aruannetest, mis tuleb Finantsinspeksioonile esitada. Esitama peab majandusaasta aruande, kasumi jaotamise või kahjumi katmise ettepaneku ja otsuse ning üldkoosoleku või osanike koosoleku protokollil väljavõtte majandusaasta aruande kinnitamise või kinnitamata jätmise otsuse kohta kahe nädala jooksul pärast aktsionäride üldkoosoleku või osanike koosoleku toimumist, kuid mitte hiljem kui kuus kuud pärast majandusaasta lõppu. Eelnimetatud täpsustuse eesmärk on mitte siduda nimetatud aruanded vaid aktsionäride üldkoosoleku või osanike koosoleku toimumisega, vaid piirata ka ajaliselt, millise aja jooksul nimetatud koosolek peab toimuma, tagamaks viidatud sättes nimetatud aruannete kohane esitamine Finantsinspeksioonile.

Lõige 2. Erand lõikes 1 nimetatud andmete ja dokumentide esitamisele kohaldub juhul, kui krüptovaraturu osaline on avalikustanud eeltoodud andmed ja dokumendid oma veebilehel. Samas peavad need seal kättesaadaval olema vähemalt seitsme aasta jooksul.

Lõige 3 kohustab nii krüptovaraturu osalisi, lepinguriigi krüptovaratteenuse osutaja Eesti filiaali ja lepinguriigi varapõhise tokeni emitendi Eesti filiaali koostama ja esitama Finantsinspeksioonile aruandeid nii käesolevas paragrahvis kui ka MICA määruses sätestatud korras. MICA määrusest tulenevalt on varapõhise tokeni emitendil aruandluskohustus, kui varapõhiste tokenite emissiooni väärtus on suurem kui 100 000 000 eurot. Sellisel juhul peab emitent Finantsinspeksioonile esitama MICA määruse artiklis 22 sätestatud teabe (mida täiendatakse ja täpsustatakse rakenduslike tehniliste standarditega). Samas võib Finantsinspeksioon otsustada, et vastavat aruandluskohustust kohaldatakse ka siis, kui emissiooni väärtus on alla 100 000 000 euro.

MICA määrus ei reguleeri krüptovaratteenuse osutajate järelevalvelist aruandlust ega ka filiaalidega seotud aruandlust. MICA määruse artikli 94 lõikes 1 sätestatud pädevate asutuste õiguste nimekiri ei ole ammendav, võimaldades liikmesriigil ette näha ka muid järelevalvelisi meetmeid. Järelevalve teostamiseks vajaliku teabe kogumine on üks järelevalvelistest meetmetest. Seetõttu volitatakse ministrit vajadusel kehtestama regulaarsete järelevalveliste aruannete sisu, vormid, koostamise meetodika ja esitamise kord, et tagada krüptovaraturu osaliste ja filiaalide järelevalveks vajaliku teabe olemasolu ka ulatuses, mis ei ole MICA määrusega reguleeritud (**lõige 8**). Samuti nähakse **lõikega 4** ette, et lepinguriigi varapõhise tokeni emitendi Eesti filiaali on kohustatud koostama ja Finantsinspeksioonile kord aasta esitama aruande, mis sisaldab teavet varapõhiste tokenite omanike arvu ja emiteeritud tokenite väärtuse kohta. Teave emiteeritud tokenite väärtuse kohta on vajalik mh filiaalile järelevalvetasu määramiseks (tegemist pole MICA määrusest tuleneva kohustusega).

Lõikega 5 nähakse ette, et Finantsinspeksioonile esitatavate regulaarsete järelevalveliste aruannete periood on kvartal või aasta ning aruanded tuleb esitada Finantsinspeksioonile 20 päeva jooksul pärast aruandeperioodi lõppu, kui seaduses või MICA määruses ei ole ette nähtud teisiti. Näiteks on

MICA määruse sätestatud, et varapõhise tokeni emitent peab Finantsinspeksioonile teabe esitama kord kvartalis. Lõike 8 alusel kehtestatavate aruannete sagedus ja esitamise tähtajad nähakse ette vastavas määruses aruande esitamise korra all.

Kui aruande esitamispäev langeb puhkepäevale, siis tuleb aruanne esitada hiljemalt puhkepäevale järgneval esimesel tööpäeval.

Lõike 6 kohaselt on Finantsinspeksioonil lisaks õigus nõuda regulaarselt või ühekordselt andmeid ja dokumente, mis on vajalikud järelevalve teostamiseks.

Lõike 7 kohaselt võib Finantsinspeksioonile järelevalve eesmärgil esitatud aruannete põhjal Finantsinspeksioon esitada andmeid Rahandusministeeriumile Vabariigi Valitsuse seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks ning Eesti Pangale Eesti Panga seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks.

Paragrahv 15. Finantsinspeksioonile esitatud aruannete kontroll ja puuduste kõrvaldamine

Paragrahv 15 kehtestab nõuded Finantsinspeksioonile esitatud aruannete kontrolli ja puuduste kõrvaldamise kohta.

Lõiked 1 ja 2. Finantsinspeksioon hindab esitatud aruannete nõuetekohasust ning juhul, kui tuvastab nendes puudusi, siis teavitab sellest kohe ka aruande esitajat.

Lõige 3. Aruandekohuslane peab puudused kõrvaldama ning esitama Finantsinspeksioonile korrigeeritud aruande. Et tagada aruannete õigsust igal ajahetkel, sätestatakse aruande esitajale kohustus esitada korrigeeritud aruanne kohe ka juhul, kui aruande esitaja on ise varem esitatud andmetes vea tuvastanud.

Lõige 4. MICA määruse artikli 68 lõike 9 kohaselt korraldab krüptovarateenuse osutaja kõigi oma krüptovarateenuste, tegevuste, korralduste ja tehingute kohta käivate andmete säilitamise. Sama lõige sätestab lisaks, et need andmed peavad olema piisavad, et pädevad asutused saaksid täita oma järelevalveülesandeid ja võtta täitemeetmeid, ning eelkõige selleks, et teha kindlaks, kas krüptovarateenuse osutaja on kõik kohustused, sealhulgas tegelike või potentsiaalsete klientidega ning turu terviklusega seotud kohustused täitnud. Säilitatavad andmed esitatakse klientidele taotluse korral ja neid säilitatakse viis aastat või, kui pädev asutus seda enne viie aasta möödumist taotleb, siis kuni seitse aastat.

Kuna eelnõu § 13 näeb ette ka muude aruannete esitamise, mille koostamise ja järelevalve asutusele esitamise alus ei tulene MICA määrusest, on lõikes 4 sätestatud, et järelevalve eesmärgil esitatud aruande koostamisel kasutatud algandmete allikaks olevaid dokumente on aruande esitaja kohustatud säilitama viis aastat. Samas ei piira nimetatud tähtaeg krüptovaraturu osalise õigust säilitada andmeid ja dokumente pikema aja jooksul, kui nende töötlemiseks on krüptovaraturu osalisel muu õiguslik alus.

Paragrahv 16. Audiitorkontroll

Paragrahvis 16 sätestatakse nõuded krüptovaraturu osalise audiitorettevõtjale, tema määramisele ja audiitorkontrollile.

Kõnealuse paragrahviga sätestatakse nõue, mille kohaselt krüptovaraturu osalise raamatupidamise aastaaruanne peab olema auditeeritud (**lõige 1**). Auditeerimiskohustuse üldnõuded on sätestatud

audiitortegevuse seaduses, kuid need ei pruugi tagada kõigi turuosaliste (näiteks väiksema tegevusmahuga osäühingute) raamatupidamisaruannete auditeerimise kohustust. Raamatupidamisaruannete auditeerimise nõude kehtestamise eesmärk on tagada usaldusväärne informatsioon krüptovaraturu osalise finantsseisundi ja majandustulemuste kohta nii Finantsinspeksioonile järelevalve teostamiseks kui ka avalikkusele äriregistris avalikustatud aruannetes.

Seega, kuivõrd auditi ja ülevaatus erinevus on kindluse astmes, mis tuleneb teostatud protseduuride olemusest ja ulatusest, on eelnõu puhul nähtud ette just auditeerimise kohustus. Ülevaatusel viib audiitor läbi kõikide oluliste valdkondade kohta eelkõige järelepärimised ja analüütilised protseduurid. Kui audiitor ei tuvasta midagi, mis väärkajastamisele viitaks, siis ta algdokumentide ja raamatupidamiskannete testimiseni ei pea minema (samal ajal on see igal juhul kohustuslik). Samuti peab audiitor tegelema kõikide teiste valdkondadega (nt tegevuse jätkuvus, õigusnormide mittejärgimine jne) lihtsamal moel, kui auditis. Seega ülevaatus ei ole järelevalve jaoks piisava kindluse andmiseks alati sobiv eelkõige selle tõttu, et audiitor ei pruugi raamatupidamise algandmete õigsuse kontrollini minna. Auditeerimise nõuet kinnitab asjaolu, et krüptovaraturu osaliste omavahenditele on kehtestatud regulatiivsed nõuded. Kuna omavahendite arvutamine toimub raamatupidamise aruannetes sisalduvate andmete alusel siis nende auditeerimine hõlbustab järelevalve teostamist.

Lõiked 2 ja 3. Audiitorettevõtjaks võib nimetada audiitortegevuse seaduse §-s 7 lõikes 2 nimetatud isiku, st vandeaudiitorite ühingu või FIE-na tegutseva vandeaudiitori. Audiitori võib nimetada mitte rohkem kui 5 aastat ja uueks vahetult järgmiseks perioodiks nimetamise õiguseta. Audiitorettevõtja ülesannete täitmine on kindlustandev audiitorteenus ja sellele kohaldatakse audiitortegevuse seaduses sätestatud seaduses sätestatud erisustega.

Lõikes 4 on sätestatud, et audiitorettevõtja peab kontrollima krüptovaratteenuse osutaja poolt omavahendite kohta kehtestatud nõuete täitmist bilansipäeva seisuga ning esitama sellekohase arvamuse krüptovaratteenuse osutajale. Tegemist on eraldi töövõtuga, mitte audiitorkontrolli raames teostatava töövõtuga. Audiitorkontrolli ja omavahendite kontrolli võivad läbi viia erinevad audiitorettevõtjad, kuid on optimaalne, kui seda teostaks üks ja seesama audiitorettevõtja.

Audit viiakse läbi AudS § 46 alusel kehtestatud auditi standardite alusel ning need konkreetset standardid näevad ette, et audiitorkontrolli objektiks on finantsaruanne, mille koostamise aluseks on üldtunnustatud (raamatupidamis)raamistik. „Omavahendite kohta kehtestatud nõuded“ ei ole kehtestatud üldtunnustatud (raamatupidamis)raamistiku poolt ning seetõttu ei ole võimalik auditi käigus kontrollida omavahendite kohta kehtestatud nõuete täitmist. Audiitorkogu on märkinud, et sobivaim töövõtt on antud juhul ISAE 3000 standardi nõuete alusel läbiviidav töövõtt.

Krüptovaratteenuse osutaja esitab kontrolli kohta koostatud vandeaudiitori arvamuse ära kirja m h Finantsinspeksioonile.

Auditikohustust ei ole krediidasutustel, e-raha asutustel, investeerimisühingutele, fondivalitsejatel, väärtpapierite keskodepositooriumidel ja reguleeritud turu korraldajal, kuivõrd neile ei kohaldu MICA määruse artikkel 67 (sh nõuded omavahenditele).

Lõige 5. Kooskõlas MICA määruse artikli 36 lõigetega 9 ja 10 peab varapõhiste tokenite emitent alates kuupäevast, mil talle anti tegevusluba, või kuupäevast, mil krediidasutuse puhul krüptovara valge raamat heaks kiideti, iga kuue kuu järel tagama tagatisvara portfelli sõltumatu auditi, mille käigus hinnatakse selle vastavust MICA määruses sätestatud reeglitele. Auditeerimise kohustus kohaldub MICA määruse artikli 58 lõike 1 kohaselt ka olulist e-raha tokenit emiteeriva e-raha asutusele, kuid sellisel juhul korraldatakse sõltumatu audit iga kuue kuu järel alates avaliku

pakkumise või kauplemisele võtmise kuupäevast. Oluliste e-raha tokenite määratlemise tingimused on sätestatud MICA määruse artiklis 56.

Lisaks on MICA määruse artikli 58 lõikes 2 sätestatud, et päritoluliikmesriigi pädevad asutused võivad nõuda, et e-raha asutus, kes emiteerib mitteolulisi e-raha tokeneid, täidaks samuti auditeerimise nõudeid, kui see on vajalik, et käsitleda riske, mida nende sätetega soovitakse käsitleda, näiteks likviidsusriskid, operatsiooniriskid või riskid, mis tulenevad tagatisvara portfelli haldamise nõuete täitmata jätmisest.

Auditi tulemused tuleb edastada mh Finantsinspeksioonile.

Lõiked 6 ja 7. Lõike 6 kohaselt määrab Finantsinspeksioon audiitorettevõtja, kui üldkoosolek või osanike koosolek ei ole audiitorettevõtjat seaduses sätestatud korras nimetanud, üldkoosoleku või osanike koosoleku nimetatud audiitorettevõtja loobus audiitorkontrolli läbiviimisest ning üldkoosolek ei ole seaduses sätestatud korras nimetanud uut audiitorettevõtjat või kui audiitorettevõtja on kaotanud Finantsinspeksiooni arvamuse kohaselt usalduse. Audiitorettevõtja usaldusväärseuse hindamisel võib Finantsinspeksioon lähtuda AudS § 39 lõikes 3 sätestatud kriteeriumitest.

Sedasi määratud audiitorettevõtja volitused kestavad kuni üldkoosoleku või osanike koosoleku poolt uue audiitori nimetamiseni.

Paragrahv 17. Audiitorettevõtja informeerimiskohustus

Paragrahvi 13 eesmärk on näha ette audiitorettevõtjale kohustus informeerida Finantsinspeksiooni paragrahvis sätestatud asjaoludest.

Lõige 1. Sätestatakse audiitorettevõtjale kohustus informeerida Finantsinspeksiooni audiitorkontrolli käigus ilmnenuid õigusaktide olulise rikkumise või muude krüptovaraturu osalise tegevust ohustavate asjaolude ilmnemisel. Nimetatud sätte kehtestamine on vajalik selleks, et Finantsinspeksioon saaks vajadusel viivitamata kohaldada asjakohaseid järelevalvelisi meetmeid, samuti selleks, et audiitoril oleks seadusega sätestatud õigus eespoolkirjeldatud info edastamiseks ning et see ei tähendaks tema jaoks konfidentsiaalsusnõude rikkumist (**lõige 3**).

Lõige 2. Samuti on audiitorettevõtja kohustatud viivitamata kirjalikult teavitama Finantsinspeksiooni krüptovaraturu osalisega märkimisväärse seoses oleva isiku auditeerimise käigus talle teatavaks saanud asjaoludest, mille tulemuseks on krüptovaraturu osalise tegevust ohustavate asjaolude ilmnemine.

Lõike 3 täpsustab, et Finantsinspeksioonile samas paragrahvis sätestatud andmete edastamisega ei riku audiitorettevõtja temale õigusakti või lepinguga pandud konfidentsiaalsusnõudeid.

Seaduse 6. peatükk kehtestab nõuded krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamisele, ühinemisele, lõpetamisele ja pankrotile. Peatükis sätestatud ei kohaldata finantssektori ettevõtetele, kuna nendele kohalduv ühinguõigus on reguleeritu finantssektori eriseadustes.

Paragrahv 18. Krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamine

Paragrahv 18 kehtestab nõuded krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamisele. Käesoleva seaduse kohaselt võib teenuseosutaja tegutseda üksnes

kapitaliühinguna, ehk asutades selleks osaühingu või aktsiaseltsi. Algselt tegutsemiseks valitud ja sobilik vorm, näiteks osaühing, võib tegutsemise käigus osutada mingil hetkel ebapiisavaks, kui see ei suuda enam ettevõtte vajadusi rahuldada. Variandina võib osaühing tegevuse lõpetada ja asutada uue äriühingu, kuid see ei pruugi olla mõistlik. Seetõttu on käesolevas seaduses ette nähtud võimalus äriühingu ümberkujundamiseks, kusjuures on tagatud ka piisav kontroll protsessi üle.

Lõike 1 kohaselt on krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamine lubatud üksnes osaühingust aktsiaseltsiks. Selline võimalus on lubatud ka näiteks krediidiandjatel. Osaühinguna asutatud ühingu ümber kujundamiseks aktsiaseltsiks peab ettevõtja järgima muuhulgas äriseadustikus sätestatud nõudeid ja kohandama ettevõtte tegevuse vastavaks.

Lõike 2 järgi toimub krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamine äriseadustikus sätestatud korras, kui seadusest ei tulene teisiti. Teisisõnu tuleks ümberkujundamisel lähtuda äriseadustikus ümberkujundamise kohta sätestatust, arvestades käesolevas peatükis toodud erisustega.

Täiendava tingimusena võrreldes äriseadustikuga on **lõikes 3** ette nähtud asjaomane luba finantsjärelevalvel. Lõikes 3 tuuakse välja dokumendid, mille alusel otsustatakse ümberkujundamise loa andmine. Selleks tuleb eelnevalt Finantsinspeksioonile esitada osanike koosoleku otsus põhikirja muutmise kohta (punkt 1), koosoleku protokoll (punkt 2), põhikirja uus tekst (punkt 3) ja ümberkujundamisaruande vastavalt äriseadustiku §-le 479 (punkt 4). Ümberkujundamisaruanne on kirjalik aruanne, mille koostavad ühingu juhatus või ühingut juhtima õigustatud osanikud. Lõike 3 punkti 4 kohaselt peab Finantsinspeksioonile esitavat ümberkujundamisaruanne olema ka audiitorettevõtja poolt eelnevalt kontrollitud. Täpsemad nõuded sätestavad eelnimetatud aruandele ÄS § 479 lõiked 1–2.

Lõige 4 sätestab finantsjärelevalvele ajaraamistiku, mille jooksul peab Finantsinspeksioon tegema motiveeritud otsuse ümberkujundamiseks nõusoleku andmise või sellest keeldumise kohta. Nimetatud lõike kohaselt teeb Finantsinspeksioon ümberkujundamise otsuse kohta motiveeritud otsuse nõusoleku andmise või sellest keeldumise kohta üldjuhul ühe kuu jooksul alates nõuetekohaste dokumentide ja andmete saamisest. Maksimaalselt võib nimetatud otsuse tegemine aega võtta kolm kuud ümberkujundamisaotluse esitamisest.

Lõige 5 kehtestab finantsjärelevalvele õiguse keelduda ümberkujundamise loa andmisest. Kuivõrd loa andmisest keeldumisega kaasneb tugev isiku õiguste riive, siis on konkreetsamad ümberkujundamise keeldumise alused äärmiselt olulised. Lõike 5 kohaselt võib Finantsinspeksioon keelduda ümberkujundamise loa andmisest, kui ümberkujundamise luba taotleva krüptovaraturu osalise majanduslik usaldusväärsus ei vasta MICA määruses sätestatud nõuetele, näiteks usaldatavusnõuetele (punkt 1) või ümberkujundamisega seotud dokumentatsioon ei vasta MICA määruses või seaduses või muudes õigusaktides sätestatud nõuetele (punkt 2). Kui ümberkujundamine võib muul põhjusel kahjustada krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi klientide või teiste võlausaldajate huve (punkt 3), on Finantsinspeksioonil samuti õigus keelduda ümberkujundamise loa andmisest.

Lõige 6 sätestab, et äriregistrile esitatavale avaldusele lisatakse Finantsinspeksiooni luba krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi ümberkujundamiseks, millest tulenevalt on vajalik saada Finantsinspeksiooni luba enne ümberkujundamise lõpuleviimist äriregistri kandega.

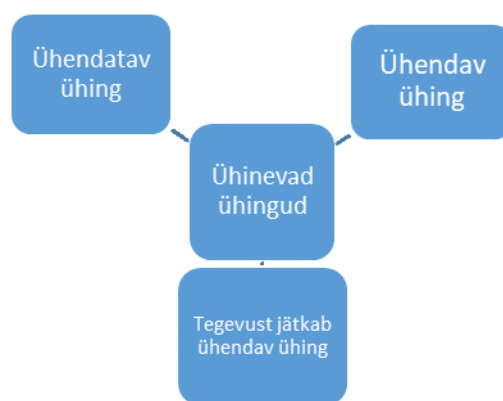
Lõike 7 kohaselt avalikustab Finantsinspeksioon ümberkujundamisloa andmise otsuse hiljemalt otsuse tegemisele järgneval tööpäeval oma veebilehel.

Paragrahv 19. Krüptovarateenuse osutaja ühinemine ja varapõhise tokeni emitendi ühinemine

Paragrahv 19 sätestab nõuded ühinemisele.

Ühinemine on üks võimalustest ettevõtte tegevuse ümberkorraldamiseks ja levinud eeskätt kontsernisiselt. Põhjuseid selleks võib olla mitmeid, näiteks kontsernistruktuuri lihtsustamine. Ühinemise tulemusena peab vähemalt üks esialgne äriühing lõppema. Terminit „ühinevad ühingud“ kasutatakse üldmõistena ühinemisel osalevate ühingute nimetamiseks. „Ühendatav ühing“ on ettevõtte, mis protsessi tulemusena lõpeb. „Ühendav ühing“ jätkab ühinemise tulemusel aga tegevust.¹⁶ Ühinemise korral läheb ühendatava ühingu vara, mis hõlmab ka kohustusi, täielikult üle ühendavale ühingule üldõigusjärgluse korras.¹⁷

Lõige 1 ütleb, et ühinemine toimub äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. Üldised ühinemisnõuded tulenevad ÄS 31. peatükist.

Joonis 2. Ühinevate ühingute jätkumine pärast ühinemist

Lõige 2 annab krüptovarateenuse osutajale ja varapõhise tokeni emitendile õiguse ühendatava ühinguna ühineda. Eelviidatud ühinemisprotsess võib toimuda krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendiga (nii Eesti kui ka lepinguriigi) või teise lepinguriigi krediitiasutuse, investeerimisühingu, makseasutuse või e-raha asutusega.

Oluline on siinjuures juhtida tähelepanu asjaolule, et ühendav ühing ei saa näiteks olla Eestis asutatud krediitiasutus, investeerimisühing, e-raha asutus ega ka makseasutus, kuivõrd eriseadused reguleerivad üsna kitsalt, kellega viidatud asutused ühineda võivad. Sama kehtib ka olukorras, kui viidatud asutused on ühendatavad.

Lõike 3 kohaselt võivad krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitent ühendava ühinguna ühineda teise krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendiga või teise lepinguriigi krediitiasutuse, investeerimisühingu, e-raha asutuse või makseasutusega, või äriühinguga, kellele on väljastatud EL ühisrahasutusmääruse alusel tegevusluba. Sama lõike punkti 2 järgi on krüptovarateenuse osutajal õigus ühendava ühinguna ühineda ka muu finantseerimisasutuse või abiettevtõtjaga, mille peamine ja püsiv tegevus on finantsteenuste, infotehnoloogiateenuste, vastavuskontrolli teenuste või muu sarnase teenuse osutamine või tegevus, mis abistab või täiendab

¹⁶ Saare, K., Volens, U., Vutt, A., Vutt, M., Ühinguõigus I, Juura 2015, lk 445.

¹⁷ Saare, K., Volens, U., Vutt, A., Vutt, M., Ühinguõigus I, Juura 2015, lk 446.

krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi põhitegevust. Finantseerimisasutuse all on mõeldud asutust KAS § 5 tähenduses.

Lõike 4 kohaselt jätkab krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent tegevust ühendava ühingu tegevusloa alusel, kui ühinemine toimub lõikes 3 sätestatud juhul. Tegemist on täiendusega eelnõus sisalduvasse ühinemise regulatsiooni, mille kohaselt on ühinevatel ühingutel õigus ühendaval ühingul kehtinud tegevusluba alles jätta.

Lõike 5 järgi tuleb ühinevatel ühingutel taotleda Finantsinspeksioonilt uus tegevusluba, kui ühinemise tulemusel asutatakse uus krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent. Uue ühingu asutajateks on ühinevad ühingud. Seega, nimetatud sätte kohaselt, kui krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent ühineb uue ühingu asutamise teel, peab ühinemise tulemusel asutatav ühing taotlema tegevusloa MICA määruuses sätestatud korras. Sellise ühinemise käigus annavad ühinemisel osalevad ühingud oma vara, mille hulka loetakse ka kõik kohustused, üle uuele ühingule, mis asutatakse ühinemise käigus. Ühinevad ühingud selle protsessi käigus lõppevad. Vt lisaks ÄS §-i 405.

Lõike 6 kohaselt on ühinemiseks vajalik Finantsinspeksiooni luba (edaspidi ühinemisluba). Ühinemisloa saamiseks esitab krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent Finantsinspeksioonile ühinemislepingu (punkt 1) ja ühinemisaruaande (punkt 2). Ühinemisleping peab vastama äriseadustikus ette nähtud nõuetele (vt ÄS § 392), mh peab see olema sõlmitud notariaalselt tõestatud vormis. Vastasel juhul ehk kui vorminõuet ei järgita, on leping TsÜS § 83 lg 1 kohaselt tühine. Edasilükkava või äramuutva tingimuse keelu kehtestab lõige 7.

Punkti 3 kohaselt tuleb Finantsinspeksioonile esitada ka ühinemisotsus, kui selle tegemine on nõutav. Ühinemisotsus peab olema kirjalik. Täiendavad nõuded tulenevad ÄS §-ist 397. Seaduses sätestatud juhtudel kontrollib ühinemislepingut audiitor. Eelnõu sätestab asjaomase aluse § 78 lõike 4 punktis 4. Selle kohaselt tuleb esitada Finantsinspeksioonile ühinemiseks audiitori aruaande (punkt 4). Lisaks tuleb esitada andmed olulist osalust omavate isikute kohta (punkt 5) ja andmed äriühingute kohta, milles krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi või nende juhi osalus on suurem kui 20 protsenti, kusjuures need andmed peavad sisaldama aktsia- või osakapitali suurust, tegevusalade loetelu ning krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi ja iga juhi osaluse suurust (punkt 6). Kõnealuses loataotluses tuleb esitada ka tegevuskava ühinemisele järgneva kolme aasta kohta (punkt 7).

Lõike 7 kohaselt ei tohi ühinemisleping olla sõlmitud edasilükkava või äramuutva tingimusega. Selles võib sätestada üksnes tingimuse, mille kohaselt ühinemisleping jõustub pärast Finantsinspeksiooni poolt ühinemisloa andmist.

Lõike 8 kohaselt teeb Finantsinspeksioon otsuse ühinemisloa andmise või sellest keeldumise kohta ühe kuu jooksul kõigi nõuetekohaste dokumentide ja andmete saamisest arvates, kuid mitte hiljem kui kolme kuu möödumisel taotluse saamisest arvates.

Tulenevalt **lõikest 9** võib Finantsinspeksioon keelduda ühinemisloa andmisest, kui:

- ühendava krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent või uue ühingu juhid ei vasta MICA määruusest tulenevatele nõuetele (punkt 1);
- ühendava krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent või uue ühingu majanduslik usaldusvääruuses ei vasta MICA määruusest tulenevatele nõuetele (punkt 2);
- ühinemisleping ei vasta nõuetele (punkt 3);
- ühinemine võib takistada krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi üle vajalikul tasemel järelevalve teostamist (punkt 4);

- ühinemine võib muul põhjusel kahjustada krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent klientide, krüptovara omanike või teiste võlausaldajate huve (punkt 5).

Ühinevad äriühingud peavad **lõike 10** kohaselt avaldama ühinemisteate ühinemisloa saamise kohta viivitamata oma veebilehel.

Lõike 11 kohaselt tuleb esitada ühinemise äriregistrisse kandmise avaldus viivitamata pärast eelmises lõikes nimetatud teate avaldamist.

Paragrahv 20. Krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi jagunemine

Paragrahv 20 keelab krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi jagunemise. Keeld tuleneb eelkõige sellest, et krüptovara väljastamisele suunatud ärimudelid on tihtipeale killustunud, kuna kasutusel on mitmed eriotstarbelised üksused (SPV-d). Seetõttu on tähtis, et tegevusloaga krüptovarateenuse osutaja ei kasutaks ära jagunemise võimalust jaotada oma või oma klientide varasid ja kohustusi erinevate üksuste vahel.

Paragrahv 21. Krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi lõpetamine

Paragrahv 21 sätestab tingimused krüptovarateenuse osutaja lõpetamisele.

Lõike 1 kohaselt toimub krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi lõpetamine äriseadustikus sätestatud korras, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti. Lõige 2 täpsustab, et krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi vabatahtlik lõpetamine võib toimuda üksnes Finantsinspektsiooni loal.

Lõige 3 sätestab, millised andmed tuleb esitada Finantsinspektsioonile krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi lõpetamise loa saamiseks. Selle kohaselt esitab krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent taotluse, millele lisatakse järgmised andmed ja dokumendid:

- krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi üldkoosoleku või osanike koosoleku otsus lõpetamise ja selleks loa taotlemise kohta (punkt 1);
- krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi lõpetamise kava (MICA määruse artikli 34 lõikes 7 ja artiklis 74 nimetatud kava), sealhulgas hinnang enda lõpetamise mõju kohta klientide huvidele (punkt 2);
- kinnitus selle kohta, et kõik kliendisuhetud ja kliendilepingud on lõpetatud või loovutatud teisele krüptovarateenuse osutajale (punkt 3);
- krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi regulaarne aruanne perioodi kohta viimasest regulaarse aruande esitamisest kuni lõpetamise otsuse tegemiseni (punkt 4).

Punktis 2 nimetatud hinnangus tuleks märkida vähemalt seda, kas ja kuidas lõpetamine mõjutab klientide huve, sh klientide (krüptovarateenuse osutaja juures või kontrolli all oleva) vara väärtust, võimalusi nimetatud vara võõrandada pärast teenuseosutaja lõpetamist, samuti kas ja kuidas punktis 3 nimetatud kliendisuhete lõpetamine või kliendilepingute loovutamine mõjutab kliendi huve.

Lõige 4 sätestab järelevalvele otsuse tegemise ajaraamistiku. Selle kohaselt otsuse krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi lõpetamise loa andmise või sellest keeldumise kohta teeb Finantsinspektsioon kolme kuu jooksul pärast kõigi vajalike dokumentide ja andmete esitamist.

Lõige 5 sätestab finantsjärelevalvele alused krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi lõpetamise loa andmisest keeldumiseks. Nimelt võib Finantsinspektsioon keelduda krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi lõpetamise loa andmisest, kui

krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi lõpetamine on vastuolus tema klientide huvidega. Sealhulgas tuleks arvesse võtta käesoleva paragrahvi lõikes 3 punktis 2 nimetatud hinnangut ning kaaluda, kas lõpetamine mõjutab negatiivselt krüptovaraturu osalise kliente.

Lõike 6 kohaselt teeb Finantsinspeksioon viivitamata krüptovarateenuse osutajale ja varapõhise tokeni emitendile teatavaks otsuse tema lõpetamise loa andmise või sellest keeldumise kohta.

Paragrahv 22. Krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi pankrot

Paragrahv 22 käsitleb krüptovarateenuse osutaja pankroti olukorda.

Lõike 1 kohaselt võib krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi vastu pankrotiavalduse esitada Finantsinspeksioon (punkt 1), likvideerijad (punkt 2) või võlausaldajad (punkt 3).

Lõike 2 kohaselt peab tegutsev krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent viivitamata Finantsinspeksiooni teavitama pankrotiavalduse esitamisest enda suhtes.

Lõike 3 kohaselt võib tegutsev krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitent kui võlgnik pankrotiavalduse esitada enda kohta ainult Finantsinspeksiooni kirjalikul nõusolekul.

Lõige 4 sätestab kaitsemeetme klientide varale pankrotimenetluse korral. Selle kohaselt kuulub teenuseosutamise seoses krüptovarateenuse osutajale usaldatud kliendi vara, samuti selle arvel omandatud vara, teenuse osutamise seotud kliendile ning seda ei arvata krüptovarateenuse osutaja pankrotivara hulka ja selle arvel ei rahuldata krüptovarateenuse osutaja teiste võlausaldajate nõudeid.

Lõige 5 sätestab, millised on pankrotimenetluses nõuete rahuldamise järjekorra moodustumise alused. Selle kohaselt rahuldatakse krüptovarateenuse osutaja või varapõhise tokeni emitendi pankrotimenetluses nõuded pankrotiseaduses sätestatud järkudes, kui käesolevast paragrahvist ei tulene teisiti.

Seaduse 7. peatükk kehtestab nõuded järelevalvele.

Käesoleva peatüki sõnastamisel on võetud arvesse artikli 94 lõikes 1 sätestatud, mis ütleb, millised ülesanded pädeval asutusel on, kuid selle sissejuhatav lause jätab riigisisesele võimaluse näha ette pädevale asutusele täiendavaid ülesandeid, kuna lõikes 1 sätestatud loetelu ei ole lõplik. MICA määruse artikli 94 lõige 5 sätestab lisaks, et liikmesriik tagab asjakohaste meetmete võtmise, nii et pädevatel asutustel on võimalik kasutada oma ülesannete täitmiseks vajalikke järelevalve- ja uurimisvolitusi.

MICA määruse artiklis 111 on loetelu karistustest ja muudest meetmetest, mida pädev asutus võib rakendada, kuid sama artikli 6 täpsustab, et liikmesriigid võivad ette näha, et pädevatel asutustel on ka muud õigused, ja nad võivad nii rikkumise eest vastutavatele füüsilistele kui ka juriidilistele isikutele näha ette rangemad karistused, kui on sätestatud selles artiklis.

Paragrahv 23. Järelevalve eesmärk

Paragrahv 23 näeb ette järelevalve eesmärgid. Nimelt on järelevalve põhieesmärk tagada kõigi krüptovaraturu osaliste asutamise, tegevuse ja lõpetamise vastavus õigusaktides sätestatule, pidades silmas kõigi krüptovara omanike ja krüptovarateenuse klientide huvide ja õiguste kaitset.

Paragrahv 24. Järelevalve alused ja ulatus

Paragrahv 24 kehtestab järelevalve alused ja ulatuse ning sammud järelevalve teostamisel.

Lõike 1 kohaselt teostab krüptovaraturu osalise üle järelevalvet Finantsinspeksioon, lähtudes sealjuures käesolevas seaduses, DORA määruses, TFR määruses, MICA määruses, Finantsinspeksiooni seaduses ja muudes krüptovaraturu osalise tegevust reguleerivates õigusaktides ning nende alusel välja antud õigusaktides sätestatust.

Lõikes 2 on sätestatud järelevalve ulatus. Finantsinspeksioon teostab järelevalvet:

- Eestis asutatud krüptovaraturu osalise üle;
- Eesti krüptovaraturu osalise kolmandas riigis registreeritud filiaali üle, kui filiaali üle ei teosta järelevalvet selle riigi finantsjärelevalve asutus või kui selle riigi finantsjärelevalve asutusega on sõlmitud vastav kokkulepe;
- isiku üle, kellele krüptovaraturu osaline on seaduse kohaselt teatud tegevused edasi andnud, sh IKT-teenused;
- MICA alusel liidus tegutsemise õigust omava isiku üle, kes tegutseb Eestis filiaali kaudu või piiriülevalt. MICA määruse art 102 reguleerib, millised on vastuvõtva liikmesriigi (ehk Finantsinspeksiooni) õigused, kui pakkuja, krüptovara kauplemisele võtmist taotlev isik, varapõhise tokeni või e-raha tokeni emitent või krüptovarateenuse osutaja on toime pannud vastuvõtvast riigis õigusnormide rikkumise. Näiteks saab Finantsinspeksioon sekkuda ja takistada isiku tegutsemist Eestis (eelnevalt asjakohaseid asutusi teavitades).

Lõige 3 võtab kokku õigusaktidest tulenevad Finantsinspeksiooni ülesanded. Finantsinspeksioon:

- otsustab lubade andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise;
- kontrollib osaluste omandamise, suurendamise ja vähendamise seonduvat;
- annab lubasid, nõusolekuid või teostab registreerimisi ja kooskõlastamisi;
- jälgib aruandeid ja muid dokumente kontrollides ning kohapealset kontrolli teostades teenuseosutaja tegevuse vastavust seadusele;
- teeb kohustuslikke ettekirjutusi ja annab korraldusi (korraldust käesoleva seaduse tähenduses mõistetakse kui korraldust FIS § 22¹ tähenduses);
- täidab muid õigusaktidest tulenevaid ülesandeid, sh DORA määrusest tulenevaid.

Lõikes 4 antakse Finantsinspeksioonile õigus rakendada seaduses sätestatud meetmeid, sealhulgas anda haldusakte, kuid lõike 5 eesmärk on ka tagada Finantsinspeksioonile õigus kohaldada eelnõus sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks korrakaitseaduse §-s 31 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid. Näiteks võib korrakaitseaduse § 31 lõike 4 kohaselt isiku suhtes kohaldada sundtoomist, kui on alust arvata, et isikul on olulist teavet, mis on vajalik kõrgendatud ohu tõrjumiseks. Nimetatud seaduse § 5 lõikes 4 on defineeritud „kõrgendatud oht“. Kõrgendatud oht on oht isiku elule, kehalisele puutumatusse, füüsilisele vabadusele, suure väärtusega varalisele hüvele, suure keskkonnakahju tekkimisele või karistusseadustiku 15. peatükis sätestatud I astme kuriteo või 22. peatükis sätestatud kuriteo toimepanemisele. Seega, kui menetlusosaline jätab haldusmenetluses Finantsinspeksiooni kutsel seadusliku takistuseta ilmumata ning Finantsinspeksioonil on alust arvata, et menetlusosalisel on olulist teavet, mis aitaks ära hoida ohtu suure väärtusega varalisele hüvele, võib menetlusosalise suhtes rakendada sundtoomist. Samuti võib korrakaitseaduse § 31 lõike 3 kohaselt kohaldada sunniraha, kui kutse kätte saanud kutsutud isik ei ilmu ilma mõjuva põhjuseta kutses märgitud ajal kutses märgitud kohta.

Lõike 5 järgi võib Finantsinspeksioon MICA määruse 6. jaotises sätestatud nõuete rikkumise ärahoidmiseks, avastamiseks ja vähendamiseks seirata krüptovara pakkumise või teenuse osutamise raames tehtud või tehtavate tehingute tegemist, samuti muude toimingute tegemist seoses võimalike nõuete rikkumistega. „Seirama“ sisuliselt tähendab subjekti üle teostatavat spetsiifilist järelevalve liiki, pidevat vaatlust või jälgimist. Sama lõike teise lause järgi võib seiramine toimuda varjatult.

Sealjuures on oluline märkida, et krüptovara pakkumise või teenuse osutamise raames tehtud või tehtavate tehingute ja toimingute seiramine on vältimatult vajalik, et Finantsinspeksioonil oleks võimalik teostada MICA määruse artikli 94 lõikest 1 tulenevaid järelevalvefunktsiooni täitvaid ülesandeid, sh keelata krüptovara pakkumine või krüptovarateenuse osutamine, kui Finantsinspeksioonil on mõjuv põhjus kahtlustada, et MICA määrust on rikutud või seda rikutakse (vt ka MICA art 94 lg 1 punktid b, c, e ja l-o. Lõige 5 põhineb VpTS § 230 lõikel 3).

Lõiked 6 ja 7. MICA ja DORA määrustest tulenevalt peab liikmesriik tagama, et Finantsinspeksioonil on kõik määrustes sätestatud õigused (vastavalt artiklites 111 ja 50), mistõttu on selguse huvides välja toodud viited meetmetele ja karistustele ning nende alusel tehtud otsuste avalikustamisele.

Näiteks on Finantsinspeksioonil MICA määruse kohaselt õigus teha nõuete rikkumise korral avalik teadaanne, milles on märgitud rikkumise eest vastutav füüsiline või juriidiline isik ja rikkumise laad. Samuti on õigus teha ettekirjutus, millega nõutakse rikkumise lõpetamist või rikkumise mitte kordamisest. Finantsinspeksiooni võib kohaldada rikkuja suhtes ka rahalisi karistusi. Juhul kui rikutakse siseteabe avalikustamise nõudeid või turukuritarvituse ennetamise ja avastamise nõudeid, on Finantsinspeksioonil õigus lisaks eelnimetatule nõuda rikkumisega saadud kasu või ära hoitud kahju loovutamist, tunnistada krüptovarateenuse osutaja tegevusluba kehtetuks või peatada teenuseosutaja tegevus. Samuti on õigus kehtestada krüptovarateenuse osutajale juhile või muule isikule juhtimise keeld, mis võib korduva rikkumise korral olla isegi vähemalt 10 aastat. Samuti võib kehtestada juhile oma arvel kauplemise ajutise keelu.

Paragrahv 25. Finantsinspeksiooni õigused teabe saamisel

Paragrahvis 25 reguleeritakse Finantsinspeksiooni õigusi teabe saamisel.

Lõikes 1 loetletakse isikud, kellelt Finantsinspeksioon võib nõuda järelevalve teostamiseks teavet, dokumente ja suulisi selgitusi. Näiteks ütleb MICA määruse artikli 94 lõike 1 punkt a, et pädeval asutusel on õigus nõuda, et kõik isikud esitaksid teabe ja dokumendid, mida pädevad asutused peavad oma ülesannete täitmiseks vajalikuks. Seega sätestatakse, et Finantsinspeksioon võib küsida teavet krüptovaraturu osalise juhilt, töötajalt, aktsionärielt või osanikult, likvideerijalt või pankrotihaldurilt, riigiasutuselt, kohaliku omavalitsusüksuse asutuselt, riiklikult põhiregistrilt, riiklikult registrilt, riigi andmekogu vastutavalt ja volitatult töötajatelt. Põhjendatud vajaduse korral võib Finantsinspeksioon küsida teavet ka muult kolmandalt isikult.

Lõikes 2 on loetletud Finantsinspeksiooni õigused teabe saamisel. Vajadusel võib Finantsinspeksioon kohustada isikut järelevalve teostamisel tähtsust omavate asjaolude kohta suuliste või kirjalike selgituste andmiseks ilmuma Finantsinspeksiooni poolt määratud kindlal ajal Finantsinspeksiooni ametiruumidesse (**lõige 3**).

Finantsinspeksioonil on õigus saada teavet järelevalve subjekti või tema tegevuse kohta nii, et subjekti sellest ei teavitata. Samas on sätestatud keeld krüptovaraturu osalise teavitamisele teabe edastamisest (**lõige 4**).

Lõike 5 järgi võib Finantsinspeksioon määrata vastava kohustuse täitmiseks tähtaja.

Lõikega 6 sätestatakse, et kui see ei kahjusta järelevalve teostamist, selgitab Finantsinspeksioon lõikes 1 nimetatud isikutele teabe nõudmise eesmäärke.

Lõige 7 käsitlevad Finantsinspeksiooni õigust teha krüptovaraturu osalisele päring elektroonilise side seaduse § 111¹ lõigetes 2 ja 3 sätestatud andmete saamiseks. MICA määruse artikli 94 lõikes 3

on sätestatud pädeva asutuse õigused seoses järelevalvega 6. jaotises sätestatud nõuete täitmise üle. Viidatud lõike 3 punkti e kohaselt on pädeval asutusel õigus nõuda juhul, kui see on riigisisese õigusega lubatud, telekommunikatsioonivõrgu operaatori valduses olevaid andmeliiklusandmeid, kui on mõjuv põhjus kahtlustada, et toime on pandud rikkumine, ja kui sellised andmed võivad olla olulised artiklite 88–91 rikkumise uurimiseks. Sellise päringu tegemiseks peab Finantsinspeksiooni seaduse § 22¹ lõike 1 kohaselt korralduse andma Finantsinspeksiooni juhatuse liige.

Paragrahv 26. Järelevalve kolmandas riigis krüptovarateenuse osutamise ja krüptovara pakkumise või kauplemisele võtmise taotlemise üle

Paragrahvis 26 sätestatakse regulatsioon järelevalve teostamiseks kolmandas riigis filiaali asutanud ja piiriülevalt teenuseid osutava või krüptovara pakkuva või krüptovara kauplemisele võtmist taotleva krüptovaraturu osalise üle.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil kohustus rakendada kolmandas riigis filiaali asutanud või kolmandas riigis piiriülevalt tegutseva turuosalise suhtes viivitamata meetmeid rikkumise lõpetamiseks, kui rikkumine seisneb kolmanda riigi kehtestatud õigusaktis seisneva nõude rikkumises, sealhulgas ka juhul, kui vastava ettepaneku on teinud kolmanda riigi järelevalveasutus.

Lõike 2 alusel teeb Finantsinspeksioon võimaluse korral rakendatud meetmed teatavaks selle riigi järelevalveasutusele.

Lõike 3 järgi peab filiaal või piiriülevalt tegutsev krüptovaraturu osaline esitama kolmanda riigi järelevalveasutuse nõudmisel teavet, mis on vajalik järelevalve teostamiseks filiaali või selle krüptovaraturu osalise tegevuse üle selles riigis. Säte on vajalik selle jaoks, et kolmanda riigi järelevalveasutus saaks efektiivselt toimetada järelevalvet tema riigis tegutseva isiku üle.

Paragrahv 27. Menetlusosalise õigused ja kohustused järelevalvemenetluses

Paragrahvis 27 reguleeritakse menetlusosaliste õigusi ja kohustusi krüptovaraturu osalise järelevalvemenetluses. Haldusmenetluse seaduse § 11 lõike 1 kohaselt on menetlusosalisteks haldusakti andmist või toimingut sooritamist taotlev või halduslepingu sõlmimiseks ettepaneku teinud isikuteks (taotleja) isik, kellele haldusakt või toiming on suunatud või kellele haldusorgan on teinud ettepaneku halduslepingu sõlmimiseks (adressaat), isikud, kelle õigusi või kohustusi haldusakt või toiming puudutab või kellele see on suunatud, ning haldusorgan.

Lõiked 1–3. Finantsinspeksiooni ülesandeks on vajadusel selgitada menetlusosalisele tema õigusi ja kohustusi järelevalvemenetluses. Menetlusosalisel on õigus tutvuda andmetega, mis Finantsinspeksioon on tema kohta kogunud, ning teha nendest koopiaid ja väljavõtteid, kuid Finantsinspeksioonil on õigus ka andmete esitamisest keelduda. Keelduda on õigus juhul, kui see kahjustab või võib kahjustada kolmanda isiku õigustatud huve või andmetega tutvumine takistab järelevalve eesmärkide saavutamist või ohustab tõe väljaselgitamist kriminaalmenetluses. Lisaks on menetlusosalisel õigus esitada tunnistajale küsimusi kirjalikult Finantsinspeksiooni kaudu. Finantsinspeksioonil on õigus põhjendatult keelduda küsimuste tunnistajale edastamisest.

Paragrahv 28. Selgituste andmisest keeldumise alused

Paragrahv 28 kohaselt võib selgituste andmiseks kohustatud isik keelduda Finantsinspeksioonile selgituste andmisest vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku §-s 73 sätestatud alustel. Viidatud § 73 lõike kohaselt on tunnistajal õigus keelduda ütluste andmisest nende asjaolude kohta, mille suhtes kohaldatakse riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadust.

Paragrahv 29. Kohapealse kontrolli tegemine

Paragrahv 29 sätestab nõuded kohapealsete kontrollide läbiviimiseks. Vastava õiguse aluseks on MICA määruse artikli 94 lõike 1 punkt w, mille kohaselt on pädeval asutusel õigus teha kohapealset kontrolli või uurimist muudes kohtades kui füüsilise isiku eluruumid ja siseneda sel eesmärgil ruumidesse, et saada juurdepääs dokumentidele ja muudele mis tahes kujul andmetele.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus läbi viia järgmiste isikute kohapealset kontrolli:

- krüptovaraturu osaline;
- isik, kellele ta on ülesanded edasi antud.

Lõikes 2 reguleeritakse, millal on Finantsinspeksioonil õigus kohapealset kontrolli läbi viia. Esiteks on tal see õigus, kui on vaja kontrollida esitatud andmete vastavust tegelikkusele. Teiseks, kui tal on kahtlus, et on rikutud õigusaktides sätestatud või see on vajalik muude järelevalveülesannete täitmiseks. Lisaks on Finantsinspeksioonil see õigus, kui lepinguriigi finantsjärelevalve asutus on seda taotlenud, et kontrollida välisriigi krüptovaraturu osalise saadud teavet või kui see on vajalik järelevalveülesannete täitmiseks. MICA määruse artikli 94 lõikes 4 on sätestatud, et pädev asutus võib kohapealse kontrolli või uurimisega seoses taotleda abi teise liikmesriigi pädevalt asutuselt. Kui pädev asutus saab teise liikmesriigi pädevalt asutuselt taotluse teha kohapealne kontroll või uurimine, võib ta kohapealse kontrolli või uurimise ise läbi viia, lubada taotluse esitanud pädeval asutusel kohapealses kontrollis või uurimises osaleda, lubada taotluse esitanud pädeval asutusel endal teha kohapealse kontrolli või uurimise või jagada teatavaid järelevalveülesandeid teiste pädevate asutustega.

Selleks, et Finantsinspeksioon saaks kohapealset kontrolli läbi viia, peab ta andma vastava korralduse. Korraldusele tuleb märkida kohapealse kontrolli eesmärk, ulatus, perioodi pikkus ja aeg. See tuleb toimetada kontrollitava kätte hiljemalt kolm päeva enne kontrolli algust, välja arvatud juhul, kui korraldusest etteteatamine ohustaks kontrolli eesmärgi saavutamist. Kontrolli teostab selleks volitatud isik (**lõige 3**). Korraldust käesoleva seaduse tähenduses mõistetakse korraldust FIS § 22¹ tähenduses.

Lõikes 4 on sätestatud kontrollija õigused. Eelkõige on tal õigus siseneda kõikidesse ruumidesse, järgides sealjuures võimalusel kõiki kehtestatud turvaeskirju, nõuda tööks vajalike tingimuste tagamist ja kasutada eraldi ruumi, piiranguteta uurida järelevalve teostamisel vajalikke dokumente ja andmekandjaid ning teha nendest koopiaid, väljavõtteid ja ära kirju ning jälgida tööprotsesse. Lisaks on tal õigus nõuda suulisi ja kirjalikke selgitusi kontrollitava juhtidelt ja töötajatelt.

Lõige 5. Selleks, et kontrollija saaks nõuetekohaselt oma ülesandeid täita, on lõikes 5 sätestatud, et kontrollitava juhatus peab määrama kompetentse esindaja, kes esitab kontrollijale vajalikke dokumente ja muud teavet ning annab nende kohta ka vajalikke selgitusi.

Lõike 6 kohaselt võib Finantsinspeksioon välisriigi krüptovaraturu osalise saadud teabe kontrollimisel volitada kohapealset kontrolli teostama välisriigi finantsjärelevalve asutuse või tema nimetatud audiitorettevõtja või eksperdi.

Lõiked 7–9. Kontrollimise tulemuste kohta on kontrollija kohustatud koostama akti. Akti kavand tuleb koostada kahe kuu jooksul pärast kontrolli lõppemist ning Finantsinspeksioon peab selle toimetama kontrollitavale kätte. Kontrollitava juhtorgani liige või töötaja, keda see akt puudutab, võib ühe kuu jooksul esitada Finantsinspeksioonile kirjalikke selgitusi. Seejärel kinnitab Finantsinspeksioon lõpliku akti, mis toimetatakse samuti kontrollitavale kätte. Lõppakt tuleb koostada pärast kirjalike selgituste läbivaatamist nelja kuu jooksul kohapealse kontrolli lõppemisest arvates.

Finantsinspeksioon võib lõppakti kinnitamise tähtaega pikendada lõikes 10 sätestatud tingimustel kahe kuu võrra, kuid see tuleb kontrollitavale uuesti kirjalike selgituste saamiseks, kui selles on tehtud olulisi muudatusi (**lõige 10**).

Lõige 11. Lõppaktis võib ette näha kontrollitavale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks või ka määrata muid kohustusi ning kui kontrollitav neid ei täida või teeb seda ebakohaselt, võib Finantsinspeksioon rakendada sunniraha. Sunniraha rakendamine on reguleeritud seaduse §-s 30.

Lõige 12 annab Finantsinspeksioonile õiguse lõppakt või osa sellest avalikustada, aga seda vaid juhul, kui see on vajalik finantssektori stabiilsuse, läbipaistvuse või klientide huvides lähtuvalt.

Lõike 13 kohaselt peab Finantsinspeksioon asjakohasel juhul kontrolli tulemused viivitamata teatavaks tegema päritoluliikmesriigi pädevatele asutustele.

Paragrahv 30. Ekspertiis ja erakorraline audiitorkontroll

Paragrahv 30 käsitleb eksperdi kaasamist järelevalvemenetluse ja erakorralise audiitorkontrolli läbiviimist.

Lõiked 1 ja 2. Ekspertiisi võib järelevalvemenetluse kaasata eriteadmisi nõudvate tähtsust omavate asjaolude selgitamiseks ning erakorralise audiitorkontrolli läbiviimist on õigus nõuda, kui on põhjendatud kahtlus, et Finantsinspeksioonile või avalikkusele esitatud aruanded või teave on eksitavad või tegelikkusele mittevastavad, on tehtud tehinguid, mille tulemusel võidakse tekitada või on tekitatud olulist kahju, järelevalvemenetluses vajab täiendavat selgitamist muu finantsseisundiga seotud oluline küsimus.

Lõige 3. Ekspert või audiitor kaasatakse Finantsinspeksiooni algatusel või menetlusosalise taotlusel. Ekspertiisi või audiitori nimi ja tema kaasamise põhjus tehakse menetlusosalisele teatavaks enne eksperdi või audiitori kaasamist, välja arvatud juhul, kui on vajalik asja kiire menetlemine või kui teavitamine võib takistada eksperitiisi või erakorralise audiitorkontrolli eesmärgi saavutamist.

Lõike 4 kohaselt peab ekspert või audiitorettevõtja esitama oma arvamuse või hinnangu ka nende asjaolude kohta, mille kohta talle küsimusi ei esitatud, kuid mis ta tegi kindlaks järelevalvemenetluse käigus.

Lõige 5. Kohapealset kontrolli läbi viies on eksperdil või audiitoril õigus kasutada kontrollija õigusi üksnes temale antud ülesannete täitmiseks ning audiitorettevõtjal on õigus teha ka ettepanekuid Finantsinspeksioonile ja menetlusosalisele täiendavate andmete ja dokumentide esitamiseks. Kõikidesse ruumidesse sisenemise õigus on tal üksnes kontrollitava loal või tema juuresolekul.

Lõike 6 eesmärk on tagada, et ekspert hoiaks saladuses avalikustamisele mittekuuluvat teavet, mis sai talle teatavaks seoses eksperdiülesannete täitmiseks. Audiitori kutsesaladuse hoidmise kohustus tuleneb AudS-ist.

Lõikes 7 sätestatakse, et eksperitiisi või erakorralise audiitorkontrolli kulud kaetakse Finantsinspeksiooni eelarvest ning kui ekspert või audiitorettevõtja kaasatakse menetlusosalise taotlusel, tasub kulud menetlusosaline.

Paragrahv 31. Ettekirjutus

Paragrahv 31 näeb ette Finantsinspeksioonile õiguse teha ettekirjutusi seaduses sätestatud alustel.

Lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus teha ettekirjutus, kui tuvastatakse õigusaktide rikkumine või rikkumiste ärahoidmiseks (õigusaktide rikkumise oht). Lisaks on Finantsinspeksioonil õigus teha ettekirjutus, kui krüptovaraturu osalise võetud riskid on oluliselt suurenenud või esineb muu tema tegevust, tema klientide huve või finantsturu kui terviku usaldusväarsust või läbipaistvust ohustavaid või ohustada võivaid asjaolusid.

Lõike 2 kohaselt peab ettekirjutuse saaja asuma ettekirjutust viivitamata täitma ning **lõikega 3** nähakse ette, et kaebuse esitamine ja menetlemine ei peata ettekirjutuse täitmist, kui Finantsinspeksioon ei ole ette näinud teisiti.

Paragrahv 32. Finantsinspeksiooni õigused ja kohustused ettekirjutuse tegemisel

Paragrahviga 32 sätestatakse Finantsinspeksiooni õigused ja kohustused ettekirjutuse tegemisel.

Lõikes 1 on loetelu ettekirjutustest ning juhul, kui krüptovaraturu osaline ettekirjutust ei täida (**lõige 2**), võib tema suhtes rakendada muid õigusaktides ette nähtud meetmeid, sealhulgas tunnistada kehtetuks tema tegevusluba, tema filiaali registreerimise luba või ka nõuda juhi tagasikutsumist.

Kuigi MICA määruse artikli 94 lõikes 1 on loetelu pädeva asutuste õigustest, on lõike 1 sõnastus jäetud analoogseks teistes finantssektori seadustes sätestatud ettekirjutuse alustega. Seda ka seetõttu, et neid saaks vajadusel kohaldada ka DORA määruses sätestatud nõuete rikkumiste korral (DORA määruse artikli 50 lõikes 4 on miinimumnimekiri pädeva asutuste meetmetest). Näiteks on DORA määruses välja toodud järgmise meetmed: (i) teha ettekirjutus, et füüsiline või juriidiline isik lõpetaks rikkumise ja hoiduks selle tegevuse kordamisest; (ii) õigus nõuda sellise tegevuse või tava ajutist või alalist peatamist, mis pädeva asutuse arvates on vastuolus määrusega, ning hoida ära sellise tegevuse või tava kordumine; (iii) võtta mis tahes liiki meetmeid, sealhulgas rahalisi meetmeid, tagamaks, et finantssektori ettevõtjad jätkavad õigusnormide järgimist ning (iv) väljastada avalikke teadaandeid rikkumise kohta.

TFR määruse nõuete rikkumise korral on TFR määruse artikli 29 sissejuhatavas osas, et liikmesriigid tagavad, et halduskaristused ja -meetmed hõlmavad vähemalt direktiivi (EL) 2015/849 artikli 59 lõigetes 2 ja 3 sätestatud halduskaristusi ja -meetmeid. Need meetmed on: (i) avalik teadaanne rikkumisest; (ii) korraldus, millega nõutakse, et füüsiline või juriidiline isik lõpetaks asjaomase tegevuse ja hoiduks selle tegevuse kordamisest; (iii) tegevusloa kehtetuks tunnistamine või peatamine ning (iv) juhtimiskohustusi täitva isiku suhtes või õigusrikkumise eest vastutava muu füüsilise isiku suhtes kehtestatud ajutine keeld täita kohustatud isikutes juhtimisülesandeid. Samuti on ette nähtud rahalise karistuse määrad (RahaPTS § 96²).

Lõigetes 3–6 on sedastatud Finantsinspeksiooni õigused ja kohustused varade kasutamise või käsutamise keelu või piirangu seadmisele ning teostamisele. Näiteks võib Finantsinspeksioon õigusaktides ette nähtud nõuete rikkumise kahtluse korral ettekirjutusega kehtestada kliendi varale kasutamise või käsutamise keelu või piirangu vara säilimise tagamiseks kuni kolmekümneks päevaks ettekirjutuse jõustumisest arvates. Muu hulgas on Finantsinspeksioonil õigus esitada krüptovaratteenuse osutajale, krediidasutusele, e-raha asutusele või makseasutusele motiveeritud avaldus (avaldus, mis sisaldab Finantsinspeksiooni motiive konto või rahakoti kasutamise piiramiseks/õigustamiseks) kliendi konto või krüptovara rahakoti kasutamise piiramiseks. Konto kasutamise piirangu kehtimise ajal ei täida krüptovaratteenuse osutaja või muu vastav isik talle Finantsinspeksiooni poolt teatavaks tehtud keelu või piirangu adressaadiks oleva konto valdaja või kolmanda isiku poolt kontol oleva vara kasutamiseks või käsutamiseks tehtud korraldust. Piirangust või keelust vabaneb tähtaja möödudes või varem, kui kahtlus langeb ära enne tähtaja möödumist. Samas võib keeldu või piirangut pikendada üksnes siis, kui asjas on alustatud kriminaalmenetlus.

Pankrotimenetluse puhul otsustab kohus samamoodi, kas keelata võlgnikul oma vara käsutamist ilma ajutise halduri nõusolekuta.

Paragrahv 33. Juhtorganite kokkukutsumine ja juhtorgani otsuse kehtetuks tunnistamine Finantsinspeksiooni taotlusel

Paragrahvis 33 sätestatakse nõuded juhtimisorganite kokkukutsumisele ja juhtimisorgani otsuse kehtetuks tunnistamisele Finantsinspeksiooni taotlusel.

Lõike 1 kohaselt peab krüptovaraturu osaline teavitama üldkoosoleku, osanike koosoleku ja nõukogu koosoleku toimumisest Finantsinspeksiooni vähemalt kaks nädalat ette ja kui tegemist on erakorralise üldkoosoleku toimumisega, siis tuleks võimalusel teavitada üks nädal ette.

Lõige 2 sätestab, et Finantsinspeksioon võib ettekirjutusega nõuda krüptovaraturu osalise juhtimisorganite kokkukutsumist. Lisaks võib Finantsinspeksioon nõuda Finantsinspeksiooni arvamuse kohaselt vajaliku küsimuse päevakorda võtmiseks. Olukorras, kus võib juhtuda, et Finantsinspeksiooni ettekirjutust ei täideta ja/või seiskab selle teatud ajaks (kas või ajutiselt seisukoha küsimiseks) kohtumenetlus, võib tekkida risk, et teatud olulisi küsimusi ei saa üldkoosolekule otsustamisele panna. Lõike eesmärk on tagada, et Finantsinspeksioonil on õigus kokku kutsuda üldkoosolek ja määrata koosoleku päevakord, kui ei ole täidetud lõikes 1 nimetatud ettekirjutust.

Lõige 3 annab Finantsinspeksioonile õiguse ilma ette teatamiseta koosolekul osaleda. Finantsinspeksiooni esindajal on õigus koosolekul esitada oma seisukohti, teha ettepanekuid ja nõuda nende kandmist koosoleku protokollis. Samasisuline säte on kehtestatud täna kõigis teistes kehtivates finantssektori ettevõtjate tegevust reguleerivates eriseadustes. Järelevalve mandaat on arvestada finantsteenuste osutajate klientide huvidega ning äärmuslikel juhtudel võib olla vajalik, et Finantsinspeksiooni esindajad saaksid teenuseosutaja juhtorganite liikmete koosolekule oma esindajaid.

Lõikega 4 sätestatakse riikliku finantsjärelevalve raames rakendatav abinõu, mille eesmärk on tagada Finantsinspeksiooni seaduse § 3 lõikes 1 nimetatud avalikud huvid. Avalikule võimule on antud õigus sekkuda krüptovaraturu osalise juhtimisotsustesse, mida kohus saab rakendada üksnes Finantsinspeksiooni taotluse alusel.

Paragrahv 34. Sunniraha

Paragrahv 34. Finantsinspeksioonile antakse õigus rakendada krüptovaraturu osalise suhtes ettekirjutuste või muu haldusakti täitmata jätmise või mittekohase täitmise korral sunniraha. Rakendatavad sunniraha määrad peaksid sundima ettekirjutusega kohustust täitma. Haldusakti täitmata jätmise või ebakohase täitmise korral on sunniraha ülemmäär füüsilise isiku puhul esimesel korral kuni 5000 eurot ja järgmistel kordadel kuni 50 000 eurot ühe ja sama kohustuse täitmisele sundimiseks, kuid kokku mitte rohkem kui 5 000 000 eurot ning juriidilise isiku puhul kuni 32 000 eurot ja järgmistel kordadel kokku kuni 100 000 eurot ühe ja sama kohustuse täitmisele sundimiseks, kuid kokku mitte rohkem kui 10% kogu aastasest netokäibest.

8. peatükk sätestab vastutusega seotud normid.

Viidatud peatükk käsitleb Finantsinspeksiooni määratavaid võimalikke sanktsioone käesolevas seaduses, MICA määruses ja DORA määruses sätestatud rikkumiste eest. Selleks, et tagada õigusaktide tõhus jõustamine, tuleb kehtestada asjakohased menetlused nende krüptovaraturu osaliste suhtes, kes ei täida reguleerivaid õigusakte. Üldine põhimõte on, et karistused peavad olema tõhusad,

proportsionaalsed ja hoiatavad. TFR määruse sanktsioonid on seotud rahapesudirektiivi direktiivi (EL) 2015/849 ülevõtmise ja rakendamise ning on seetõttu RahaPTS-is.

Finantsjärelevalve prioriteet on riskihinnangute alusel konkreetse ohu tõrjumine. Üldjuhul on Finantsinspeksioonil võimalik õiguskorda kaitsta ettekirjutuse tegemise teel, mille mittetäitmisel on õigus rakendada sunniraha. Sellest lähtekohast võetuna ei peaks vääртеокоосseisud iseenesest nagu vajalikud olema. Sellisel lähenemisel finantssektori jaoks on siiski aga mitu olulist puudust.

Esiteks, rikkuja suhtes rakendatava meetme heidutavuse juures hinnatakse sunni või karistuse mõju selle isiku või teiste isikute käitumise muutuse esile kutsumisele (mõjusust), kuid eelpool toodud lähenemise mõjusust ei ole finantsvaldkonnas piisav. Sellise lahenduse üld- ja eripreventiivne eesmärk ei ole selge. Eelkõige jääb vajaka üldpreventsiooni positiivne eesmärk, kuna õiguskord ei annaks avalikkusele selget märki õigusrikkumise hukkamõistetavuse kohta. Ettekirjutuse ja sunnirahaga on võimalik nõuda seaduskuulekat käitumist ja kõrvaldada eelkõige selliseid rikkumisi, mille tagajärjed ei avalda mõju kolmandatele isikutele. Näiteks kasutab Finantsinspeksioon nimetatud meetmeid peamiselt järelevalvelise aruandlus- ja raporteerimiskohustuse tagamiseks.

Sunniraha rakendamine eeldab ettekirjutuse tegemist ja on suunatud ettekirjutuse täitmisele (nt ettekirjutus võib olla suunatud ka konkreetsest rikkumisest hoidumisele ning sunniraha tähtpäev määratud selle rikkumise sündmuse saabumisega, st eeldab haldusorgani poolt ohukahtluse või ohu väljaselgitamise korral selle ohu tõrjumisele ja rikkumise ennetamisele suunatud ettekirjutuse tegemist, sh hinnatakse just ettekirjutatud kohustuse täitmist, mitte tagajärje saabumist. Sunniraha instituti ei ole samas võimalik kohaldada juhtumitele, kus minevikus tehtud tegu ja selle tagajärjed on lõppenud.

Praktikas võib puududa alus rikkumist ennetava ettekirjutuse tegemiseks (näiteks teadvalt avaldatakse vale teavet, mis eksitab kliente – rikkumine on toime pandud ja keegi võib teha investeerimisotsuse tuginedes väärle teabele). Sunniraha rakendamise eelduseks on konkretiseeriva ettekirjutuse tegemine ehk rikkumise formaalne tuvastamine ning see eeldab isiku poolt täiendavaid tegevusi rikkumise kõrvaldamiseks. Sunniraha on meede, millega mõjutatakse isikut viima oma käitumine konkreetset juhul õigusega vastavusse ja millist ei rakendata, kui ettekirjutus täidetakse. Sunniraha ei saa kasutada heidutamiseks hüpoteetilise järgmise juhtumi suhtes. Samuti ei saa sellega reageerida juba toimunud lõppenud teole, millel puuduvad kõrvaldatavad tagajärjed. Need juhtumid jäävad vääртео- või kriminaalõiguse valdkonda.

Oma olemuselt on valdav osa finantsvaldkonna õigusrikkumistest peitelised ja rikkumiste toimepanemine võib selguda alles hiljem (nt mitme kuu möödumisel teo toimepanemisest). Rikkumiste puhul, mille tagajärje kõrvaldamine ei ole seega võimalik, tuleks kehtestada vääртео коосseisud ja vastavad õigusjärelmid piisavalt suure rahatrahvi näol.

Eelnõus on lähtutud eeldusest, et Finantsinspeksioonil peab olema pädevus iga rikkumist eraldi hinnata. Kui rikkumise tagajärjed ei ole ilmnenu, siis võib olla piisavaks abinõuks ettekirjutuse tegemine, mille mittetäitmisel rakendatakse sunniraha. Kui aga rikkumise tagajärjed on ilmnenu, liiati kui sellega kaasnes avalikkuse jaoks oluline kahju, siis on põhjendatud lisaks ettekirjutuse tegemisele ka vastava vääртео menetlemine ja rahatrahvi määramine.

Paragrahvide 35–40 aluseks on MICA määruse artiklis 111 sätestatud maksimaalsed rahalised trahvid, mida pädev asutus saab õigusrikkumise korral rakendada.

<i>MICA määruses sätestatud nõuete rikkumine</i>		<i>Füüsiline isik</i>	<i>Juriidiline isik</i>
<i>Artiklite 4–14 rikkumine</i>	<i>Muu krüptovara kui varapõhise tokeni või e-</i>	▪ <i>700 000 eurot;</i>	▪ <i>5 mln eurot;</i>

	raha tokeni pakkumine või kauplemise võtmise taotlemine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa; ▪ 3 % aastasest kogukäibest.
Artiklite 16, 17, 19, 22, 23, 25, 27–41 ning 46 ja 47 rikkumine	Varapõhise tokeni pakkumine või kauplemisele võtmise taotlemine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 700 000 eurot; ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 5 mln eurot; ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa; ▪ 12,5 % aastasest kogukäibest.
Aartiklite 48–51, 53, 54 ja 55 rikkumine	E-raha tokeni pakkumine või kauplemisele võtmise taotlemine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 700 000 eurot; ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 5 mln eurot; ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa; ▪ 12,5 % aastasest kogukäibest.
Aartiklite 59, 60, 64 ja 65–83 rikkumine	Krüptovarateenuse osutamine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 700 000 eurot; ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 5 mln eurot; ▪ 2 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa; ▪ 5 % aastasest kogukäibest.
Artikkel 88	Siseteabe avalikustamine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 mln eurot; ▪ 3 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2,5 mln eurot; ▪ 3 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa; ▪ 2 % aastasest kogukäibest.
Artiklite 89–92 rikkumine	Turukuritarvituse ennetamise ja avastamise nõuded	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 5 mln eurot; ▪ 3 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 15 mln eurot; ▪ 3 - kordne väärteo tulemusel teenitud kasule või ära hoitud kahjule vastav summa; ▪ 15 % aastasest kogukäibest.

Tabel 3. MICA määrusest tulenevad trahvid

Paragrahv 41. Teabe esitamise ja avalikustamise kohustuse rikkumine

Paragrahv 41. Kuna seaduses on sätestatud mh Finantsinspektsioonile sellise teabe ja aruannete esitamise kohustus, mis ei tulene MICA või DORA määrusest (aruandes esitatav teave on vajalik Finantsinspektsioonile järelevalve teostamiseks), siis paragrahv näeb ette vastutuse juhuks kui seaduses sätestatud aruande, dokumendi, selgituse või muu teabe (mille esitamise ja avalikustamise kohustus ei tulene MICA või DORA määrusest), esitamisest keeldutakse või ei esitata õigeaegselt või esitatakse ebaõige või puudulik teave või rikutakse avalikustamise kohustust. MICA määrusest

tulenevate aruannete ja teabe esitamise kohustuse rikkumine on kaetud eelpool olevate vastutuse paragrahvidega viitega MICA määruse nõuete rikkumisele.

Kuigi maksimum karistussuuruse määramisel on lähtutud samadest suurustest, mis on ette nähtud krüptovaratenuuse osutajale MICA määruse nõuete rikkumise eest, siis kohaldub käesolev paragrahv kõikide krüptovaratenuuse osaliste ja lepinguriigi filiaalide suhtes (nt aruanded, mis käesoleva seaduse alusel neile koostamiseks ja Finantsinspeksioonile esitamiseks kehtestatakse).

Paragrahv 42. Digitaalse tegevuskerksuse nõuete rikkumine

Paragrahv 42 võimaldab karistada DORA määruse nõuete rikkumise eest. Nimelt on DORA määruse art 50 lõikes 3 sätestatud, et liikmesriigid kehtestavad õigusnormid, milles sätestatakse asjakohased halduskaristused ja parandusmeetmed määruse rikkumise puhuks, ning tagavad nende tulemusliku rakendamise. Sama artikli lõike 4 punktis c on sätestatud, et liikmesriigid annavad pädevatele asutustele õiguse võtta mis tahes liiki meetmeid, sealhulgas rahalisi meetmeid, tagamaks, et finantssektori ettevõtjad jätkavad õigusnormide järgimist.

Lõike 1 sõnastuses on viidatud järgmistele DORA määruse nõuete rikkumistele:

- art 5–14: IKT- riski juhtimine;
- art 16–18, art 19 lõiked 1–5: IKT intsidentide haldamine ja liigitamine ning nendest teavitamine;
- art 24, 25, art 27 lõiked 1–8: digitaalse tegevuskerksuse testimine;
- art 28 lõiked 1–8, art 29, art 30 lõiked 1–4: kolmandast isikust tuleneva IKT-riski juhtimine;
- art 42 lg 3: kolmanda isikuga seotud riskide arvesse võtmine.

Paragrahv 43. Krüptovaratenuuse osutaja ja varapõhise tokeni emitendi jagunemise, ümberkujundamise, ühinemise või lõpetamisega seotud nõuete rikkumine

Paragrahv 43 kehtestab karistamise võimaluse krüptovaratenuuse osalise ümberkujundamise, ühinemise ja lõpetamisega seotud nõuete rikkumise korral. Kuna karistamise alus ei tulene MICA määrusest ja lähtudes rikkumise laadist, on ette nähtud rahaline karistus kuni 300 trahviühikut ja juriidilise isiku puhul kuni 400 000 eurot.

Paragrahv 44. Juriidilise isiku ja konsolideerimisgrupi käive

Paragrahv 44 on selgitatud, kuidas leida juriidilise isiku ja konsolideerimisgrupi käive.

Paragrahv 45. Aegumine

Paragrahv 45. Väärtegude aegumistähtaeg on kolm aastat, mis on analoogne ka teisest finantssektori seadustes sätestatud aegumistähtajaga.

Paragrahv 46. Menetlus

Paragrahviga 46 täpsustatakse, et 8. peatükis sätestatud väärtegude kohtuväline menetleja on Finantsinspeksioon. Tegemist on tavapärase finantsjärelevalvesubjekti normiga, mis sisaldub ka kõikides teistes finantssektori eriseadustes.

Seaduse 9. peatükk kehtestab rakendussätteid.

Paragrahv 47. Rakendussätted ja üleminekusätteid

Paragrahv 47 kehtestab rakendussätted, üleminekusätted ja tegevuse kooskõlla viimise nõuded.

Lõiked 1–3. Krüptovaraturu osalised peavad MICA määrust rakendama hakkama erinevatel kuupäeval. Näiteks varapõhise tokeni emitendi ja e-raha tokeni emitendi tegevust reguleerivad MICA määruse jaotisi 3 ja 4 tuleb rakendama hakata 12 kuud pärast MICA jõustumist (2024. aasta 30. juunist). Muus osas tuleb MICA määrust rakendama hakata 18 kuud pärast MICA jõustumist (2024. aasta 30. detsembrist). Lisaks on MICA määruse artiklis 143 rakendus- ja üleminekusätted, millega krüptovaraturu osalised peaksid arvestama (vt tabel 4).

Art 143	
Lg 1	<i>Kui krüptovara (avalik) pakkumine lõppeb 18 kuud enne MICA rakendamist, siis sellele pakkumisele MICA sätteid ei kohaldata.</i>
Lg 2	<i>Väikesed krüptovara emissioonid, mis on võetud kauplemisele enne MICA rakendumist (nn 18 kuud peale MICA jõustumist) peavad täitma algul üksnes artiklit 7 ja 9 kohaseid turustamise nõuded ja hiljem - 36 kuud peale MICA rakendumist peab turukorraldaja tagama, et valge paber on koostatud vastavalt MICA nõuetele.</i>
Lg 3	<i>On seadusesse üle võetud lõikega 4 ja RahaPTS muudatusega, mille kohaselt RahaPTS alusel saadud VASP tegevusluba kehtib kas 2025. aasta 1. juulini või MICA alusel tegevusloa saamiseni.</i>
Lg 4	<i>Tegutsev varapõhiste tokenite emitent, kes pole krediitiasutus, peab 1 kuu jooksul alates MICA rakendumisest (13 kuu jooksul MICA jõustumisest) esitama tegevusloa taotluse.</i>
Lg 5	<i>Tegutsev krediitiasutusest varapõhiste tokenite emitent peab 1 jooksul alates MICA rakendumisest (13 kuu jooksul MICA jõustumisest) esitama Finantsinspeksioonile valge raamatu heakskiitmiseks.</i>
Lg 6	<i>Lihtsustatud kord MICA alusel uue tegevusloa menetlemisele. Eelnõus ei ole seda võimalust ette nähtud.</i>

Tabel 4. MICA määruse rakendus- ja üleminekusätted

Lõike 4 kohaselt peab VASP, kellele on enne käesoleva seaduse jõustumist väljastatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse alusel VASP tegevusluba ning kes soovib osutada krüptovaratteenuseid käesoleva seaduse ja MICA määruse alusel, peab hiljemalt 2025. aasta 1. juuliks oma tegevuse kookõlla viima MICA määruse nõuetega, sh taotlema teenuse osutamiseks tegevusloa.

Lõike 5 kohaselt, kui krüptovaratteenuse osutaja on esitanud tegevusloa taotluse enne 2025. aasta 1. juulit ja Finantsinspeksioon ei ole nimetatud kuupäevaks otsustanud tegevusloa andmist või sellest keeldumist, ei loeta VASP tegevust tegevusloata tegevuseks karistusseadustiku tähenduses. Sellisel juhul ei ole teenuseosutajal lubatud alates vastavatest kuupäevadest kuni tegevusloa andmise või sellest keeldumise otsustamiseni teenuseid osutada.

Lõike 6 kohaselt ei pea ettevõtja, kes on asutatud ja tegutsenud enne MICA määruse rakendamist ja kes alates 2025. aasta 1. juulist ei osuta krüptovaratteenust, taotlema Finantsinspeksioonilt tegevusluba. Virtuaalvääringu teenusega seotud lepingule, mille käesoleva lõike esimeses lauses nimetatud VASP on sõlminud enne MICA määruse rakendamiskuupäeva, ei kohaldata käesolevas seaduses ja MICA määruses sätestatud.

Lõikega 7 antakse Finantsinspeksioonile võimalus tegevusloa taotlustega tutvuma hakata enne MICA määruse rakendamist. Selline lisaag on ette nähtud, arvestades tegutsevate turuosaliste võrdlemisi suurt hulka eelnõu koostamise ajal, kes võiks tahta alates MICA määruse rakendamiskuupäevast teenust osutama hakata. Lisaaja andmine siiski ei kohusta Finantsinspeksiooni vastavaid menetlustoiminguid läbi viima enne MICA määruse rakendamiskuupäeva. Samuti ei ole potentsiaalne krüptovaratteenuse osutaja kohustatud taotlust varem esitama.

Lõike 8 kohaselt peab krüptovarateenuse osutaja ja varapõhise tokeni emitent oma tegevuse DORA määruses sätestatud nõuetega kooskõlla viima hiljemalt 2025. aasta 17. jaanuariks.

Paragrahv 48. Elektroonilise side seaduse muutmine.

Kuna eelnõu kohaselt on Finantsinspeksioonil õigus teha päring elektroonilise side seaduse § 111¹ lõigetes 2 ja 3 sätestatud andmete saamiseks, on täpsustatud ka ESS-i vastava sättega, et vastavaid andmeid edastatakse mh krüptovaraturu seaduse kohaselt Finantsinspeksioonile.

Paragrahv 49. Finantsinspeksiooni seaduse muutmine

Paragrahv 49 sätestab FIS muudatused. Osad muudatusettepanekud on seotud paralleelselt menetluses oleva krediidiinkassode- ja andjate seaduse eelnõuga¹⁸, kuna muudetakse samu sätteid.

Punktiga 1 muudetakse FIS § 2 lõiget 1 selliselt, et samas sätestatud seaduste loetletu täiendatakse krüptovaraturu seadusega, mis annab Finantsinspeksioonile volitused järelevalve teostamiseks viimati nimetatud seaduse subjektide üle.

Punktiga 2 muudetakse FIS § 38 lõiget 2. Finantsinspeksiooni järelevalvesubjekti järelevalvetasu koosneb FIS-is sätestatud (i) fikseeritud kapitaliosast (mida tulude prognoosimise ja planeerimise protsessis ei saa muuta; ja (ii) mahuosast, mis kehtestatakse kalendriaastaks protsendina seaduses etteantud (protsendi) vahemikest ning konkreetse subjekti liigi arvestusaluseks olevast näitajast (nt vara, preemiad, maksete mahud, krediidi jääk jmt). Iga-aastase täpse kohaldamisele kuuluva mahuosa määra kehtestab rahandusminister oma määrusega 15 päeva jooksul pärast Finantsinspeksiooni eelarve kinnitamist Finantsinspeksiooni nõukogu poolt (FIS § 40 lg 1). Muudatusega tagatakse, et krüptovarateenuse osutajad ja krüptovara emitendid maksavad samuti järelevalvetasu kapitali- ja mahuosa.

Punkt 3. FIS § 38 lõike 3 muudatuse kohaselt peavad välisriigi äriühingu Eesti filiaalid, kes tegutsevad krüptovarateenuse või krüptovara emitendi tegevusalal maksma üksnes järelevalvetasu mahuosa. Kuna kolmanda riigi krüptovaraturu osaline Eestis filiaali asutada ei saa, siis välisriigile viide hõlmab käesoleval hetkel pigem lepinguriigi filiaale. Lisaks on eelnõusse lisatud, et ühisrahastusteenuse osutaja Eesti filiaal maksab järelevalvetasu (mahuosa).

Punkt 4. FIS § 38 lõike 7 täienduse kohaselt maksab järelevalvesubjekt järelevalvetasu selle järelevalvesubjektina või arvestusaluse alusel, millest tulenev järelevalvetasu on suurem. Seda juhul, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Punktiga 5 täpsustatakse FIS § 39 lõike 2 punkti 2¹ sõnastust, nähes ette protsendivahemiku ka ühisrahastusteenuse osutaja Eesti filiaalile järelevalvetasu arvutamiseks.

Punktidega 6 ja 7 muudetakse FIS §-i 39, mille lõige 1 reguleerib, kuidas määrata järelevalvetasu kapitaliosa.

Punkti 6 muudatuse (FIS § 39 lõike 1 täiendamine punktiga 7) kohaselt on krüptovarateenuse osutaja järelevalvetasu kapitaliosa summa, mis võrdub ühe protsendiga suurusest, mis on sätestatud MICA määruse lisas 4 (miinimumkapitalinõuded), võttes arvesse krüptovarateenuse osutaja poolt osutatavat teenust või teenuseid. Näiteks, kui krüptovarateenuse osutajal on luba täita kliendi nimel korraldusi, teha krüptovara suunatud pakkumisi, teha kliendi nimel krüptoülekandeid, võtta kliendi

¹⁸ <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/1991ebad-eeab-4529-95ab-76adc5a51975>

nimel vastu või edastada krüptovaraga seotud korraldusi, anda nõu krüptovara kohta ja/või valitseda krüptovaraportfelli, siis on tema miinimumkapitalinõue 50 000 eurot. Kui krüptovaratteenuse osutaja osutab eelpool nimetalu lisaks kliendi nimel krüptovara hoidmise ja haldamise teenust, krüptovara vahetamise teenust rahaliste vahendite vastu ja/või krüptovara vahetamise teenust muu krüptovara vastu, siis on miinimumkapitalinõue 125 000 ning krüptovaraga kauplemise platvormi korraldamise puhul on tema kapitalinõue 150 000.

Varapõhise tokeni emitendi puhul on kapitaliosa arvutamise aluseks MICA määruse artikli 35 lõike 1 punktis a sätestatud 350 000 eurot (1% sellest). Kuna MICA määruse artikli 17 lõike 4 kohaselt ei kohaldata krediidasutuse suhtes MICA määruse artiklit 35, ei rakendu tema suhtes ka käesolev kapitaliosa arvutamise alus. Krediidasutuse puhul võrdub kapitaliosa ühe protsendiga õigusakti kohaselt nõutavast minimaalsest neto-omavahendite summast (FIS § 39 lõike 1 punkt 1).

Punktiga 7 täiendatakse FIS § 39 lõiget 2 punktidega 2²–2⁵, mis näeb ette eeskirjad, kuidas arvutada krüptovaratteenuse osutaja ja krüptovara emitendi mahuosa järelevalvetasu. Järelevalvetasu mahuosa määrade kehtestamisel erinevatele järelevalvesubjektide gruppidele tuleb arvestada nende tegevuse mahtusid ja kasumlikkust ja hinnata nende järelevalvele kuuluvat ressursi. Järelevalvetasu määramisel tuleb lähtuda eeldusest, et järelevalvetasu ei oleks subjekti jaoks ülemäära koormav. Muudatustega on ette nähtud protsendivahemikud erinevatele krüptovaratteenuse osutajate ja krüptovara emitentidele. Sõltuvalt teenuse liigist arvutatakse järelevalvetasu mahuosa kas algatatud või vastu võetud tehingute kogusummast, kliendi jaoks hoitavate vahendite keskmisest summast või teenuseosutaja osutatava teenuse aastasest äritulust. Emitendi puhul lähtutakse emiteeritud krüptovara väärtusest.

Punktiga 8 täiendatakse FIS §-i 41 lõigetega 5⁴–5⁷, milles täpsustatakse, et krüptovaratteenuse osutaja mahuosa ettemakse arvutamisel võetakse aluseks algatatud või vastu võetud tehingute keskmine kogusumma, kliendi jaoks hoitavate vahendite keskmine summa või teenuseosutaja osutatava teenuse aastane äritulu, mis on kajastatud Finantsinspeksioonile eelmise aasta kohta esitatud aruannetes. Krüptovara emitendi puhul võetakse aluseks emiteeritud krüptovara väärtus kokku, mis on kajastatud Inspeksioonile eelmise aasta kohta esitatud aruannetes.

Punktiga 9 täiendatakse FIS §-i 42 lõigetega 5⁴–5⁷, milles täpsustatakse, et mahuosa lõppmakse arvutamisel võetakse aluseks algatatud või vastu võetud tehingute keskmine kogusumma, kliendi jaoks hoitavate vahendite keskmine summa või teenuseosutaja osutatava teenuse aastane äritulu, mis on kajastatud Finantsinspeksioonile eelmise aasta kohta esitatud aruannetes. Krüptovara emitendi puhul võetakse aluseks emiteeritud krüptovara väärtus kokku, mis on kajastatud Inspeksioonile eelmise aasta kohta esitatud aruannetes.

Punktid 10 ja 11. FIS § 43 muudatuste eesmärk on tagada, et välisriigi krüptovaratteenuse osutaja, krüptovara emitendi või ühisrahastusteenuse osutaja filiaal tasuvad rahastamiskohustuse tekkimisel kalendriaasta esimesel poolaastal järelevalvetasu lõppmakse summas, mis vastab krüptovaratteenuse osutaja, krüptovara emitendi või ühisrahastusteenuse osutaja poolt tasutava järelevalvetasu kapitaliosale pooles ulatuses ning rahastamiskohustuse tekkimisel kalendriaasta teisel poolaastal järelevalvetasu lõppmakse summas, mis vastab krüptovaratteenuse osutaja, krüptovara emitendi või ühisrahastusteenuse osutaja poolt tasutava järelevalvetasu kapitaliosale veerandi ulatuses.

Punktid 12, 13 ja 14. FIS §-de 45³ ja 45⁴ muutmine. Menetlustasude kindlaks määramisel on lähtutud põhimõttest, et nn esmased tegevusload seotakse kõrgema tasuga kui täiendavad tegevusload ja muud üksikute tegevuste loa- või registreerimismenetlused. Lisaks eesmärgile katta tasu arvelt vastava konkreetse toiminguga ligikaudne kulu, on muu hulgas lähtutud ka nn ekvivalendiprintsiibist ehk on arvestatud toiminguga eesmärki ja tähendust taotleja jaoks. Eelnõuga tõstetakse kõikide finantsjärelevalve subjektide esmase tegevusloa taotlemise ja täiendava

tegevusloa taotlemise tasusid. Seda eelkõige põhjusel, et hetkel kehtivate tegevuslubade menetlustasude tasemed pärinevad aastast 2005. a. ja neid ei ole vahepealse aja jooksul muudetud.

Krediidiasutuse tegevusloa, samuti riigis, mis ei ole Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriik (edaspidi kolmas riik), registreeritud krediidiasutuse filiaali asutamiseks Eestis loa taotlemisel tuleb edaspidi tasuda esmast menetlustasu 5000 eurot. Ülejäänud finantsjärelevalve subjektide puhul tõuseb menetlustasu 3000 eurole. Krediidiasutuse tegevusloa taotlemise menetlustasu on võrreldes teiste järelevalvesubjektidega ka täna kõrgem (hetkel on see 1500 eurot võrreldes teiste subjektidega, kelle tegevusloa menetlustasu on täna 1000 eurot). Krediidiasutus on põhimõtteliselt kõige rangemalt reguleeritud ja samas ka finantsstabiilsuse seisukohalt kõige olulisem subjekt ning seepärast on põhjendatud, et sellise isiku puhul on tegevusloa taotlemise menetlustasu üksjagu kõrgem kui teistel.

Täiendava tegevusloa taotlemise, olemasolevate teenuste ringi laiendamisel või makseteenuste pakkujatele tehtava erandi kohaldamise lõpetamise korral on tasu senise 500 euro asemel 1500 eurot.

Punktiga 15 muudetakse FIS §-i 45⁵. Uue lõikega nähakse ette, et kui krüptovara emitendiks on krediidiasutus, siis ta peab valge raamatu kinnitamiseks tasuma 2000 eurot. Vastav tasu on ettenähtud vaid krediidiasutusele, kuna MICA määruse artikli 21 lõike 1 kohaselt loetakse varapõhise tokeni emitendi krüptovara valge raamat heakskiidetuks koos tegevusloa saamisega, kuid kuna krediidiasutus krüptovara emitendi tegevusluba eraldi taotlema ei pea, siis tema puhul on ettenähtud eraldi menetlustasu valge raamatu heakskiitmiseks. E-raha tokenite krüptovara valget raamatut ei ole vaja eelnevalt Finantsinspektsiooni juures kinnitada. Samuti on muu krüptovara kui varapõhise tokeni või e-tokeni valge raamatu puhul MICA artikli 8 lõikes 3 kirjas, et pädevad asutused ei nõua krüptovara valge raamatu eelnevat heakskiitmist enne nende avaldamist.

Valge raamatu uue versiooni kinnitamise taotlemisel tuleb tasuda 1000 eurot. See kohaldub nii tegevusloa saanud emitendile kui ka krediidiasutusele.

Tulenevalt uue tasu kehtestamisest on muudetud paragrahvi pealkirja. Lisaks tõstetakse prospekti kinnitamise taotlemise tasu 600 eurolt 2000 eurole ning prospekti lisa kinnitamise taotlemise tasu 200 eurolt 1000 eurole.

Punkt 16. FIS § 45¹² lõige 6 reguleerib menetlustasu tagastamist. Muudatuse kohaselt ei ole isikul õigust nõuda menetlustasu tagastamist, kui menetluse ja toimingutega on juba alustatud. Selline lahend peaks taotlejaid paremini distsiplineerima, et koostatud dokumendid oleksid kvaliteetsed ning taotluse esitamine oleks läbimõeldud otsus.

Punkt 17. Seadust täiendatakse sättega, mis võimaldab vajadusel esitada Finantsinspektsioonile esitatud andmeid Eesti Pangale, Rahapesu Andmebüroole ja Rahandusministeeriumile.

Paragrahv 50. Investeeringufondide seaduse muutmine

Paragrahviga 50 tehakse muudatused IFS-s.

Punkt 1. IFS-i täiendamine uue §-iga 243¹ – selle kohaselt peab fondivalitseja viivitamata (ehk esimesel võimalusel) teavitama Finantsinspektsiooni kui ta asutab/moodustab mitte-avaliku fondi IFS-i alusel (kas siis lepingulise fondi, aktsiaseltsifondi või usaldusfondi). Kuna mitte-avaliku fondi investorikaitse režiim on tunduvalt leebem kui avalike fondide puhul, siis esitatakse selliste fondide kohta üksnes väga üldine info ja seega ei tohiks selle nõude täitmine olla fondivalitsejate jaoks ülemäära koormav.

Punkt 2. IFS § 306 lõike 3 muutmine. Lõike 3 esimeses lauses on sätestatud, et kui väikefondi valitseja ei taotle tegevusluba, peab ta registreerima oma tegevuse Finantsinspeksioonis vastavalt IFS §-s 453 sätestatud ja täitma §-s 454 sätestatud teabe Finantsinspeksioonile esitamise kohustust. Tulenevalt uute nõuete kehtestamisest lisatavate §-dega 453¹ ja 453² lisatakse kõnealusesse lausesse viited ka nendes paragrahvides registreeritud väikefondi valitseja tegevuse suhtes kehtestatud nõuete täitmisele.

Punkt 3. IFS §-i 306 täiendamine uue lõikega 11, mille kohaselt kohaldatakse eurofondi ja alternatiivfondi valitsejale MICA määruks krüptovarateenuse osutamise kohta sätestatud, kui ta on selleks MICA määruks alusel õiguse saanud.

Punkt 4. IFS § 453 teksti muutmine. Paragrahv reguleerib tegevusloata väikefondi valitseja tegevuse registreerimist. Eelnõuga antakse kogu paragrahvile uus sõnastus.

Lõige 1 kehtestab üldise nõude, et Eestis asutatud väikefondi valitseja, kes Finantsinspeksioonilt tegevusluba ei taotle (tulenevalt IFS § 306 lõikes 3 sätestatud), peab siiski oma tegevuse registreerima, kui tal on kavatsus hakata väikefondi valitsema, sealhulgas usaldusfondi täisosanikuna. Võrreldes kehtiva seadusega on muudetud registreerimise ajahetke – see on toodud ettepoole. Tegevus ei tule registreerida mitte pärast fondi valitsemisega alustamist, aga enne ehk siis, kui on kavas fondi valitsema hakata. Selline on ka üldine praktika finantssektoris tervikuna, kus teenuse pakkumine ei olegi lubatud enne vastava tegevusloa või registreeringu saamist. Muudatusega välistatakse risk, et väikefondi valitseja hakkab teenust osutama olukorras, kus tema tegevus on veel registreerimata ja puudub selgus, kas tegevus üldse registreeritakse.

Lõige 2 reguleerib väikefondi valitseja registreerimise taotlust. Registreerimise taotlemiseks tuleb Finantsinspeksioonile esitada kirjalik avaldus ning järgmised andmed ja dokumendid: (i) väikefondi valitseja kontaktandmed ja põhikiri või muu samaväärne dokument; (ii) taotleja juhatuse liikmete andmed, mis sisaldavad neist igaühe ees- ja perekonnanime, isikukoodi või selle puudumisel sünniaega, kodakondsust ning elukohta; (iii) taotleja aktsionäride või osanike nimekiri, milles on märgitud iga aktsionäri või osaniku nimi, olemasolul registrikood või isikukood või selle puudumisel sünniaeg ning andmed iga aktsionäri või osaniku omandatavate või talle kuuluvate aktsiate või osade ja häälte arvu kohta; (iv) kavandatavate fondide arv ja nende nimetused või ärinimed; (v) teave millise riigi õiguse alusel on kavas fondid moodustada või asutada; (vi) teave kavandatavate fondide investeerimispoliitika kohta, sealhulgas fondi investeringute ja kaubeldavate instrumentide, kauplemiskohtade, fondi peamiste riskide ning valitsetava vara koosseisu ja koguväärtuse kohta; (vii) hinnang kavandatava tegevuse vastavuse kohta alternatiivse investeerimisfondi valitseja tegevuse tunnustele; (viii) tõend, mis kinnitab kapitalinõude täitmist ning (ix) tõend Finantsinspeksioonile menetlustasu maksmise kohta.

Et eelnõu kohaselt tuleb tegevus registreerida enne fondi valitsemisega alustamist, on lõike 2 punktist 5 välja jäetud kohustus esitada registreerimise taotlemisel valitsetavate fondide moodustamise või asutamise kuupäevad. Fondid saavad edaspidi asutatud või moodustatud pärast fondivalitseja tegevuse registreerimist.

Uute nõuetena on taotlemisel esitatavate andmete ja dokumentide loetellu lisatud andmed taotleja juhatuse liikmete ning aktsionäride või osanike kohta, hinnang tegevuse vastavusele alternatiivse investeerimisfondi valitseja tegevuse tunnustele ning tõendid menetlustasu maksmise ja eelnõuga kehtestatava kapitalinõude täitmise kohta (lõike 2 punktid 2 ja 3 ning 7–9). Kapitalinõue ongi uus, mistõttu on ka vastav punkt taotlusele lisatud. Menetlustasu tuleb Finantsinspeksioonile Finantsinspeksiooni seaduse kohaselt maksta kõigil tegevusluba või registreeringut taotlevatel isikutel. Nii tuleb Finantsinspeksiooni seaduse § 45⁷ lõike 4 kohaselt väikefondi valitseja registreerimisel tasuda menetlustasu 1 000 eurot. Menetlustasu maksmise tõend lisatakse eelnõuga

registreerimise taotlemisel esitatavate dokumentide loetellu, et Finantsinspeksioonil ei tuleks seda iga kord menetluse käigus eraldi küsida.

Kuivõrd praktikas pole alati üheselt selge tegevuse iseloom, milleks väikefondi valitsejana end registreerida soovitakse ning tuleb ette olukordi, kus planeeritav tegevus ei vasta alternatiivse investeerimisfondi valitseja tegevuse tunnustele, täiendatakse eelnõuga dokumentide loetelu taotleja koostatud hinnanguga sellele, et planeeritav tegevus, millele registreeringut taotletakse, vastab alternatiivse investeerimisfondi valitseja tegevusele, nagu seda näeb ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/61/EL. Hinnangu andmisel saab taotleja tugineda ka Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve ESMA poolt välja antud vastavatele suunistele, mis selgitavad, millistele tunnustele peavad vastama alternatiivne investeerimisfond ja selle valitseja (vt täpsemalt ESMA/2013/611¹⁹).

Andmed juhatuse liikmete ja aktsionäride või osanike kohta on tegevuse registreerimisel samuti olulised, seda muuhulgas nii majandustegevuse koha ja tegelike kasusaajate päritoluriikide määramisel kui rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seonduvalt.

Lõikes 3 on sarnaselt kehtivas sõnastuses lõikes 2 sätestatud nõue esitada lõike 2 punktides 4–6 nimetatud andmed komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 231/2013 lisas 4 esitatud vormil. Erinevalt kehtivast seadusest on eelnõus esitatud vorminõue viidetega konkreetsetele andmetele, mis tuleb etteantud vormil esitada. Kõiki registreerimise taotlemisel esitatavaid andmeid ja dokumente Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse lisas esitatud vormil Finantsinspeksioonile esitada ei tule.

Lõikes 4 sätestatakse, et Finantsinspeksioonil on õigus nõuda lõikes 2 nimetatud andmete ja dokumentide täpsustamiseks või muude registreerimise seisukohast oluliste asjaolude väljaselgitamiseks lisaandmeid ja dokumente. Sisuliselt on sellega esitatud kehtivas sõnastuses paragrahvi lõikes 3 kehtestatud Finantsinspeksiooni õigus lisaandmeid ja -selgitusi küsida, kuid sätte sõnastust on täpsustatud. Sõnastust on ühtlustatud IFS-s ja teistes finantssektori seadustes läbivalt kasutatud terminoloogiaga, asendades „lisaandmed või -selgitused“ „lisaandmete ja -dokumentidega“, mis hõlmabki muuhulgas ka selgitusi. Finantsinspeksioon võib eelnõu kohaselt küsida lisaandmeid ja -dokumente ka muude registreerimise seisukohast oluliste asjaolude väljaselgitamiseks. Seega laiendab eelnõu mõnevõrra teabe ringi, mida Finantsinspeksioon saab menetluse käigus taotlejalt küsida. Seda põhjusel, et oleks võimalik välja selgitada kõiki tegevuse registreerimise seisukohast olulisi asjaolusid. Asjaolud ei pruugi piirduda üksnes registreerimiskohustuse väljaselgitamisega, millele viitab kehtivas sõnastuses norm.

Lõikes 5 on taasesitatud kehtivas sõnastuses paragrahvi lõige 4, mis ütleb, et taotluse võib esitada eesti- või ingliskeelsena ning et Finantsinspeksioonil on õigus vajaduse korral nõuda ingliskeelsena esitatud andmete ja dokumentide tõlkimist eesti keelde.

Lõige 6 reguleerib nõuetele mittevastavat (puudustega) taotlust ja sätestab, et Finantsinspeksioon võib jätta taotluse läbi vaatamata, nõuda taotlejalt puuduste kõrvaldamist või jätta registreerimisavalduse rahuldamata, kui taotlus ei vasta lõigetes 2 ja 3 sätestatud nõuetele või on taotlusele lisatud andmed või dokumendid eksitavad või mittetäielikud või ei ole need nõuetekohaselt vormistatud. Eelnõuga kirjutatakse selgemalt lahti, millistel juhtudel saab taotlust pidada puudustega olevaks – so olukord, kus ei ole esitatud nõutud andmeid või dokumente, pole tehtud seda nõutud vormis või on esitatud andmed või dokumendid eksitavad või mittetäielikud.

¹⁹ https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/2013-611_guidelines_on_key_concepts_of_the_aifmd_-_en.pdf

Kui kehtiv seadus lubab puudustega taotluse puhul nõuda Finantsinspeksioonil taotlejalt puuduste kõrvaldamist või jätta registreerimisavaldus rahuldamata, siis annab eelnõu Finantsinspeksioonile antud puhuks õiguse ka taotluse läbi vaatamata jätmiseks. Finantsinspeksioonil on ka muudes finantssektori erinevates menetlustes õigus puudustega taotlus läbi vaatamata jätta, mistõttu on selle võrra väiksem ka halduskoormus.

Eelnõu lahendab praktilist probleemi, kus taotluse läbi vaatamata jätmise võimaluse puudumisel tuleb kulutada aega taotluse menetlusele, kuigi see on esitatud sedavõrd oluliste puuduste või vigadega, et puuduvad igasugused võimalused taotleja tegevuse registreerimiseks. Eelnõu võimaldab oluliselt vähendada halduskoormust registreerimismenetluste läbiviimisel.

Lõige 7 kehtestab registreerimisavalduse rahuldamata jätmise alused. Eelnõuga täiendatakse aluseid, millal Finantsinspeksioonil on õigus jätta registreerimisavaldus rahuldamata. Üheks selliseks täiendavaks aluseks on kapitalinõude mittetäitmine, mis on seotud kapitalinõude kehtestamisega.

Sanktsioonide rakendamisest kõrvalehiilimise riskide maandamise seisukohast on oluline, et Finantsinspeksioonil oleks õigus mitte registreerida ka selliseid taotlejaid, kelle tegeliku kasusaaja päritoluriigiga puudub Finantsinspeksioonil tõhus ja usaldusväärne võimalus koostöö tegemiseks, mis on vajalik investorite huvide kaitsmiseks. Tegemist on olulise alusega, sest praktika on näidanud, et nendest riikidest, millistele on EL kehtestanud sanktsioonid, püütakse endiselt läbi variisikute Euroopas oma majandustegevusega edasi tegeleda ning usaldusväärse saamiseks vastavaid lube ja registreeringuid taotleda.

Lisaks säilivad ka kehtivas seaduses olevad registreerimisavalduse rahuldamata jätmise alused: (i) esitatud andmetest ei selgu üheselt, et taotleja asukoht ja tegevuskoht, sealhulgas püsiva ja kestva majandustegevuse koht, on Eestis; (ii) taotleja ei valitse IFS § 2 lõikes 1 sätestatud mõistele vastavat investeerimisfondi; (iii) Finantsinspeksioonile esitatud andmed või dokumendid on ebaõiged või eksitavad.

Seoses lõike 7 punktis 5 esitatud uue alusega täpsustab **lõige 8**, et Finantsinspeksioonil on õigus määrata, kas taotleja tegeliku kasusaaja päritoluriik vastab lõike 7 punktis 5 sätestatud nõuetele.

Lõike 9 kohaselt tuleb taotluse puuduste kõrvaldamiseks esitatavad lõikes 6 nimetatud andmed ja dokumendid esitada Finantsinspeksioonile tema poolt määratud mõistliku tähtaja jooksul. Sama kehtestab eelnõu lisaandmete ja -dokumentide kohta, mida Finantsinspeksioon võib küsida lõike 4 kohaselt. Selline on tavapärane praktika ka muude Finantsinspeksiooni teostatavate menetluste puhul (nt tegevusloa andmine, fondi tingimuste või põhikirja kooskõlastamine). Kui puudused jäävad etteantud tähtajaks kõrvaldamata või küsitud info esitatakse Finantsinspeksioonile omakorda oluliste puudustega, annab **lõige 10** Finantsinspeksioonile õiguse jätta taotlus läbi vaatamata.

Kui taotlus on nõuetekohaselt esitatud, kannab Finantsinspeksioon väikefondi valitseja nime ja kontaktandmed oma juhatuse otsuse alusel registrisse kahe kuu jooksul, kui puuduvad alused registreerimisavaldus rahuldamata jätta. Kaks kuud hakkab jooksma nõuetekohase taotluse saamise päevast arvates (**lõige 11**). Lõike 11 näol on tegemist kehtivas sõnastuses paragrahvi lõikes 6 sätestatu taasesitamisega.

Punkt 5. Paragrahv 453¹. Eelnõuga täiendatakse seadust uue paragrahviga, millega kehtestatakse nõuded registreeritud väikefondi valitseja tegevusele.

Lõikes 1 kehtestatakse tegevusloata väikefondi valitsejale aktsia- või osakapitalile miinimumnõue. Võrreldes kehtiva seadusega on tegemist uue nõudega. Muudatuse eesmärgiks on ühelt poolt tõsta

tegevusloata väikefondi valitsejate vastutuse ulatust ja tekitada fondivalitseja tegevuseks vajalik puhver ning teiselt poolt kehtestada ka turule sisenemise barjäär, mis aitaks maandada nõ riulifirmade või lihtsalt edasimüügiks registreeritud kehade tekkimise riski. Analoogne nõue kehtib ka näiteks Lätis. Eelnõu vähendab regulatiivse arbitraaži kasutamise võimalust, sest kaotab seni eksisteerinud kapitalinõude puudumisest tingitud Eesti regulatsiooni eelise.

Eelnõuga kehtestatakse aktsia- või osakapitali miinimumnõudeks 25 000 eurot. Sama suur on aktsiakapitali miinimumnõue tavalisele aktsiaseltsile. Kui fondivalitseja tegutseb näiteks osaühingu või usaldusühingu vormis, siis sellisel juhul, muutub regulatsioon rangemaks. Siiski on kehtestatud kapitalinõue väga madal, mistõttu ei peaks see olema fondivalitsejana tegutsemisel takistuseks, kui tegelik eesmärk on alternatiivseid investeerimisfondide valitseda. Võrdluseks, et tegevusloaga väikefondi valitseja kapitalinõudeks on 50 000 eurot (asutamisel peab aktsia- või osakapital olema vähemalt 25 000 eurot, mis tuleb tõsta 50 000 euronni asutamisest kolme aasta jooksul) ja seda samuti sõltumata äriühingu vormist.

Üldiselt on kapitalinõuded aga väga palju kõrgemad. Kohustusliku pensionifondi valitseja algkapitali nõue on näiteks 1 000 000 eurot, vabatahtliku pensionifondi valitsejal 500 000 eurot ning eurofondi ja alternatiivfondi valitsejal 125 000 eurot, millele lisanduvad veel täiendavad omavahendite nõuded.

Nagu finantssektoris tavapäraselt on, sätestab eelnõu ka registreeritud väikefondi valitseja kohta, et aktsia- või osakapitalina võib näidata ainult realselt sisse makstud summasid.

Lõikes 2 on taasesitatud kehtivas sõnastuses IFS § 453 lõige 8, mis kohustab registreeritud väikefondi valitsejat esitama Finantsinspektsioonile regulaarset teavet vastavalt IFS §-s 454 sätestatud (teabe nõuded on kehtestatud komisjoni delegeeritud määruses (EL) nr 231/2013).

Lõikega 3 kehtestatakse uus nõue, millega piiratakse minimaalset investeeringu suurust registreeritud väikefondi valitseja valitsetavasse fondi 10 000 euroga ühe investori kohta iga eraldi pakkumise puhul. Fondivalitseja võib rakendada oma valitsetava fondi puhul 10 000 eurost kõrgemat minimaalset investeeritavat summat. Väikefondi valitseja poolt valitsetavaid fonde ei ole IFSi kohaselt lubatud avalikult pakkuda. Samas võib tegevusloata väikefondi valitseja pakkuda jaeinvestoritele oma fondi, kui emissiooni maht ei ületa 2,5 miljonit eurot aastas. Praktika on näidanud, et registreeritud väikefondi valitsejate ärimudel näeb tihti ette osakute pakkumise jaeinvestoritele, sh kasutades investeerimisplatvormi, veebilehti ja sotsiaalmeediat. Kuivõrd selliseid fonde ei ole lubatud avalikult pakkuda, ei ole need mõeldud pakkumiseks jaeinvestoritele, kehtiv emissiooni mahu piirang aga võimaldab seda teha. Praktikast kujunenud olukord kujutab olulist riski, sest tegevusloata väikefondi valitseja valitsetavate fondide investorid ei ole kaitstud samaväärselt tegevusloaga fondivalitsejate valitsetavate fondide investoritega. Tegevusloata väikefondi valitseja fondide investoritel ei pruugi olla ligipääsu kogu fondi dokumentatsioonile ning fondi kohta avalikustatud materjalid ei pruugi olla selged, läbipaistvad ja mitteamalised. Väikefondi valitsejad rakendavad tihti keerulisi investeerimis- ja kauplemisstrateegiaid, investeerivad krüptovarasse²⁰ ja muudesse alternatiivsetesse instrumentidesse, millega seotud riske jaeinvestor ei pruugi mõista. Olukord, kus ilma järelevalveta tegutsevad väikefondi valitsejad saavad pakkuda jaeinvestoritele võimalust investeerida väga suures mahus (2,5 miljonit eurot) oma valitsetavatesse fondidesse, kätkeb endas liiga suuri riske. Sellise tegevuse jaoks ei ole registreeritud väikefondi valitseja piisavalt reguleeritud tegevuse vorm.

Minimaalse investeeringu nõude kehtestamisega summas vähemalt 10 000 eurot vähendatakse piisava investeerimiskogemuse ja -teadmisteta jaeinvestorite arvu mitteamalikes fondides. Selliste

²⁰ Muutub krüptovaraturu seaduse eelnõu jõustumise järgselt.

jaeinvestoritele on suunatud avalike fondide pakkumised, kus fondivalitsejatele ja fondide pakkumisele kehtivad hoopis teised nõuded ning on tagatud investorite huvide suurem kaitse.

Lõikes 4 reguleeritakse registreeritud väikefondi valitseja valitsetavate fondide kohta reklaami avaldamist. Tegemist on samuti uue nõudega. Eelnõu lubab selliste fondide kohta edaspidi reklaami avaldada üksnes tingimusel, et reklaam sisaldab teavet ka selle kohta, et: (i) väikefondi valitseja tegutseb registreeringu alusel ja ta ei oma fondivalitseja ega väikefondi valitseja tegevusluba ning Finantsinspeksioon ei teosta tema tegevuse üle järelevalvet; (ii) valitsetav fond on kõrge riskitasemega keerukas investeerimistoode, mis võib olla raskesti mõistetav. Samuti tuleb fondi reklaamimisel tuua välja sellise fondi minimaalne investeeritav summa, mis eelnõu kohaselt on vähemalt 10 000 eurot ühe investori kohta iga eraldi pakkumise puhul.

Registreeritud väikefondi valitsejate puhul on kujunenud praktika, kus investorite leidmiseks kasutatakse tihti professionaalselt koostatud veebilehti, mis on tehtud sarnaseks avaliku fondi pakkumise reklaamile ja on kättesaadavad kõigile. Kuigi üldjuhul ei sisalda vastavad veebilehed otseseid üleskutsesid fondi investeerida, näidatakse neis fondide tootlust ja muid andmeid, rõhutades häid investeerimisvõimalusi. Selliseid fonde ei ole lubatud pakkuda avalikult, mistõttu ei peaks mitteavaliku fondi valitseja võimaldama selliselt kolmandatele isikutele ligipääsu fondi dokumentatsioonile, tulemustele ega seda fondi puudutavale statistikale laiemalt. Eelnõuga suurendatakse avaldatava reklaami läbipaistvust ja vähendatakse ebaõige või eksitava teabe avaldamise riski.

Lõikes 5 kehtestatakse Finantsinspeksiooni teavitamise kohustus. Registreeritud väikefondi valitsejal tuleb teavitada viivitamata Finantsinspeksiooni oma kontaktandmete, juhatuse liikmete, aktsionäride või osanike struktuuri ja põhikirja või muu samaväärse dokumendi muutmisest ning esitada vastavad andmed või dokumendid. Sarnane teavitamiskohustus oli kehtivas sõnastuses IFS § 453 lõikes 7. Eelnõuga laiendatakse teavitamiskohustust juhatuse liikmete ja omanike struktuuri muudatustest teavitamisele, mille kohta tuleb eelnõu kohaselt andmed esitada ka registreerimise taotlemisel. Muudatustest teavitamine on vajalik, et oleks võimalik veenduda registrist kustutamise aluste puudumises.

Paragrahv 453². Seadusesse lisatakse teine uus paragrahv, milles reguleeritakse väikefondi valitseja registrist kustutamist. Registrist kustutamist puudutavad normid on kehtestatud kehtivas sõnastuses IFS § 453 lõigetes 9 ja 10, mis tuuakse eelnõuga uude paragrahvi.

Lõike 1 kohaselt tuleb väikefondi valitsejal teavitada viivitamata Finantsinspeksiooni väikefondi valitsejana tegutsemise lõpetamisest või kui ta ei ole kuue kuu jooksul tema registreerimisest arvates alustanud fondi valitsemist ning esitada vastavat asjaolu kinnitavad andmed. Sama näeb ette ka kehtiv norm (IFS § 453 lg 9 esimene lause).

Lõike 2 punktis 2 on taasesitatud kehtivas sõnastuses IFS § 453 lõike 9 teine lause, mis ütleb, et Finantsinspeksioon kustutab sellisel juhul (so väikefondi valitsejalt vastava teabe saamisel) väikefondi valitseja registrist. Lisaks sätestab **lõike 2 punkt 1**, et Finantsinspeksioon kustutab väikefondi valitseja registrist ka väikefondi valitseja lõppemisel (so kui väikefondi valitseja on likvideeritud või sundlõpetatud või tema suhtes on pankrot väljakuulutatud või algatatud pankrotimenetlus on raugenud).

Lõige 3 jätab Finantsinspeksioonile võimaluse väikefondi valitsejalt tulnud info alusel tema väikefondi valitseja registrist kustutamisest keelduda, kui see on vajalik investorite huvide kaitsmiseks.

Lisaks annab **lõige 4** rea aluseid, mil Finantsinspeksioon saab kaaluda väikefondi valitseja registrist kustutamist. Finantsinspeksioon võib väikefondi valitseja registrist kustutada, kui: (i) väikefondi valitseja ei ole kuue kuu jooksul tema registreerimisest arvates alustanud fondi valitsemist; (ii) registreeringu taotlemisel on Finantsinspeksioonile esitatud ebaõigeid, eksitavaid või puudulikke andmeid, millel oli registreerimise otsustamisel oluline tähendus; (iii) väikefondi valitseja avaldab oma tegevuse või tegutsemise õiguse kohta oluliselt ebaõigeid või eksitavaid andmeid või reklaami; (iv) väikefondi valitseja on toime pannud rahapesualase rikkumise või rikub õigusaktiga kehtestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise korda; (v) esinevad IFS § 453 lõikes 7 sätestatud alused või (vi) väikefondi valitseja ei ole esitanud IFS §-s 454 ette nähtud teavet tähtaegselt. Sellised alused on ka kehtivas regulatsioonis, vt IFS § 453 lõiget 10. Uue normina on eelnõuga registrist kustutamise aluste loetellu lisatud IFS §-s 454 ette nähtud teabe tähtaegselt esitamata jätmine.

Lõigetes 5 ja 6 on uued normid. **Lõige 5** sätestab, et väikefondi valitseja kustutatakse registrist Finantsinspeksiooni otsusega ning et see otsus toimetatakse viivitamata väikefondi valitsejale kätte. Täpsustus annab õigusselguse registrist kustutamise toimingu lõpule viimiseks.

Lõige 6 kehtestab fondivalitsejale kohustused, mida tal tuleb pärast registrist kustutamist täita, et oma tegevus väikefondi valitsejana ka praktiliselt lõpetada. Peale registrist kustutamist tuleb väikefondi valitsejal lõpetada oma valitsetavate fondide aktsiate või osade väljalaskmine, st fondivalitseja ei või enam uusi sissemakseid fondi vastu võtta. Kahe kuu jooksul registrist kustutamisest arvates tuleb fondivalitsejal alustada fondide likvideerimist või anda nende valitsemine üle teisele fondivalitsejale (kellel on olemas selleks vajalik tegevusluba või registreering). Et Finantsinspeksioon oleks väikefondi valitseja tegevuse lõpetamise protsessi asjaoludega kursis, tuleb teda fondide likvideerimise alustamisest ka teavitada ning pärast likvideerimise lõpetamist esitada selle kohta ka aruanne.

Seaduse nõudeid rikkuva või nõuetele mittevastava väikefondi valitseja peamiseks sanktsiooniks on tema registrist kustutamine. Finantsinspeksioon ei ole saanud seda meedet aga praktikas rakendada, sest menetlusnormid ja kustutamise protsessi regulatsioon on puudulikud. Peamiseks probleemiks on tegutseva investeerimisfondi jätkamine olukorras, kus selle fondivalitseja ei oma enam õigust fondi valitseda. Eelnõus esitatud muudatused reguleerivad registrist kustutamise protsessi lõpuni ja tagavad selle, et pärast registrist kustutamist oleks fondide valitsemine üle antud või fondid likvideeritud.

Punkt 5. IFS § 516 lõiked 12 ja 13. IFSi rakendussätetesse lisatakse 2 uut lõiget, milles reguleeritakse enne eelnõu jõustumist kehtivat registreeringut omavate väikefondi valitsejate ja nende valitsetavate fondide üleminekut uutele nõuetele – kapitalinõue 25 000 eurot ja minimaalne investeeritav summa vähemalt 10 000 eurot ühe investori kohta iga eraldi pakkumise kohta.

Lõige 12 annab kapitalinõude jõustumise ajal kehtivat registreeringut omavale väikefondi valitsejale 12 kuud tema aktsia- või osakapitali uuele nõudele vastavusse viimiseks. Ühtlasi kohustab eelnõu väikefondi valitsejat Finantsinspeksiooni viivitamata teavitama, kui aktsia- või osakapital on viidud eelnõus esitatud kapitalinõudega vastavusse (IFS § 453¹ lõige 1). Kui väikefondi valitseja oma kapitali kehtestatud nõudega vastavusse ei vii, ilmneb IFS § 453 lõike 7 punktis 4 sätestatud asjaolu, millest tingituna on Finantsinspeksioonil omakorda IFS § 453² lõike 4 punkti 5 alusel õigus väikefondi valitseja registrist kustutada.

Lõige 13 annab registreeritud väikefondi valitsejale üleminekuaja 6 kuud oma valitsetavate fondide, mis on asutatud või moodustatud enne minimaalse investeeritava summa nõude kehtestamist, selliste fondide dokumentide, fondide pakkumise ning aktsiate või osade väljalaskmise uue nõudega kooskõlla viimiseks. Nagu kapitalinõude puhul, tuleb ka minimaalse investeeritava summa nõude täitmisel Finantsinspeksiooni viivitamata teavitada.

Paragrahv 51. Karistusregistri seaduse muutmine

Karistusregistri seaduse § 20 reguleerib, kelle on õigus saada andmeid registri arhiivist. Muudatusega antakse Finantsinspeksioonile juurdepääs karistusregistri arhiivi andmetele.

Karistusregistri arhiivi andmetele juurdepääs on vajalik eelkõige loamenetluste (tegevusloa, olulise osaluse, registreeringu andmise, heakskiidu jne menetlustes) ja subjekti juhtimisega seotud isikute hindamise läbiviimiseks, et tagatud oleks vaid usaldusväärsete, ausate, õiguskuulekate isikute sisenemine finantssektorisse. Karistusregistri arhiivi andmed on vajalik tööriist isikute tausta ja maine hindamisel eeltoodud väärtustele. Usaldusvääruse kontroll peab järelevalve jaoks tekitama kindluse, et kogutud informatsiooni pinnalt ei esine pettuse ega saadavate õiguste kuritarvitamise ohtu ja kaitstud on nii finantssektor tervikuna kui selle osalised. Finantsinspeksioon tegutseb finantsjärelevalve teostamisel riigi nimel ning finantsjärelevalvet teostatakse üksnes avalikust huvist lähtuvalt. Finantsjärelevalve käigus hindab Finantsinspeksioon muu hulgas finantssektorisse sisenevate isikute, sh juhtide ja olulist osalust omavate isikute vastavust kehtivatele nõuetele. Finantssektorisse võivad soovida siseneda ka isikud, kes võivad omada puutumust kuritegeliku maailmaga või kelle varasem taust viitab mitteõiguspärasele käitumisele. Tihti võib isikul olla soov seda teavet järelevalvele mitte avaldada, mistõttu on oluline, et Finantsinspeksioonil oleks võimalus ja õigus kontrollida ka isiku varasemaid seoseid õiguskuuleka käitumisega. Kuivõrd loa menetluste, aga ka juhtide sobivuse hindamise käigus tuleb muu hulgas kindlaks teha, kas isik on seotud või on tal varasemad kuritegelikud sidemed, siis omavad kõnealuse teabe analüüsimisel olulist tähendust isikute eelnevad karistusandmed, sh karistusregistri arhiivi kantud andmed. Tegemist on andmetega, mis mõjutavad isiku mainet ja usaldusväärust. Need on aga kriteeriumid, millele on finantsjärelevalve ülesehitatud ja mida tuleb igakordselt loa menetluste kui ka juhtide ja võtmeisikute sobivuse hindamisel kontrollida ning veenduda, et isik neile tingimustele vastab.

Paragrahv 52. Kindlustustegevuse seaduse muutmine

Paragrahviga 52 sätestatakse KindlITS muudatused. Selle kohaselt muudetakse KindlITS-i § 109 lõiget 2. Analoogselt teiste finantsteenuse osutajate juhatuse liikmete ja töötajatega ei või krüptovareteenuse osutaja ja ühisrahasusteenuse osutaja olla kindlustusandja juhatuse liige, välja arvatud kindlustusandjaga samasse konsolideerimisgruppi kuuluva ettevõtja juhatuse liige või töötaja.

Paragrahv 53. Krediidiasutuste seaduse muutmine

Paragrahvis 53 sätestatakse KAS muudatused.

Punkt 1 kohaselt täiendatakse KAS §-i 2 lõikega 7 õigusselguse tagamise eesmärgil. Muudatusest tulenevalt kohaldatakse krediidiasutusele, kes osutab krüptovareteenust või pakub krüptovara või taotleb selle kauplemisele võtmist, mh MICA määruses, TFR määruses ja krüptovaraturu seaduses sätestatud.

Punktid 2 ja 3. MICA määrusega muudetakse krediidiasutuste direktiivi 2013/36/EL lisa 1 nii, et vastastikku tunnustatavate tegevuste loetellu on lisatud e-raha tokeni emiteerimine, varapõhise tokeni emiteerimine ja krüptovareteenused. Nende tegevusaladega võivad liikmesriigi territooriumil kas filiaali asutamise või teenuste osutamise teel tegeleda kõik teise liikmesriigi pädevalt asutuselt tegevusloa saanud ja viimase järelevalve all olevad krediidiasutused, tingimusel et nende tegevusloa hõlmab selliseid tegevusalasid. **KAS § 6 lõike 1** finantsteenuste loetelusse lisatakse ka krüptovara emiteerimise ja müüjiga seotud tehingud ja krüptovareteenuse osutamine.

Olgu täpsustuseks välja toodud, et finantseerimisasutuse määratluse aluseks on määruse (EL) nr 575/2013 artikli 4 lõike 1 punkti 26 finantseerimisasutuse definitsioon, mis viitab direktiivi 2013/36/EL I lisa punktides 2–12 ja punktis 15 loetletud tegevustele. Kuna MICA määruse artikliga 146 muudetakse punkti 15 sõnastust, lisades sinna ka e-raha tokenite emiteerimise, muudetakse vastavalt ka KAS § 6 lõike 1 punkti 5 sõnastust. Kuna varapõhise tokeni emiteerimist ja krüptovarateenuse osutamist ei ole finantseerimisasutuse tegevuste määratluse alla lisatud, on need tegevused lisatud KAS § 6 lõike 1 uute punktidenä 14¹ ja 14², mis ei ole KAS § 5 lõike 1 viidetega punktidele 2–12 hõlmatud.

Punkt 4. Punkti 15 sõnastuse ulatusse lisatakse ka uued punktid 14¹ ja 14².

Punktiga 5 ette nähtud muudatus on tehniline, kuivõrd MICA määrus hõlmab ka direktiivi 2013/36/EL muutmist, mis tuleb riigisisiselt üle võtta (ehk punkt 2 muudatus).

Paragrahv 54. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmine

Paragrahviga 54 sätestatakse MsÜS muudatused.

Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 2 lõiget 4 täiendatakse punktiga 6¹, mille kohaselt ei kohaldata majandustegevuse seadustiku üldosa seadust krüptovaraturu seaduse tähenduses krüptovarateenuse osutajana ja krüptovara emitendina tegutsemisele. Sarnaselt teistele finantsjärelvalvesubjektidele on tegemist eelnõu subjektide jaoks täpsustava sättega.

Paragrahv 55. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse muutmine

Paragrahviga 55 sätestatakse MERAS-e muutmine. Muudatuse kohaselt täiendatakse **MERAS §-i 2 uute lõigetega 3 ja 4** nii, et:

- TFR määrust kohaldatakse pankadele ja teistele makseteenuste osutajatele (vastav sanktsioneerimismäärus on sätestatud aga RahaPTS §-s 96);
- täpsustakse, et e-raha asutusele, kes osutab krüptovarateenust, kohaldatakse MICA määruses sätestatud. E-raha asutus ei pea krüptovarateenuse osutamiseks eraldi tegevusluba taotlema ning piisab Finantsinspeksiooni teavitamisest.

Lisaks korrigeeritakse **§ 114 lõiget 2**, millest on ekslikult välja jäänud sõna „kuni“.

Paragrahv 56. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmine

Paragrahviga 56 sätestatakse RahaPTS muudatused.

Punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks virtuaalväeringutega seonduvad mõisted (RahaPTS § 3), ja tegevusloa taotlemist reguleerivad sätted (§ 70 jj) paragrahvides, kuivõrd nimetatud teenusepakujate kohta käivad sätted on koondatud eriseadusesse ehk käesolevasse eelnõu osaks olevasse krüptovaraturu seadusesse. Virtuaalväeringutega seonduvad mõisted asenduvad krüptovara mõistetega, mille definitsioonid tulenevad EL määrustest. Tegevusloaga seonduvad sätted tunnistatakse kehtetuks, kuna vastav regulatsioon koondatakse krüptovaraturu seadusesse. Käesolevas punktis olevate sätete kehtetuks tunnistamine on eraldi esitatud esimeses punktis olevate sätete kehtetuks tunnistamisest, kuna esimene punkt jõustub 30. detsembril 2024 ehk päeval, mil jõustub TFR määrus ja käesolev punkt jõustub 1. juulil 2025, mil VASP-ide tegevusload lõpetavad kehtivus.

Punktiga 2 lisatakse **RahaPTS-i §-i 3** kaks uut mõistet: krüptovara ja isehallatav aadress. Definitsioonid on antud viitega MICA-le. Krüptovara mõistet on lähemalt käsitletud käesoleva

seletuskirja alapeatükis 2.2.. Nagu eelnevalt selgitatud on tegemist mõistega, mis hõlmab endas virtuaalväeringuid, investeerimislaadseid tokeneid kui ka kasutustokeneid, mis tähendab, et RahaPTS-iga hallatavate teenuste ulatus laieneb. Isehallatav aadress on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1113 kohaselt hajusraamatu aadress, mis ei ole seotud ühegi krüptovarateenuse osutajaga või üksusega, mis ei ole asutatud liidus ja osutab krüptovarateenuse osutaja teenustega sarnaseid teenuseid. Kehtiv RahaPTS kasutab virtuaalväeringute kontekstis isehallatava aadressi kohta sõnastust „virtuaalväeringu rahakott, millel puudub virtuaalväeringu teenuse pakkuja“ (RahaPTS § 25 lg 2⁸).

Punktiga 3 lisatakse RahaPTS § 6 finantseerimisasutuste loetellu krüptovara teenuse osutajad. Ka VASP-idele on siiani vastavalt RahaPTS § 2 lõikes 5 sätestatule kohaldatud RahaPTS-is finantseerimisasutuste kohta käivat VASP-ide suhtes. Krüptovarateenused sarnanevad olemuslikult mitmele finantsteenusele nagu näiteks makseteenus, valuutavahetus, kontoteenus jne. Seetõttu on asjakohane rakendada krüptovarateenuste osutajatele sama raamistikku koos vajalike erisustega. RahaPTS-i kohaldamisalast on välja jäetud MICA-ga reguleeritud krüptovara kohta nõu andmise teenus. MICA kohaselt on krüptovara kohta nõu andmine kliendile personaalsete soovitude pakkumine, andmine või nõusolek neid anda kas kliendi taotlusel või nõu andva krüptovarateenuse osutaja algatusel seoses ühe või mitme krüptovara tehinguga või seoses krüptovarateenuse kasutamisega. Rahapesuks või terrorismi rahastamiseks oleks vaja, et krüptovara liiguks ühelt isikult või aadressilt teisele. Krüptovara kohta nõu andmise teenusega seda ei juhtu. Tegemist on üksnes soovitude andmisega, mille alusel klient võib otsustada mõne krüptovara teenuse kasutamise kasuks. Kuna teised krüptovarateenused on RahaPTS-iga hõlmatud, siis on teenuseosutajate vahendusel tehingu teostamisel teenuseosutajad kohustatud isikud.

Punktiga 4 lisatakse RahaPTS § 6 finantseerimisasutuse loetellu ka ühisrahastusteenuse osutajad. Rahvusvaheliste rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise standardite kohaselt peaks ühisrahastusteenuse osutajad maandama rahapesu ja terrorismi rahastamise riske. Erialakirjanduses pööratakse eriti suurt tähelepanu võimalikule terrorismi rahastamisele, mida teostatakse ühisrahastusteenuse abil. Riikliku riskihinnanguga tuvastati, et sektoris on üle keskmise kõrged riskid. Riskihinnanguga soovitati sektorit täiendavalt reguleerida. Eestis on olnud ka rahapesu kahtluse põhjal algatatud kriminaalmenetlus, mis seostub ühisrahastusteenuse pakkumisega. Siiani on teenuse RahaPTS-i asjakohasesse loetelusse lisamist takistanud asjaolu, et teenus on olnud reguleerimata. Ettevõtjaid rahastavad ühisrahastusteenuste pakkujad on nüüd reguleeritud otsekohalduvad EL määrusega²¹, mis ühtlasi võimaldab vastava teenuse hõlmata RahaPTS regulatsiooni.

Punktis 5 täiendatakse RahaPTS § 7 korrespondentsuhte mõistet järgmise tekstilõiguga: „või suhted, mis on loodud krüptovaratehingute või krüptovaraülekannete tegemiseks“. Krüptovarateenuste lisamine korrespondentsuhete regulatsiooni muudab krüptovarateenuse osutajatele rakendatava RahaPTS-i raamistiku veelgi sarnasemaks finantseerimisasutustele rakendatava raamistikuga. Muudatus on asjakohane, kuna krüptovarateenuse osutajate ja kolmandates riikides krüptovaraülekannete tegemiseks või sarnaste krüptovarateenuste osutamiseks asutatud üksustega sisse seatud suhted sarnanevad kolmanda riigi respondentasutusega sisse seatud korrespondentpangandussuhetega. TFR määruse põhjenduspunktides on selgitatud, et kuna krüptovarateenuse osutajatega sõlmitud suhted on oma laadilt pidevad ja korduvad, tuleks neid käsitada korrespondentsuhte liigina ning nende suhtes tuleks kohaldada konkreetseid tõhustatud hooldusmeetmeid, mis on põhimõtteliselt sarnased pangandus- ja finantsteenuste kontekstis kohaldatavate meetmetega. Korrespondentasutuste kohustused on sätestatud RahaPTS §-s 40, kuhu tehakse käesoleva eelnõuga krüptovarateenuseid puudutavad erandid.

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R1503&from=EN>

Punktis 6 täpsustatakse RahaPTS § 13 krüptovarateenuse osutaja poolt teostatava rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamise nõudeid. Kuna isehallatavate aadresside puhul pole vastaspooleks teist kohustatud isikut, kes oleks isehallatava aadressil krüptovara hoiustava või seal hoiustada sooviva isiku kohta andmeid kogunud ja kontrollinud, siis kaasnevad selliste tehingutega spetsiifilised riskid, mille tarbeks on vaja täiendavaid riske maandavaid meetmeid, sh tugevdatud hoolsusmeetmeid, mis on reguleeritud RahaPTS-i §-des 37–39 ja mida käesoleva eelnõuga täiendatakse, et tagada kohustatud isikute poolt asjakohane reaktsioon isehallatavate aadressidega seonduvatele riskidele. Rakendavate meetmete sobivust ja piisavust pole võimalik hinnata ilma, et oleks eelnevalt hinnatud riske ja seetõttu on vajalik täiendada riskide hindamist käsitlevat paragrahvi.

Punktiga 7 täiendatakse RahaPTS § 15 lõiget 6, mille alusel saab Finantsinspektsioon edaspidi anda korralduse krüptovarateenuse osutajale, kes tegutseb Eestis muus vormis kui filiaalina ja kelle peakontor asub teises EL liikmesriigis, määrata Eestis keskse kontaktpunkti, mille ülesanne on tagada teenuse osutaja vastavus RahaPTS-i nõuetega. Tegemist on AMLD4-st tuleneva liikmesriikidele antud võimalusega, mida Eesti on kasutanud e-raha asutuste ja makseteenuse pakkujate osas. Muudatusega rakendatakse vastavat võimalust ka krüptovarateenuse osutajate suhtes. Keskse kontaktpunkti määramise eesmärk on hõlbustada koostööd krüptovarateenuse osutaja ja järelevalveasutuse vahel, mis omakorda tõhustab piiriülese järelevalve efektiivsust.

Punktidega 8-14 muudetakse RahaPTS §-i 25 kahes järgus, lisades esmalt krüptovarateenuse osutaja ja krüptovara aadressi mõisted sätetega, mis jõustuvad 30. detsembril 2024. a., ja seejärel eemaldatakse sõnastusest virtuaalvääringu teenuse pakkuja ja virtuaalvääringu rahakoti mõisted muudatustega, mis jõustuvad 1. juulil 2025. a. Muudatustega tagatakse, et krüptovarateenuse osutajatele hakkaksid kohalduma samad hoolsusmeetmete riigisisese erisused nagu VASP-le kohalduvad ja et samad erisused kohalduksid VASP-dele kuni tegevuslubade kehtetuks muutumiseni.

Punkt 15. RahaPTS § 36 lõike 2 muudatusega lisatakse suuremale riskile viitavate asjaolude loetellu krüptovara ülekandmise tehingud, mis on suunatud isehallatavale aadressile või pärinevad isehallatavalt aadressilt. Isehallatavate aadressidega seonduvad potentsiaalselt suured riskid, mille maandamist raskendab ülesande regulatiivne ja tehnoloogiline keerukus. Euroopa Komisjon hindab 2026. aasta 1. juuliks vajadust täiendavate erimeetmete järele, et maandada riske, mida kujutavad endast ülekanded isehallatavatele aadressidele või isehallatavatelt aadressidelt või üksustele või üksustelt, mis ei ole asutatud liidus, sealhulgas võimalike piirangute kehtestamist, ning Euroopa Komisjon hindab selliste mehhanismide mõjusust ja proportsionaalsust, mida kasutatakse isehallatava aadressi omanditeabe õigsuse kontrollimiseks. Nii kaua, kui vastavaid hinnanguid pole ega täpsustavaid regulatsioone pole, tuleb kohelda isehallatavate aadressidega seonduvaid tehinguid kui tavapärasest kõrgema riskiga olukorda, mille korral tuleb kasutusele võtta asjakohaseid riske maandavaid meetmeid. Täiendavad hoolsusmeetmed on sätestatud §-des 38–40. Hoolsusmeetmete valik sõltub maandatava riski olemusest ja riskitasemest ning lõplik valik jääb kohustatud isikule, kes peab siinkohal rakendama riskipõhist lähenemist.

Punkt 16. RahaPTS § 38 muudatusega lisatakse täiendavate hoolsusmeetmete loetellu täiendava teabe kogumine ülekantud krüptovara päritolu ja sihtkoha kohta, mida teenuspakkuja saaks kasutada, kui ilmneb tavapärasest kõrgem rahapesu ja/või terrorismi rahastamise risk seoses krüptovaraülekannetega.

Punktiga 17 lisatakse krüptovara teenuse osutajatele kohustus arvestada täiendavate hoolsusmeetmete valikul ja kohaldamisel asjakohaste Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (EBA) suunistega. Lisaks peab § 38 lõike viis kohaselt finantseerimisasutus arvestama EBA suunistega riskifaktorite kohta. EBA annab hiljemalt 30. detsembriks 2024. a välja:

- suunised riskimuutujate ja riskitegurite kohta, mida krüptovarateenuse osutajad peavad arvesse võtma ärisuhete loomisel või krüptovaratehingute tegemisel;
- suunised, et täpsustada krüptovarateenuse osutaja rakendatavaid hoolsusmeetmeid, sealhulgas kriteeriume ja vahendeid isehallatavale aadressile suunatud või sealt pärineva ülekande algataja või saaja isikusamasuse kindlakstegemiseks ja kontrollimiseks, eelkõige kolmandate isikute abil, võttes arvesse uusimat tehnoloogilist arengut;
- suunised, milles täpsustatakse, kuidas kohaldatakse kliendi suhtes rakendatavaid tõhustatud hoolsusmeetmeid, kui kohustatud isikud osutavad krüptovaraülekandeid, sh kuidas ja millal saavad kohustatud isikud täiendavat teavet tehingu algataja ja saaja kohta.

EBA peab riskimuutujate ja riskitegurite kohta käivates suunistes selgitama eelkõige, kuidas krüptovarateenuse osutajad peavad arvesse võtma riskitegureid, sealhulgas tehingute tegemisel isikute ja üksustega, kes ei ole rahapesu tõkestamise direktiiviga/RahaPTS-iga hõlmatud. Selleks peab EBA pöörama erilist tähelepanu toodetele, tehingutele ja tehnoloogiatele, mis võivad soodustada anonüümsust, näiteks privaatsust tagavad rahakotid, mikserid ja segistid. Suurema riskiga olukordade tuvastamise korral nähakse suunistes ette tõhustatud hoolsusmeetmed, mille kohaldamist peavad kohustatud isikud selliste riskide maandamiseks kaaluma, sealhulgas asjakohaste protseduuride kehtestamine krüptovara päritolu või sihtkoha kindlakstegemiseks.

TFR määruse põhjenduspunktis on selgitatud, et teatavate krüptovaraülekannetega, eelkõige nendega, mis on seotud anonüümsuse suurendamiseks kavandatud toodete, tehingute või tehnoloogiatega, sealhulgas privaatsust tagavad rahakotid, mikserid või segistid, kaasnevad spetsiifilised rahapesu, terrorismi rahastamise ja muu kuritegevuse suurele riskile osutavad tegurid. Selliste ülekannete jälgitavuse tagamiseks peaks EBA eelkõige selgitama, kuidas krüptovarateenuse osutajad peavad arvesse võtma riskitegureid, sealhulgas tehingute tegemisel liiduväliste üksustega, kes ei ole reguleeritud, registreeritud ega oma tegevusluba üheski kolmandas riigis, või isehallatavate aadressidega. Kui tehakse kindlaks suurema riskiga olukorrad, peaks EBA andma välja suunised, milles täpsustatakse, milliste tõhustatud hoolsusmeetmete kohaldamist peaksid kohustatud isikud selliste riskide maandamiseks kaaluma, sealhulgas selliste asjakohaste menetluste vastuvõtmine nagu hajusraamatu tehnoloogia analüütiliste vahendite kasutamine, et teha kindlaks krüptovara päritolu või sihtkoht.

Ülal kirjeldatu viitab, et EBA koostatavad suunised on sisult laiemad ja hõlmavad lisaks riskiteguritele ka näiteks hoolsusmeetmete valikut, mille tõttu on vaja kehtestada eraldi säte, et tagada krüptovarateenuse osutajate tegevuse igakülgne vastavus EBA suunistele.

Punktiga 18 tehakse RahaPTS § 40 lõike 1 punktis 5 tehniline parandus, lisades lause lõppu sõna „andmed“. Kehtiva sõnastuse kohaselt oleks pidanud krediidiuasutus või finantseerimisasutus olema suuteline esitama taotluse korral asjakohased kliendisuhetes rakendatavad hoolsusmeetmed, kuid tegelikult oli silmas peetud, et esitada tuleb andmed teostatud hoolsusteemete kohta.

Punktiga 19 sätestatakse RahaPTS §-s 40, et krüptovara teenuse osutaja teeb kindlaks, kas respondentasutuseks olev krüptovara teenuse osutajal on tegevusluba või kas ta on registreeritud, kui kliendiks olev krüptovara teenuse osutaja on asutatud kolmandas riigis. Kogutud teabe põhjal peaksid korrespondent-krüptovarateenuse osutajad rakendama riskimaandamise meetmeid, mille puhul tuleks eelkõige arvesse võtta registreerimata ja tegevusloata üksustega kaasnevat potentsiaalselt suuremat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski. See on eriti oluline seni, kuni krüptovara seonduvate FATF standardite rakendamine püsib ülemaailmsel tasandil ebaühtlane, mis tekitab lisariske ja probleeme.

Punktiga 20 sätestatakse RahaPTS §-s 40 uus lõige 5 selle kohta, et korrespondentsuhetes peab krüptovarateenuse osutaja arvestama EBA suunistega. EBA peab andma 30. juuniks 2024. a

suuniseid selle kohta, kuidas krüptovarateenuse osutajad peaksid rakendama tõhustatud hoolsuskohustust, ning peaks riskimaandamismeetmeid täpsustama, sealhulgas millised oleksid miinimummeetmed, mis tuleb võtta suhtlemisel registreerimata või tegevusloata üksustega, kes osutavad krüptovarateenust.

Punktiga 21 eemaldatakse RahaPTS § 42 lõikest 3 virtuaalvääringu teenuse ülekandeid puudutav erisus, kuna edaspidi reguleerib krüptovaraülekannetele kohaldatavaid hoolsusmeetmeid TFR määrus.

Punktiga 22 lisatakse RahaPTS §-i 46 säte, mis viitab kohustusele säilitada rahaülekannete ja krüptovaraülekannetega seondult rakendatud hoolsusmeetmetega kogutud andmed. Andmete säilitamine on TFR määrusest tulenev otsekohaldav kohustus, kuid riigisisese õiguses on vajalik sellele kohustusele viidata, et täpsustada, millistel asjaoludel peab krüptovarateenuse osutaja andmeid pikemalt säilitama. Vastavalt kehtivale RahaPTS § 47 lõikele 7 võib pädeva järelevalveasutuse ettekirjutuse alusel rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise, avastamise või uurimise seisukohast olulisi andmeid säilitada kauem, kuid mitte rohkem kui viis aastat pärast esmase tähtaja möödumist.

Punktiga 23 muudetakse § 70 lõike 4 sõnastust selliselt, et kustutatakse viide krüptovarateenuse osutajatele RahaPTS tegevusloa taotlemise kontekstis, kuivõrd krüptovarateenuse osutaja kohta käivad tegevusloa taotlemine toimub MICA määruse alusel. Lõiget 5 muudetakse, et kaotada viide sama paragrahvi lõikele 3², mis reguleerib virtuaalvääringu alase tegevusloa taotlemisega seonduvat.

Punktidega 24–26 tagatakse, et §-s 25 sätestatud kohustuste rikkumise eest oleks võimalik karistada krüptovarateenuse osutajaid ja et virtuaalvääringu teenuse pakkujate suhtes oleks vääртеokoosseis kohaldatav kuni nende tegevuslubade kehtetuks muutumiseni.

Punktiga 27 asendatakse RahaPTS §-s 96 määruse (EL) 2015/847 viide viitega uuele makseteenuseid ja krüptovaraülekandeid reguleerivale TFR määrusele ehk määrusele (EL) 2023/1113.

Punktiga 28 täiendatakse seadust uue vääртеokoosseisuga (**RahaPTS § 96²**). Varasemalt tuli kohustus virtuaalvääringu ülekannetega edastada maksja kohta käiv informatsioon riigisisest õigusest (RahaPTS § 25), kuid krüptovaraülekandeid reguleerib TFR määrus, kust tulenevad ka nõuded kõrgete rahatrahvide kehtestamiseks. Krüptovaraülekannetele kehtestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete rikkumisele hakkab kohalduma sama raamistik nagu makseteenuste puhul, mis tähendab, et RahaPTS § 96 ja § 96² peavad olema sisult sarnased ning erinema üksnes subjekti osas.

TFR määruse artikli 29 sissejuhatava lause kohaselt tagavad liikmesriigid, et halduskaristused ja -meetmed hõlmavad vähemalt direktiivi (EL) 2015/849 artikli 59 lõigetes 2 ja 3 sätestatud halduskaristusi ja -meetmeid. Viidatud lõike 3 kohaselt võib juhul, kui kohustatud isik on krediidasutus või finantseerimisasutus, kohaldada juriidilise isiku puhul maksimaalset rahalist karistust vähemalt 5 000 000 euro ulatuses või 10 % aastasest kogukäibest ning füüsilise isiku puhul on maksimaalne rahaline karistus vähemalt 5 000 000 eurot.

Punktiga 29 lisatakse seadusesse § 118⁴ mille kohaselt RahaPTS-i alusel antud VASP tegevusluba muutub kehtetuks eelnõu kohase krüptovarateenuse osutaja tegevusloa andmisega või 2025. aasta 1. juulil. RahaPTS alusel ei saa enam tegevusluba taotleda alates 2024. aasta 30. detsembrist ehk MICA ja AMLD4 muudatuste rakendamise kuupäevast (**lõige 1**).

Kui Rahapesu Andmebüroole on esitatud tegevusloa taotlus enne, kui lõike 1 kohaselt seda enam teha ei saa, kuid tegevusloa menetlus on MICA rakendamiskuupäeva seisuga pooleli, jätab Rahapesu Andmebüroo taotluse läbivaatamata ning kõik dokumendid tagastatakse taotlejale. Riigilõivu tagastamisele kohaldatakse RLS-is sätestatud, mille § 15 lõike 1 punkti 5 kohaselt, riigilõiv tagastatakse, kui toimingute tegemise taotlus jäetakse läbi vaatamata, sealjuures võib lõike 2 kohaselt tagastatavast summast maha arvata taotluse läbivaatamisega kaasnenud menetsluskulu.

	<i>RahaPTS virtuaalvääringu teenuse pakkujad</i>	<i>KrüTS krüptovarateenuse osutaja</i>
<i>30.12.2024</i>	- Ei saa enam Rahapesu Andmebüroolt tegevusloa taotleda. - Teenuse pakkujatel lubatakse tegutseda kuni 01.07.2025.	- Tegevusloa taotlemine FI-st
<i>30.12.2024-01.07.2025</i>	- RahaPTS-i kohaldatakse nii Rahapesu Andmebüroo tegevusloaga VASPile kui ka FI tegevusloaga krüptovarateenuse osutajatele	
<i>01.07.2025</i>	- RahaPTS-i kohaldatakse FI tegevusloaga krüptovarateenuse osutajatele. - Virtuaalvääringu teenuse pakkujad kustutatakse RahaPTSist	

Tabel 5. RahaPTS kohaldamine virtuaalvääringu teenuse pakkujatele ja krüptovarateenuse osutajatele

Punktiga 30 täiendatakse seaduse normitehnilist märkust viitega TFR määrusele ehk määrusele (EL) 2023/3111, kuna määrusega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849.

Paragrahv 57. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmine

Paragrahviga 57 tunnistatakse kehtetuks RSanS-i säte, mille kohaselt virtuaalvääringu teenuse pakkujad on erikohustusega isik. Kuna 1. juulil 2025. a jõustub RahaPTS-is muudatus, mille kohaselt virtuaalvääringu teenuse mõiste ja tegevusloa kaovad seaduse tekstist ning alles jääb üksnes krüptovarateenuse ja krüptovarateenuse osutaja, siis on vaja ka kehtetuks tunnistada RSanS-i säte, mille kohaselt VASP on erikohustusega isik. Krüptovarateenuse osutaja RahaPTS tähenduses on edaspidi erikohustusega isik, kuna krüptovarateenuse osutajad on RahaPTS kohaselt finantseerimisasutused ja RSanS kohaselt kõik finantseerimisasutused on erikohustusega isikud.

Paragrahv 58. Riigilõivuseaduse muutmine

Paragrahviga 58 tunnistatakse RLS kehtetuks sätet, mis reguleerivad virtuaalvääringu teenuse pakkumise tegevusloa taotlemise korral riigilõivu tasumist (esmane läbivaatamine 10 000 eurot ja muutmine 4000 eurot) ning muutmise taotluse läbivaatamise korral riigilõivu tasumisest vabastamist.

Paragrahv 59. Väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmine

Paragrahviga 59 sätestatakse EVKS muudatused.

Punktiga 1 muudetakse EVKS § 2 lõiget 2, millega luuakse võimalus kanda krüptovara Eesti väärtpaberite registrisse. MICA määruse artikli 60 lõike 2 kohaselt võib väärtpaberite keskdepositoorium krüptovara hoida ja hallata kliendi nimel üksnes juhul, kui ta esitab oma päritoluliikmesriigi pädevale asutusele vähemalt 40 tööpäeva enne seda, kui ta selliseid teenuseid esimest korda osutab, viidatud artikli lõikes 7 osutatud teabe. Krüptovara hoidmist ja haldamist

kliendi nimel käsitletakse seoses määruse (EL) nr 909/2014 lisa B jao punktis 3 osutatud arveldusteenusega samaväärsena väärtpaberikontode pakkumise, hoidmise ja haldamisega.

Punktiga 2 täiendatakse seaduse §-i 2 lõigetega 4¹ ja 4². Nimetatud täienduste järgi ei kohaldata eelnõus väärtpaberikonto ja kontohaldurite kohta sätestatud, kui krüptovaraturu seaduses sätestatud vara on registreeritud keskdepositooriumis. Sama paragrahvi lõike 42 alusel võib valdkonna eest vastutav minister kehtestada täpsemad nõuded keskdepositooriumis viidatud vara registreerimisele ja tehingute tegemisele.

Paragrahv 60. Väärtpaberituru seaduse muutmise

Paragrahviga 60 sätestatakse VpTS muudatused.

Punktidega 1 ja 2 tehakse muudatused VpTS § 15 lõigetes 1 ja 6. Muudatuste kohaselt tõstetakse väärtpaberite prospekti nn minimaalse koostamise künnis 5 mln euro pealt 8 mln euro peale. Lihtsustatult – kehtiv VpTS § 15 lg 1 näeb ette, et EL prospektimääruse 2017/1129 kohane prospekt (ehk nn täisprospekt) tuleb koostada ja avalikustada juhul kui väärtpaberite pakkumise (jaeinvestoritele) koguväärtus on suurem kui 5 mln eurot. Kui väärtpaberite pakkumine on vahemikus 1–5 mln eurot, siis võib emitent koostada aga nõ lihtsama teabedokumendi. Alla 1 mln euroste pakkumiste puhul ei ole vaja aga üldse prospekti ega teabedokumendi koostada. EL prospektimääruse artikli 3(2) kohaselt võib liikmesriik tõsta aga eelnimetatud künnise 8 mln euro peale ehk emitent ei pea prospektimääruse kohast prospekti koostama kui pakkumine (jaeinvestoritele) jääb alla 8 mln euro. Mitmed liikmesriigid on vastava künnise ka 8 mln eurole seadnud ja seda on teinud ka meie lähimad naaberrigid. Lisaks, käesoleva eelnõuga paralleelselt on käimas töögrupp, milles osalevad Eesti, Läti ja Leedu esindajad ministriumidest ja järeelvalveasutustest ning mille eesmärk on ühtlustada teabedokumentide koostamisele ja nende sisule kohalduvad nõuded. Töögrupi töö tulemusel (ning vastavate ettepanekute jõustumisel) oleks Balti riikide emitentidel lihtsam väärtpabereid pakkuda ka teistes Balti riikides, koostades selle jaoks ainult ühe teabedokumendi, mis on tunnustatud kõikides Balti riikides. Kuna kehtiva VpTS § 15 lõigete 1 ja 6 kohaselt on Eestis prospekti koostamise künnis alates 5 mln euro suurusest pakkumisest (Lätis ja Leedus 8 mln eurot), siis oleks mõistlik ka Eestil näha ette kõrgem rahaline künnis, et emitentide halduskoormust vähendada ning võimaldada neile paremat ligipääsu teiste Balti riikide investoritele. Käesolevaga tehaksegi vastav muudatus VpTS § 15 lõigetes 1 ja 6, kus 5 mln euro suurune künnis asendatakse 8 mln euroga.

Punktiga 3 nähakse ette uus paragrahv, mis reguleerib investeerimisühingu poolt krüptovarateenuse osutamist. Kui investeerimisühingul on direktiivi 2014/65/EL alusel antud tegevusluba, peab ta krüptovarateenuse osutamiseks esitama Finantsinspeksioonile MICA määruse artikli 60 lõikes 7 osutatud teabe (st eraldi tegevusluba tal ei ole enam vaja).

Punktiga 4 täiendatakse VpTS §-i 120 uue lõikega, mille kohaselt võib korraldaja korraldada krüptovaraga kauplemise platvormi. Nimelt on MICA määruse artikli 60 lõikes 6 sätestatud, et direktiivi 2014/65/EL kohaselt tegevusloa saanud turukorraldaja võib korraldada krüptovaraga kauplemise platvormi, kui ta esitab oma päritoluliikmesriigi pädevale asutusele vähemalt 40 tööpäeva enne seda, kui ta sellist teenust esimest korda osutab, viidatud artikli lõikes 7 osutatud teabe.

Punktiga 5 lisatakse VpTS § 230 viide MICA määrusele. Viidatud paragrahvi lõike 1 kohaselt on Finantsinspeksioonil VpTS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatu kohase täitmise üle järeelvalve teostamisel kõik VpTS-is ja Finantsinspeksiooni seaduses sätestatud õigused. Samad õigused on Finantsinspeksioonil EL õigusaktides ja nende alusel kehtestatud õigusaktides sätestatu kohase täitmise üle. EL õigusaktide loetellu ongi lisatud viide MICA määrusele.

Paragrahvis 61 on seaduse jõustutumise sätted. Vt käesoleva seletuskirja punkti 9.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõus kasutavad uued terminid:

- krüptovara on MICA määruse artikli 3 lõike 1 punktis 5 määratletud krüptovara, välja arvatud juhul, kui see kuulub eelnimetatud määruse artikli 2 lõigetes 2, 3 ja 4 loetletud kategooriasse või kvalifitseerub muul viisil rahaks;
- krüptovaraturu osaline – defineeritud seaduse §-s 3. Tegemist on nii krüptovarateenuse osutajaga kui ka krüptovara emitendiga;
- krüptovarateenuse osutaja – MICA määruse artikli 3 lõike 1 punkti 15 kohaselt on krüptovarateenuse osutaja juriidiline isik või muu ettevõtja, kelle kutse- või äritegevus seisneb ühe või mitme krüptovarateenuse professionaalses osutamises kliendile ja kellel on lubatud osutada krüptovarateenuseid kooskõlas MICA määruse artikliga 59;
- krüptovara emitent – MICA määruse artikli 3 lõike 1 punkti 10 kohaselt on emitent füüsiline või juriidiline isik või muu ettevõtja, kes emiteerib krüptovara;
- varapõhise tokeni emitent – tegemist on isikuga, kes emiteerib varapõhist tokenit. MICA määruse artikli 3 lõike 1 punktis 6 on defineeritud, et varapõhise tokeni puhul on tegemist krüptovara liigiga, mis ei ole e-raha token ja mille eesmärk on säilitada stabiilne väärtus, järgides mõnda muud väärtust või õigust või nende kombinatsiooni, sealhulgas üht või mitut ametlikku vääringut. See hõlmab igasugust krüptovara, välja arvatud e-raha tokeneid, mille väärtus on tagatud varaga, et vältida kõrvalehoidmist ja muuta käesolev määrus tulevikukindlaks;
- e-raha tokeni emitent – tegemist on isikuga, kes emiteerib e-raha tokenit;
- isehallatav aadress on hajusraamatu aadress, mis ei ole seotud krüptovarateenuse osutajaga ega ka üksusega, mis ole asutatud liidus ja osutan krüptovarateenuse osutajaga sarnaseid teenuseid.

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõu on kooskõlas järgmiste EL õigusaktidega:

- MICA määruse ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/1114, mis käsitleb krüptovaraturge ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 1095/2010 ning direktiive 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937;
- DORA määrus ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2022/2554, mis käsitleb finantssektori digitaalset tegevuskerksust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1060/2009, (EL) nr 648/2012, (EL) nr 600/2014, (EL) nr 909/2014 ja (EL) 2016/1011;
- TFR määrus ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1113, mis käsitleb rahaülekannetes ja teatavates krüptovaraülekannetes edastatavat teavet ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849 (ELT L 150, 9.6.2023, lk 1–39).

Direktiivide riigisisene ülevõtmine:

- MICA määrus näeb mh ette direktiivide 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937 muudatused, mis tuleb riigisiselt üle võtta 2024. aasta 30. detsembriks;
- TFR määrus näeb ette direktiivi (EL) 2015/849 muudatused, tuleb riigisiselt üle võtta 2024. aasta 30. detsembriks.

Käesoleva seletuskirja lisas on EL ja riigisisese õiguse vastavustabel.

6. SEADUSE MÕJUD

6.1. Majanduslik mõju

6.1.1. Majanduslik mõju krüptovarateenuse osutajale ja krüptovara emitentidele

Sihtrühm: MICA määruse kohaldumisaslasse jäävate krüptovarateenuse osutajateks võivad eelkõige osutada isikud, kellel on hetkel Rahapesu Andmebüroo poolt väljastatud virtuaalvääringu teenuse osutamise tegevusluba.

2023. juuli seisuga on selliseid teenusepakkujaid 78.

Kui viidatud teenusepakkujad soovivad ka edaspidi krüptovaraga seotud teenust osutada, siis peaksid nad oma tegevuse MICA määrusest tulenevate nõuetega kooskõlla viima hiljemalt 2025. aasta 1. juuliks. Tõenäoliselt võib eeldada, et kõik RABi poolt väljastatud virtuaalvääringu teenuse osutamise tegevusloaga VASP-id ei soovi edaspidi enam MICA määruse alusel tegevust jätkata. Täpset numbrit on aga keeruline prognoosida. Lisaks võib teiste EL liikmesriikide VASP-del tekkida huvi taotleda oma tegevusluba MICA määruse alusel Finantsinspeksiioonilt.

Varasemalt suurenes VASP-de arv väga kiiresti (2017–2019 väljastati virtuaalvääringu teenuste tegevuslubasid enam kui 1300 ettevõttele), sest Eesti oli üks esimesi Euroopa riike, kus virtuaalvääringu teenuste osutamisele kehtestati tegevusloakohustus. Käesolevaks hetkeks on see arv oluliselt vähenenud, kuna nõudeid virtuaalvääringu teenuse pakkumiseks karmistati oluliselt tulenevalt eesmärgist maandada rahapesu ja terrorismi rahastamise riske. Selliste teenusepakkujatega seotud riskide maandamiseks võetavad meetmed võimaldasid parandada virtuaalvääringu teenuse pakkumise üle teostatavat järelevalvet ning tagada, et Eesti tegevusluba ei oma need VASP-d, kellel ei ole kavatsust Eestis tegutsema asuda ja kelle üle ei ole võimalik Eestis järelevalvet teostada.

Lisaks sellele, et MICA toob kaasa tegevusloa kohustuse krüptovarateenuse osutajatele, siis nähakse MICA-ga eraldi nõuded ette ka krüptovara emitentidele – tänase seisuga on keeruline öelda, kas mõni tegutsev VASP võidakse klassifitseerida krüptovara emitendiks MICA tähenduses. Tõenäoliselt mõningaid selliseid isikuid võib olla.

Mõju ulatus: Krüptovarateenuse osutaja ja krüptovara emitent peab oma tegevuse vastavusse viima seadusest, sh MICA, DORA ja TFR määrustest tulenevate nõuetega, sealhulgas:

- taotlema tegevusloa;
- omama asjakohasel juhul nõuetekohaseid omavahendeid;
- viima organisatsiooni ja selle juhtimissüsteemi vastavusse õigusaktidest tulenevate nõuetega;
- osutama teenust vastavalt õigusaktidest tulenevatele nõuetele;
- tagama digitaalse tegevuskerksuse kõrge taseme;
- alluma Finantsinspeksiiooni järelevalvele, sh esitama oma tegevuse kohta aruandlust;
- kandma vastutust, kui toimub kehtestatud nõuete rikkumine;
- maksma järelevalvetasu.

Siia alla kuuluvad teenuseosutajad, kes juba käesoleval ajal virtuaalvääringu teenust pakuvad kui ka uued ettevõtjad, kes soovivad alles krüptovaraturul tulla.

Võib eeldada, et juba krüptovaraturul tegutsevatele ettevõtjatele on MICA määrusele üleminek lihtsam ja sellega seotud halduskoormuse tõus pole nii suur, kui värskest turule tulevatele ettevõtjatele, kuna RahaPTS alusel peab nende tegevus juba enne MICA määruse rakendamist vastavama teatud tegevusnõuetele. Näiteks, kui RahaPTS kohaselt on virtuaalvääringu teenuse pakkuja algkapitalinõue 100 000 eurot või 250 000, sõltuvalt teenusest, mida ta osutab, siis MICA

määruse kohaselt jääb krüptovarateenuse osutajate miinimumkapitalinõue vahemikku 50 000–150 000 eurot. Tegelik kapitalinõue sõltub ka eelmise aasta püsikulude suuruselt. Nimelt peab krüptovarateenuse osutajal pidevalt olema usaldatavusnõuete kaitsepuhver, mille summa on vähemalt sama suur kui miinimumkapitalinõue sõltuvalt osutatavatest teenuste või veerand eelmise aasta püsikuludest (ehk kumb suurus on suurem). Siiski võib väita, et tegevust jätkata soovivad teenuseosutajad on juba hästi kapitaliseeritud ja MICA-le üleminek ei ole nii ressursimahukas.

Krüptovara emitendi kapitalinõue on 350 000 eurot, 2% tagatisvara portfelli keskmisest suuruselt või veerand eelnenud aasta püsikuludest (ehk milline suurus neist kolmest on suurem).

MICA määrusest ja DORA määrusest tulenevate nõuetega kooskõlla viimine võib eeldada mh IT lahenduste, tehniliste töökorralduste ja süsteemide muutmist või ajakohastamist. Lisaks võib tekkida vajadus võtta tööle uusi isikuid, tagades sealjuures, et juhtorgani liikmed (juhatuse ja nõukogu liikmed) vastaksid nn kutse- ja sobivusnõuetele.

Kuna krüptovara kohta nõu andvad isikud peavad vastama kutsesobivusnõuetele, võib see tähendada, et töötajaid on vaja koolitada. Seega võib majanduslik mõju avalduda ka koolituskulude suurenemises.

Lisaks avaldub majanduslik mõju menetlustasude ja järelevalvetasude maksmises. Eelnõu kohaselt tuleb tasuda Finantsinspeksioonile tegevusloa menetlustasu 3000 eurot, mis on ühekordne, kuid lisaks Finantsinspeksioonile makstavale tasule tuleb teha kulutusi tegevusloa taotluse dokumentatsiooni kokkusaamiseks (muuhulgas võib vajalikuks osutada väljavõtete esitamine erinevate riikide registritest). Kui krüptovarateenuse osutaja või krüptovara emitent on juba Finantsinspeksiooni tegevusloa alusel tegutsev finantssektori ettevõtja, ei pea ta tegevusloa taotlema (on ainult FI teavitamine) ning seega ei avaldu talle ka menetlustasuga kaasnev majanduslik mõju. Küll aga peab krediitiasutuse krüptovara emitent valge raamatu kinnitamiseks tasuma 2000 eurot.

Järelevalvetasu on nii kapitali- kui ka mahupõhine ning seda tuleb tasuda kord aastas. Kui kapitaliosa on 1% algkapitalisummast, siis oleks see krüptovarateenuse osutajate puhul 500–1500 eurot (lähtuvalt kapitalinõude suuruselt, mis jääb vahemikku 50 000–150 000 eurot, sõltuvalt osutatavast teenusest). Mahuosa suurus on käesoleval hetkel keerulisem hinnata, kuna puudub vastav statistika, mille pealt arvutused teha.

Kui mõni Eesti krüptovara emitent määratakse oluliseks varapõhise tokeni või olulise e-rahaga tokeni emitendiks, siis ta läheb EBA järelevalve alla ning vastava järelevalvega seotud kulud oleksid täielikult kaetud EBA-le makstavatest tasudest. Tasu suurus ei ole võimalik käesoleval hetkel hinnata, kuna Komisjon alles võtab vastu delegeeritud õigusakti, milles täpsustatakse EBA-le tasutava maksimaalse summa arvutamise meetodit.

Lisaks tuleb arvestada, et kui krüptovarateenuse osutaja rikub käesolevas seaduses ette nähtud nõudeid, siis võib Finantsinspeksioon teda sanktsioneerida väärteo korras kuni 5 000 000 euro ulatuses. Füüsilise isiku puhul on rahatrahv kuni 700 000 eurot. Kui rikutakse siseteabe avalikustamise nõudeid või turukuritarvituse ennetamise ja avastamise nõudeid, on trahvid veelgi suuremad. Siinkohal on oluline lisada, et finantsjärelevalvet teostatakse finantssektori stabiilsuse, usaldusväarsuse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust. Seega finantsjärelevalve põhiline eesmärk on tagada, et finantsasutused suudavad tulevikus täita kliendi ees võetud kohustused, mh on järelevalve tööks ka tagada turutoimimise reeglite järgimine, sh et finantsteenuste tarbijatele esitatakse õiget ja täielikku

teavet ning neid koheldakse õiglaselt. Enne vääртеomenetlemise algatamist on Finantsinspeksioonil võimalik kaaluda ka muude meetmete rakendamist. Eelkõige on Finantsinspeksioonil võimalik õiguskorda kaitsta ettekirjutuse tegemise teel, nt teha ettekirjutus nii õigusaktide nõuete rikkumise eest (rikkumise lõpetamiseks) kui ka rikkumise ärahoidmiseks, mille mittetäitmisel on õigus rakendada sunniraha nii füüsilisele kui juriidilisele isikule.

Digitaalse tegevuskerksuse nõuete rakendamiseks peavad krüptovarateenuse osutajad ja krüptovara emitendid (ei kohaldu muu krüptovara emitentidele) ilmselt teatud ümberkorraldusi tegema (nt juhtimisstruktuuri arendamine, IKT-riskide juhtimisraamistiku väljatöötamine jne), mis eeldab mh rahaliste vahendite kaasamist. Samas on DORA määruse üheks oluliseks põhimõtteks, et teenuseosutajad peaksid IKT-riski juhtimise raamistiku rakendamiseks ressurside ja suutlikkuse jaotamisel võtma oma IKT-ga seotud vajaduste puhul igakülgset arvesse oma suurust ja üldist riskiprofiili ning oma teenuste, tegevuse ja toimingute laadi, ulatust ja keerukust. Seega ka kulud peaks olema proportsioonis asutuse suuruse ja tegevuse laadiga.²²

Digitaalse tegevuskerksuse baastestimise nõuded kohalduvad edaspidi ka krüptovarateenuse osutajatele, mistõttu ettevõtjad, kellele varasemalt ei ole analoogsed nõuded kohaldunud või neid pole sisekorraareglites ette nähtud, peavad oma süsteemid ja protsessid viima vastavusse mh testimise nõuetega.

Krüptovara ülekannetega teabe edastamise nõuetega seonduvate muudatuste (TFR määruse) rakendamine kutsub esile mõned muudatused nende isikute tegevuses, kes praegu tegutsevad VASP tegevusloaga ja tulevikus soovivad krüptovarateenuse osutaja tegevusloa alusel tegutseda. Ka kehtiva RahaPTS-i kohaselt peab virtuaalvääringu ülekandeteenuse osutamisel edastama koos ülekantava vääringuga asjakohase hoolsusmeetmetega kogutud informatsiooni. Uus regulatsioon on senisest mõnevõrra täpsem, sh kehtestades nõude kohaldada tugevdatud hoolsusmeetmeid alati, kui ülekandmise tehing on suunatud isehallatavale aadressile. Reeglite ühtlustamine üle kogu Euroopa Liidu avaldab teenuseosutajatele positiivset mõju, kuna ülekannetega seonduvate kohustuste täitmine olukorras, kus igas jurisdiktsioonis on erinevad nõuded, on kulukam, kui ühtlustatud reeglite tingimuses tegutsemine. Korrespondentsuhetega seonduvate reeglite ühtlustamine tagab võrdsema konkurentsiolekorra ja võib parandada krüptovarateenuse osutajate võimalusi saada finantsteenuseid.

Seega krüptovarateenuse osutajate allutamine tugevamale Euroopa Liidu õiguslikule raamistikule võib tõsta krüptovarateenuse pakkujate mainet ja tarbijate kindlustunnet, mis omakorda võib tõsta nõudlust krüptovarateenuste suhtes.

Mõju avaldumise sagedus: Krüptovarateenuse osutaja ja krüptovara emitent peab vastama õigusaktides esitatud nõuetele igal ajahetkel. Teenuseosutaja halduskoormuse kasv võib olla suurem eelkõige tegevuse algusfaasis, st tegevusloa taotlemise protsessi ajal, kui võib vaja minna mh õigusnõustaja ja sõltumatu eksperdi abi tehnoloogiliste lahenduste ja küberturvalisuse tagamise kohta, mis on taotlejale täiendav kulu. Uus regulatsioon tähendab ka teenuseosutaja püsikulude

²²Väidetavalt on virtuaalvääringud aidanud kaasa ka uut liiki kuritegevuse kasvule. Rahapesu Andmepüüu uuringu raames leiti, et virtuaalvääringute kasutamine kuritegelikes skeemides on Eestis levinud, suur osa n-õ kuritegeliku keskkonna arveldamistest toimub virtuaalvääringutes ning ka kuritegude ettevalmistamise faasis kasutatakse palju virtuaalvääringuid. Küberkuritegude vaates kasutatakse virtuaalvääringuid peaaegu kõikide kuriteoliikide puhul, üht või paari domineerivat kuriteoliiki ei ole võimalik küberkuritegude uurija sõnul võimalik esile tuua, kuid väga levinud on näiteks igasuguse kuritegevuslikuks otstarbeks kasutatava taristu (nt pahavara kontrollserverite) või kuritegelike teenuste (nt varastatud andmete, pahavara lähtekoodide ostmise) eest tasumine krüptorahaga, aga ka lunaraha nõudmine krüptorahas:

<https://www.politsei.ee/files/Rahapesu/virtuaalvaeaeringu-teenuse-pakkujate-uuring.pdf?9fd7e5611b>, lk 19

suurenemist. Teenuse osutamise ajal on mõju avaldamise sagedus pidev, kuivõrd teenuseosutaja tegevus peab igal ajal olema vastavuses õigusaktides sätestatud nõuetega.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Seaduse vastuvõtmine ja kõrgendatud tegevusnõuete rakendamine võib tähendada, et mõni käesoleval hetkel tegutsev ettevõtja peab tegevuse lõpetama (vt ka sotsiaalne mõju). Eelkõige võib olla põhjuseks see, et ettevõtja ei pruugi olla suuteline taotlema MICA määruse nõetele vastavat tegevusluba. Tegevusloa taotlemisel tuleb esitada põhjalikult ettevalmistatud dokumendid ja andmed, mis peavad tõendama, et tegevusloa taotleja vastab õigusaktides ettenähtud nõutele.

Samas võib käesoleval ajal tegutseda nii krüptovara turul ka ettevõtjaid, kelle eesmärgiks ei ole tegelikult krüptovarateenuste pakkumine ja reaalne tavapärane äritegevus, mistõttu võib olla regulatsiooni kehtestamisel ka n.ö „puhastav“ efekt.

Mõju olulisus: Mõju teenuseosutajale, kes peab taotlema tegevusluba, on kindlasti olemas ehk mõju on pigem oluline. Halduskoormuse tõus ja täiendava ressursi vajadus, nii rahaline kui inimressurs. Samas üldises plaanis ei ole regulatsiooni kohaldumisaslasse kuuluvaid teenuseosutajaid võrreldes kogu ettevõtete arvuga väga palju. Lisaks on nende mahud võrreldes kogu finantssektori mahtudega siiski väikesed. Kuigi krüptovaraturg on suuruselt tagasihoidlik ega kujuta endast hetkel ohtu finantsstabiilsusele⁷, võib olukord muutuda, kui tekivad nn ülemaailmsed stabiilsed krüptovarad, mille puhul püütakse saavutada laialdasemat kasutuselevõttu selle abil, et neile lisatakse nende väärtust stabiliseerivaid elemente ja kasutatakse ära neid varasid propageerivatest äriühingutest tulenevat võrguefeki.

Lisaks tasub märkida, et eelnõu võib mõjutada selle sektori arengut ka selgelt positiivses suunas. Seda eelkõige põhjusel, et eelnõuga kaasnevate nõuete tõttu võivad krüptovara kliendid senisest rohkem usaldada investeerimist antud valdkonda, mis võib kaasa tuua üldise teenuste mahu kasvu.

6.1.2. Majanduslik mõju tegevusloata väikefondi valitsejatele

Sihtrühm: fondivalitsejate arvu arvestades on sihtrühma suurus suur, kuid vara mahtu arvestades väike. Eestis on registreeritud 78 tegevusloata väikefondi valitsejat (vrd üksteist nn suurt tegevusloaga fondivalitsejat ja kuus tegevusloaga väikefondi valitsejat).²³ Osad neist registreeritud fondivalitsejatest omakorda vajavad eelnõu jõustumise järel krüptovara teenuse pakkumise tegevusluba, mistõttu kohalduksid neile praegusest rangemad tegevusnõuded nii või teisiti.

Tegevusloata väikefondi valitsejate koguvarad olid 2022. aasta lõpu seisuga 732 miljonit eurot, moodustades 2% Eesti sisemajanduse kogutoodangust²⁴. Piirdudes fondivalitsejate sektoriga, ulatus tegevusloata väikefondi valitsejate varade maht 11%-ni sektori koguvaradest (kogu fondivalitsejate sektori varade maht oli 6,43 miljardit eurot)²⁵. Seega saab sihtrühma pidada antud vaates väikseks.

Mõju ulatus: keskmine. Nii oma tegevust registreerida soovivad kui juba turul tegutsevad tegevusloata väikefondi valitsejad peavad viima end vastavusse uute nõuetega: tagama kapitalinõude täitmise (25 000 eurot) ning arvestama fondi pakkumisel investeeringu miinimumsummaga (10 000 eurot). Finantsinspeksioon on registreerinud 78 tegevusloata väikefondi valitsejat. E-äriregistri andmetel täidab või ületab kehtestatavat kapitalinõuet 10 tegevusloata väikefondi valitsejat (aktsia-

²³ Turuosaliste register Finantsinspeksiooni veebilehel: <https://www.fi.ee/et/investeerimine-0/investeerimine/fondivalitsejad/fondivalitsejad>

²⁴ Eesti majanduse aastanäitajad: <https://statistika.eestipank.ee/#/et/p/MAJANDUSKOOND/r/2053/1902>

²⁵ Fondivalitsejate ning investeerimis- ja pensionifondide sektori 2022. aasta neljanda kvartali ülevaade: Fondivalitsejate ning investeerimis- ja pensionifondide sektori ülevaade IV kvartal 2022_uus_2-2_1.pdf (fi.ee)

või osakapital on suurem või võrdne 25 000 euroga), 49 fondivalitseja kapital on täpselt 2500 eurot ning 17 fondivalitsejat on asutatud sissemaksset tegemata.

Eelnõu seadusena jõustumisel tuleb seega enamikel tegevusloata väikefondi valitsejatel leida lisaraha kapitalinõude täitmiseks. Samas on nõutav kapitali suurus siiski tagasihoidlik ja ei peaks olema liialt piirav, kui tegevuse tegelik eesmärk on alternatiivseid investeerimisfonde valitseda (näiteks tegevusloaga väikefondi valitseja kapitalinõudeks on 50 000 eurot). Finantssektoris tegutsemiseks on kapitalinõuded üldiselt väga palju kõrgemad (kohustusliku pensionifondi valitseja algkapitali nõue on näiteks 1 000 000 eurot, vabatahtliku pensionifondi valitsejal 500 000 eurot ning eurofondi ja alternatiivfondi valitsejal 125 000 eurot, millele lisanduvad veel täiendavad omavahendite nõuded).

Investeeringule miinimumsumma kehtestamise tõttu tuleb tegevusloata väikefondi valitsejatel, kelle valitsetavatel fondidel praegu puudub investeeritava summa minimaalne suurus või on see seatud madalamale tasemele kui 10 000 eurot, tuleb eelnõu seadusena jõustumise järel muuta oma fondide dokumentatsioone ning fondide pakkumist (see ei puuduta aga juba olemasolevaid investoreid – neile 10 000 euro suurune piirmäär ei kehti). Fondi dokumentide muutmine on ühekordne ja ei tohiks olla ülemäära koormav. Fondi pakkumisel tuleb küll ka tulevikus jooksvalt arvestada, et potentsiaalsete investoritena jaeinvestorite arv ilmselt väheneb. Samas ei ole sellised fondid olemuslikult jaeinvestoritele investeeringute tegemiseks mõeldud ning investeeringu miinimumsumma kehtestamisega ei pruugi investeeringute mahud tervikuna tingimata väheneda.

Tegevusloata väikefondide valitsejatele kehtestatavad lisanõuded peaksid parandama üldist investeerimiskeskonda ning usaldust selle vastu. Majanduses tervikuna aga suuri muutusi ette näha ei ole.

Mõju avaldumise sagedus: keskmine. Osalt on muudatustel ühekordne mõju – fondi dokumentide ja pakkumise muutmine ning kapitali sissemaksmine. Samas on muudatustel ka teatav pidev mõju – kapitalinõuet tuleb täita ka hiljem, tegutsemise ajal, samuti tuleb fondi pakkumisel edaspidi pidada kinni investeeringu miinimumsummast. Samas ei ole tegevusloata väikefondi valitsejate peamised kliendid jaeinvestorid, vaid pigem keskendutakse ärimudelil institutsionaalsetele mitteresidentidele investoritele.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: keskmine. Sihtrühmale kaasnevad mõjud (kapitalinõue, investeeringu miinimumsumma) on fondivalitseja jaoks pigem negatiivse iseloomuga, kuid need suurendavad teisalt investorite kaitse taset, mis kaalub üles fondivalitsejatele avalduva negatiivse mõju.

Eksisteerib võimalus, et muudatuste tulemusel lõpetab mõni fondivalitseja oma tegevuse, näiteks kui tema asutatud fondide maht on liiga väike – arvestades uut kapitalinõuet ei ole jätkamine majanduslikult otstarbekas.

Muudatustega kohanemiseks pakub eelnõu fondivalitsejatele ka üleminekuaega. Kapitalinõude jõustumise ajal kehtivat registreeringut omavale väikefondi valitsejale antakse 12 kuud tema aktsia- või osakapitali uuele nõudele vastavusse viimiseks. Valitsetavate fondide, mis on asutatud või moodustatud enne minimaalse investeeritava summa nõude kehtestamist, dokumentide, nende fondide pakkumise ning aktsiate või osade väljalaskmise uue nõudega kooskõlla viimiseks antakse 6 kuud.

Mõju olulisus: suur. Kehtestatav kapitalinõue on küll tagasihoidliku suurusega, kuid arvestades senist praktikat puudutab enamikke tegutsevaid tegevusloata väikefondi valitsejaid.

6.1.3. Majanduslik mõju krüptovara omanikule ja krüptovarateenuse klientidele

Sihtrühm: Kõik praegused ja tulevased krüptovara kliendid. Krüptovaraga seotud teenuste kasutamise mõju on siinkohal keeruline hinnata, kuna võimalike klientide arv ei ole teada. Eesti tegevusloaga VASP-ide tarbijate arv ulatub miljonitesse, kuid ilmselt neist väga väike hulk on elu või asukohaga Eestis.

Mõju ulatus: Eelnõu võib mõjutada klientide käitumist selles osas, et regulatsioonide ja finantsjärelvalve alla kuuluvaid teenuseosutajaid usaldatakse rohkem, mistõttu on isikud valmis rohkem ka oma krüptovaraga seotud tehinguid tegema. Majanduslik mõju sõltub, millistes mahtudes on isikud valmis oma varaga tehinguid tegema. MICA määrus peaks tagama klientide ja investorite asjakohase kaitse, turu usaldusväärset ja võrdsema konkurentsiolekorra sektoris, võttes arvesse, et krüptovarad, mis ei kuulu kehtivate finantsteenuseid käsitlevate õigusaktide kohaldamisalasse, tekitavad neidsamu riske kui tuntumad finantsinstrumendid.

Piiriüleste krüptovaraülekannete tegemine, kui teine osapool asub EL-is, võib lihtsustada seoses reeglite ühtlustumisega.

Mõju avaldumise sagedus: Kuivõrd teenuseosutaja peab vastama nõuetele igal ajahetkel, siis mõju avaldub ka krüptovarateenuse kleidile ja krüptovara omanikule igal ajahetkel.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Eelnõu võib negatiivselt mõjutada RahaPTS tegevusloa alusel tegutsevate VASP kliente, kui teenusepakkuja ei soovi MICA määrase alusel tegevust jätkata või ei saa selleks uut tegevusluba. RahaPTS ei näe ette spetsiifilisi kliendikaitse nõudeid tegevust lõpetavale virtuaalvääringu teenuse pakkujale. Tegevuse lõpetamine toimub äriseadustikus sätestatud korras. Kuna viidatud probleem seoses VASP-i tegevuse lõpetamisega on esinenud aastaid, ei saa öelda, et eelnõu tooks otseselt kaasa täiendavaid riske klientidele, küll võib eelnõu suurendada riski, et VASP peab tegevuse lõpetama ja sealtkaudu avaldub mõju klientidele. Käesoleva eelnõu pikaajaline mõju on kliendikaitse tugevdamine, kuivõrd selleks, et MICA määrase alusel tegutsev krüptovarateenuse osutaja saaks tegevust lõpetada, peab ta peab saama selleks FI loa. Teenuseosutaja peab hindama enda lõpetamise mõju klientide huvidele. Samuti peab ta kinnitama, et kõik kliendisuhet ja kliendilepingud on lõpetatud või loovutatud teisele krüptovarateenuse osutajale.

Seoses variandiga, et teenuse pakkujate arv võib uute nõuete rakendumisel väheneda, siis arvestades teenuste pakkujate üsna suurt hulka, ei ole alust eeldada, et uute nõuete järgimisega konkurentsi vähenemine selle teenuse turul klientide jaoks olulisi negatiivseid tagajärgi kaasa tooks. Kui teenusepakkujad vastavad senisest kõrgematele standarditele ja suudavad seeläbi paremini võimalikke riske maandada, siis on see ka tarbijate jaoks positiivne. Tavalise tarbija jaoks ei ole muudatus ulatuslik, kuna turg on rahvusvaheline ja teenuseid tarbitakse piiriülevalt ning paljud Eesti tegevusloaga teenusepakkujad ei ole suunatud Eesti turule. Seetõttu on teenuse tarbijale avalduva mõju ulatus väike.

Mõju olulisus: Uue regulatsiooniga tõhustatakse kliendikaitse nõudeid ja mõju võib pidada positiivseks ehk mõju on selles tähenduses oluline.

6.1.4. Majanduslik mõju tegevusloata väikefondi valitseja fondi investoritele

Sihtrühm: Kõik praegused ja tulevased kliendid. Sihtrühma suurust täpsemalt on keeruline hinnata, sest tegevusloata väikefondi valitsejad ei ole kohustatud esitama teavet oma investorite struktuuri kohta. Siiski võib pidada sihtrühma pigem väikeseks, kuna fondide mahud on piiratud. Suurem osa investoritest on kutselised investorid ja jaainvestorid investeerivad pigem avalikesse fondidesse.

Teadaolevalt on jaeinvestorite (sh nii füüsiliste kui juriidiliste isikute) osakaal tegevusloata väikefondi valitsejate fondides võrreldes nt börsiinvestoritega (avalikesse fondidesse investeerijatega) suhteliselt väike.

Mõju ulatus: keskmine (või pigem olemasolevatele väike). Muudatusega ei kaasne kohanemiskulusi, kuna tänaseks läbi tegevusloata väikefondi valitsejate investeerinud investorid saavad säilitada oma investeeringud ja neile seaduseelnõu otsust mõju ei avalda. Muudatused on suunatud tulevikku, investeeringu miinimumsumma kehtestamisega vähendatakse mõnevõrra tegevusloata väikefondi valitsejate fondide pakkumisi jaeinvestoritele. Muudatuste tulemusel peaks investeerimiskeskond kujunema üldiselt õigusselgemaks ja usaldusväärsemaks. Olemuslikult ei olegi sellised fondid jaeinvestoritele suunatud.

Mõju avaldumise sagedus: väike. Laiemalt olemasolevate ja potentsiaalsete investorite kokkupuude muudatustega on harv, kuna muudatuste adressaadiks on ennekõike fondivalitsejad.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: väike. Investoritele ei kaasne negatiivse iseloomuga (koormav, piirav) mõjusid ning vastupidi – muudatuste tulemusel peaks investeerimiskeskond kujunema üldiselt õigusselgemaks ja usaldusväärsemaks.

Seoses võimalusega, et kehtestatavate nõuete tõttu võib teenusepakkujate arv (olemasolevad ja potentsiaalsed uued) mõnevõrra väheneda, siis võttes arvesse teenusepakkujate üsna suurt hulka ei ole siiski alust eeldada, et uutest nõuetest tingitud konkurentsi vähenemine antud teenuse turul klientide jaoks olulisi negatiivseid tagajärgi kaasa tooks.

Mõju olulisus: Uue regulatsiooniga vähendatakse eelkõige jaeinvestoritele osaks langevaid riske, mistõttu tuleb mõju pidada positiivseks ja omakorda selles tähenduses ka oluliseks.

6.1.5. Majanduslik mõju Finantsinspeksioonile

Sihtrühm: Finantsinspeksioon – 2022. aasta seisuga töötab seal 122 inimest (sh 16 peatatud töölepingut).

Mõju ulatus: Finantsinspeksiooni töökoormus võib seoses krüptovarateenuste osutajatega tõusta märkimisväärselt, kuna järelevalvesubjektide arv suureneb (vt punktide 6.1 sihtrühma suurus, kes võivad olla edaspidi potentsiaalsed finantsjärelevalve subjektid), mis tähendab ka täiendavate inim- ja rahaliste ressursside kaasamist Finantsinspeksiooni töösse. 2022. aastal oli Finantsinspeksiooni töötaja keskmine palk 2920 eurot, kuid uute töötajate mõju Finantsinspeksiooni eelarvele sõltub töötajate arvust. Hinnanguliselt võib MICA määruse rakendamine tähendada Finantsinspeksiooni jaoks ca 10–20 uue töötaja palkamist.

MICA määruse väljatöötamisel hinnati, et liikmesriigi hinnangulised järelevalvekulud (sh töötajad, koolitus, IT-taristu ja spetsiaalsed uurimisvahendid) võivad ulatuda 350 000 eurost kuni 500 000 euroni aastas, kusjuures ühekordsed kulud on hinnanguliselt 140 000 eurot.

Finantsinspeksiooni eelarve kujuneb subjektide poolt makstavatest menetlustasudest ja järelevalvetasudest. See tähendab, et isikud, kes taotlevad MICA määruse alusel väljastatava tegevusloa, peavad maksma nii ühekordse tasu (tegevusloa menetlustasu) kui ka edaspidi jooksvat järelevalvetasu. Tegevusloa menetlustasu on eelnõu kohaselt 3 000 eurot ehk kui hinnanguliselt jätkab MICA määruse alusel tegutsemist umbes 40–50 teenuseosutajat, siis ühekordne mõju Finantsinspeksiooni eelarvele on 120 000–150 000 eurot. Krüptovara emitent peab lisaks tasuma valge raamatu kinnitamise eest 2000 eurot.

Lisaks, kuigi ESMA hinnangulised kulud, mis on seotud kõigi krüptovaratteenuse osutajate registri loomise ja haldamisega riikide pädevatelt asutustelt ja EBA-lt saadud teabe põhjal, kaetakse tema tegevuseelarvest, võib see tähendada liikmesriigi pädevate asutuste makstavate tasude suurenemist.

Mis puudutab väikefondi valitsejatega seotud muudatusi, siis Finantsinspeksioon registreerib tegevusloata väikefondi valitsejaid ja vajadusel kustutab need registrist. Eelnõu ei too selles osas kaasa muudatusi Finantsinspeksioonis laiemalt ega vajadust muutustega kohanemisele suunatud tegevusteks. Ajutiselt võib suureneda koormus mõnele Finantsinspeksiooni osakonnale, eelkõige seoses fondivalitsejatele kehtestatud miinimumkapitali sissemaksmise kontrollimisega üleminekuperioodi ajal (12 kuud). Selle järgselt ei suurene siiski oluliselt koormus, kuna ei lisandu uusi menetlusi – eelnõuga tehakse registreerimise ja registrist kustutamise regulatsioonis väiksemaid täpsustusi ning antakse Finantsinspeksioonile võimalus jätta puudustega taotlused ka läbi vaatamata, mis on Finantsinspeksiooni koormust vähendav.

Mõju avaldumise sagedus: Seoses krüptovaratteenuse osutajatega seaduse rakendumise alguses avaldub suurem mõju, kui kõik käesoleva seletuskirja punktis 6.1.1 kirjeldatud sihtrühma kuuluvad isikud hakkavad tegevusluba taotlema. Edaspidi on mõju pidev, kuna Finantsinspeksioon teostab finantsteenuste järelevalvet igapäevaselt.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: MICA määruse ja eelnõuga kaasnevaid kohustusi ei ole võimalik täita tänase Finantsinspeksiooni mehitatusega, kuna Finantsinspeksioonil on suurel hulgal finantssektori üleseid järelevalvelisi kohustusi ning uus raamistik suurendab olulisel määral finantsjärelevalve all olevate isikute ringi. Seoses krüptovaratteenuste osutajatega võib näha üsna mahukat tegevuslubade väljastamise menetlust 2025. aastal. Kui Finantsinspeksioon ei suuda saavutada piisavat mehitatust tegevuslubade menetlemise ajaks, võib see pikendada krüptovarateturul tegutsemiseks õiguse saamise protsessi. Samuti on oluline, et Finantsinspeksiooni oleks piisavalt ressursi pidevaks järelevalve teostamiseks uute järelevalvesubjektide üle.

Riski osaliseks maandamiseks on eelnõus ette nähtud, et MICA määruse alusel tegutseda sooviv ettevõtja võib Finantsinspeksioonile tegevusloa taotluse esitada 3 kuud enne MICA rakendamiskuupäeva, mis annab Finantsinspeksioonile paindlikkuse tutvuda taotlustega juba enne, kui MICA määrus rakendub.

Seoses väikefondi valitsejatega seotud muudatustega seotud ebasoovitavate mõjude avaldumise risk on vähene. Negatiivse iseloomuga mõjud (lisatöö) on marginaalsed: vähesel määral ja ajutiselt suureneb töömaht, mille tingib juba turul olevate tegevusloata väikefondi valitsejate kapitalinõuete täitmise kontrollimine. Selle perioodi järgselt Finantsinspeksiooni töö muudatuste tulemusel ei suurene, sõltuvalt esitatavate registreerimise taotluste kvaliteedist võib töö mõnevõrra väheneda (õigus jätta registreerimise taotlus läbi vaatamata). Negatiivseid mõjusid ei esine.

Mõju olulisus: Mõju on oluline. Eelduslikult on mõju arvestades sihtrühma suurust (122 töötajaga asutus, kus vajadus tekib üle 10% uute töökohtade järele) ning mõju ulatust ehk kohanemisevajadust (nt ekspertiis ja arusaam sellistest uut tüüpi teenustest) siiski kokkuvõttes ilmselt pigem oluline.

6.1.6. Majanduslik mõju Rahapesu Andmebüroole

Sihtrühm: Rahapesu Andmebüroo (2022. aasta seisuga oli teenistujate arv 64, planeeritav kogukoosseis 102 teenistujat).

Mõju ulatus: Mõju peamiseks ulatuseks tuleb pidada seda, et järelevalve teostamine VASP-de üle läheb väljapoole Rahapesu Andmebüroo pädevust. Nimetatud mõju võib pidada oluliseks, kuivõrd

Rahapesu Andmehüroo tegevus täna on suuresti suunatud VASP-dega seotud tegevuslubade menetlemisele ning vastava sektori ettevõtjate üle kontrolli teostamisele.

Eelnevast tulenevalt võiks eeldada, et peamise mõjuna väheneb Rahapesu Andmehüroo töökoormus, kuid käesolevaga on keeruline hinnata, kas ja kui palju võib seetõttu Rahapesu Andmehüroo töötajaskond väheneda, ilmselt mingil määral kindlasti (teatud osa töötajatest võivad minna Finantsinspeksiooni tööle). Samas käesoleva eelnõuga tehtavad muudatused ei tähenda, et Rahapesu Andmehüroo enam puutumust virtuaalvääringu valdkonnaga ei oma – vastav rahapesu seire, teadete esitamise menetlus rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse korral jms jääb jätkuvalt Rahapesu Andmehüroole ka antud valdkonna osas.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Tööülesannete muutumise tõttu on Rahapesu Andmehüroo struktuuriüksustes vajalik teha tõenäoliselt muudatusi. Siiski on keeruline hinnata, kas ja kui suures ulatuses see kokkuhoidu riigieelarve tähenduses võiks omada. Samuti ei laeku riigieelarvesse RahaPTS alusel tegevusloa taotlemisega seoses riigilõiv, mis on ühe ettevõtja kohta 10 000 eurot tegevusloa taotluse läbivaatamise eest ja 4000 eurot tegevusloa muutmise taotluse läbivaatamise eest.

Mõju olulisus: Mõju võib pidada keskmiseks, kuna tegevuslubade väljastamine ei ole Rahapesu Andmehüroo põhitegevus.

6.2. Sotsiaalne mõju

6.2.1. Sotsiaalne mõju krüptovarateenuse osutajale

Sihtrühm: Punktis 6.1.1 nimetatud sihtrühm.

Mõju ulatus: MICA määruse ja DORA määruse rakendamine võib mõjutada krüptovarateenuse osutajate puhul sobilike ja nõuetekohaste töötajate leidmist. Oluline on märkida, et pigem on vaja piisavalt kvalifitseeritud töötajad (eelkõige kas juriidiliste või IT teadmistega isikuid).

Mõju avaldumise sagedus: Ilmselt selgub uute töökohtade loomise vajadus õigusaktide rakendamise alguses.

Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Eelnõu võib kaasa tuua teatud ettevõtete äritegevuse lõpetamise, kes ei ole võimelised taotlema tegevusluba, mistõttu mõjutab see negatiivselt ka tööhõivet (töötuks jäämise oht). Samas eeldades, et selline töötajad on piisavalt kvalifitseeritud, siis ei tohiks olla raskusi neil (nn koondatud või töökohast ilma jäänud) isikutel uute töökohtade leidmisega (nt kasvõi mõnes teises teenuseosutajas või mõnes muus finantssektori asutuses). Teisest küljest võib anda tegevusluba n.ö kvaliteedimärgise, mille alusel on ettevõtjal hõlpsam oma tegevust laiendada ja seetõttu tekib vajadus ka täiendavate töökohtade loomiseks.

Mõju olulisus: Uute töökohtade arvu tõus on Eesti üldise tööhõive kõrval pigem väike ehk mõju on selles tähenduses ebaoluline.

6.2.2. Sotsiaalne mõju Finantsinspeksioonile ja Rahapesu Andmehüroole

Vt selgitusi punktide 6.1.5 ja 6.1.6 juures.

6.3. Muud mõjud

Regulatsioonil puudub mõju välissuhetele, elukeskkonnale ning regionaalarengule.

Krüptovaratehingute valideerimiseks kasutatavatel konsensusmehhanismidel on peamine kahjulik mõju kliimale ja keskkonnale üldisemalt. Sellised konsensusmehhanismid peavad seetõttu võtma kasutusele keskkonnanahoidlikumad lahendused ja tagama, et krüptovara emitendid ja krüptovarateenuse osutajad tuvastavad ja avalikustavad nõuetekohaselt mis tahes peamise kahjuliku mõju, mida nad võivad kliimale avaldada, ja mis tahes muu keskkonnaga seotud kahjuliku mõju.

Krüptovaraülekannete parem jälgitavus vähendab krüptovaraülekannete kasutamise atraktiivsust kurjategijate silmis ja parandab võimalusi uurida kuritegusid, mis omakorda tõstab turvatunnet ühiskonnas.

6.4. Mõjude kokkuvõte

Krüptovarateenuse osutajatel, sh VASPidel on vaja ilmselt täiendavat tööjõudu ja kapitali, et oma tegevus viia kooskõlla õigusaktides sätestatud nõuetega. Samas 2022. a. 15. juunil jõustunud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muudatused nägid juba ette kõrgendatud nõuded selles sektoris tegutsemiseks, mistõttu on ka need teenuseosutajad pidanud astuma samme, et olla kooskõlas nõuetega, mis on kohati üsna samaväärsed MICA määruse nõuetega (nt kapitalinõuded, nõuded juhtide usaldusväärsusele jms). Kokkuvõtvalt - krüptovara teenuseosutajate halduskoormus suureneb.

Krüptovarateenuse klientide ja krüptovara omanike jaoks suureneb eelkõige läbipaistvus ja usaldusväärsus krüptovaraturu vastu.

Finantsinspektsiooni halduskoormus suureneb oluliselt. Rahapesu Andmebüroo halduskoormus väheneb selle arvelt, et edaspidi nad ei pea kulutama ressursse VASP-ide tegevusloa ja tegevusnõuete täitmisega seotud järelevalvele, v.a rahapesuriskiga seotud järelevalve.

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

Seaduse rakendamisel puuduvad mõjud kohaliku omavalitsuste tegevustele.

Seda, kas seaduse vastuvõtmise ja MICA määruse rakendamise tulemusena tekib kulude kokkuhoid riigieelarve tähenduses, on keeruline hinnata (vt eespool märgitud). Tõenäoliselt riigieelarve mõttes kulud oluliselt ei vähene ega ka suurene.

8. RAKENDUSAKTID

Valdkonna eest vastutav minister võib kehtestab:

- Finantsinspektsioonile esitavate aruannete sisu, vormid, koostamise meetodika ja esitamise korra (eelnoü § 14 lg 8, kavand esitatud käesoleva seletuskirja lisas 2);
- määruse, milles täpsustatakse nõudeid selliste isikute teadmistele ja oskustele, kes annavad seoses krüptovara nõu (eelnoü § 7 lg 2);
- nõuded krüptovara registreerimisele ja nendega tehingute tegemisele keskdepositooriumis (eelnoü § 58 punkt 2, EVKS § 2 lg 4²).

9. SEADUSE JÕUSTUMINE

Jõustumise ja rakendamise kuupäevad:

- seadus jõustub üldises korras (sh IFS, FIS ja VpTS täiendavad muudatused);
- RahaPTS muudatused jõustuvad kahes etapis – 2024. aasta 30. septembril ja 2025. aasta 1. juulil;
- RSanS muudatused jõustuvad 2025. aasta 1. juulil;

- RLS muudatused jõustuvad 2024. aasta 30. detsembril;
- varapõhise tokeni emitent ja e-raha tokeni emitent peab MICA määruses sätestatud nõudeid rakendama hakkama alates 2024. aasta 30. juunist;
- krüptovareteenuse osutaja peab MICA määruses ja TFR määruses sätestatud nõudeid rakendama hakkama alates 2024. aasta 30. detsembrist (ette on nähtud ülemineku periood MICA rakendamiseks kuni 2025. aasta 1. juulini);
- varapõhise tokeni emitent ja krüptovareteenuse osutaja peab DORA määruses sätestatud nõudeid rakendama hakkama 2025. aasta 17. jaanuarist.

10. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE, HUVIRÜHMADE KAASAMINE JA AVALIK KONSULTATSIOON

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile ja Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumile, Siseministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Finantsinspeksioonile, Eesti Pangale, Rahapesu Andmebüroole, Kaitsepolitseiametile, MTÜ FinanceEstonia'le, Eesti Pangaliidule, Eesti Kindlustusseltside Liidule, Tarbija ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Politsei- ja Piirivalveametile, Nasdaq Tallinna Börsile, Nasdaq Tallinn Aktsiaseltsile, Nasdaq CSD SE Eesti filiaalile, Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioonile, Eesti Advokatuurile, Eesti Web3 Kojale, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Notarite Kojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Digivara Liidule ning makseasutustele, e-raha asutustele, fondivalitsejatele ja investeerimisühingutele.

Algatab Vabariigi Valitsus

2023

(allkirjastatud digitaalselt)

LISA 1. EL õiguse vastavustabelid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1114 ja Eesti õigusaktide vastavustabel

EL õigusakti norm	EL õigusakti normi ülevõtmise kohustus	EL õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaariid
Art 81, lg 7		KrüTS § 7	Liikmesriik peab avaldama krüptonõustajate teadmiste ja oskuste hindamiseks kasutatavad kriteeriumid.
Art 88, lg 3	Valikuline		
Art 93, lg 1	Jah	KrüTS § 24	Liikmesriigi kohustus määrata pädev asutus.
Art 93, lg 5	Jah	KrüTS §-d 23–34	Liikmesriik peab tagama asjakohaste meetmete võtmise, nii et pädevatel asutustel on võimalik kasutada oma ülesannete täitmiseks vajalikke järelevalve- ja uurimisvolitusi.
Art 113 lg 1		HMS ²⁶ § 56, § 87 FIS § 55 lg 3 HKMS ²⁷	Liikmesriik peab tagavama, et pädevate asutuste käesoleva määruse alusel tehtud otsused on igakülgset põhjendatud ja nende peale võib esitada kaebuse kohtule.
Art 113, lg 2		TKS § 19, § 21 lg 2 p 6, § 64	
Art 143, lg 3	Valikuline	KrüTS § 47 lg 4	Kui liikmesriik otsustab lühendada 18 kuulist üleminekuperioodi, tuleb sellest teada anda komisjonile ja ESMA-le, sealjuures tuleb teada anda erandi kestus.

²⁶ Haldusmenetluse seadus

²⁷ Halduskohtumenetluse seadustik

Art 146, direktiivi 2013/36/EL muutmine		KAS § 6 lg 1 p 8 ¹ ja 8 ² , KAS § 21 ⁴ lg 1 ja § 215 lg 1	Direktiivi 2013/36/EL I lisas on loetelu vastastikku tunnustavatest tegevustest. MICA määrusega lisatakse sinna e-raha tokeni emiteerimisele, varapõhise tokeni emiteerimisele ja krüptovarateenusele.
Art 147, direktiivi (EL) 2019/1937 muutmine		Rikkumisest teavitaja kaitse seadus ²⁸	MICA määruse muudatusega lisatakse direktiivi (EL) 2019/1937, mille kohaldamisalasse jääb mh selliste isikute kaitse, kes teavitavad MICA määruse rikkumistest.

²⁸ Seadus ei ole veel vastu võetud

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1113 ja Eesti õigusaktide vastavustabel

EL õigusakti norm	EL õigusakti normi ülevõtmise kohustus	EL õigusakti normi sisuliseks rakendamiseks kehtestatavad/kohaldatavad riigisisised õigusaktid	Kommentaariid
Art 2 lg 5	Valikuline		Vastava erandi tegemise võimalus on ka kehtivas samasisulisel määruses, kuid seda pole kasutatud
Art 26 lg 2	Valikuline	RahaPTS § 46 lg 3 p 7 ja § 47 lg 7	Liikmesriigi õigus vajadusel nõuda andmete pikemat säilitamist.
Art 28 lg 1	Jah	KrüTS 7. ptk RahaPTS § 96 ja 96 ²	Halduskaristuste ja meetmete kehtestamine
Art 28 lg 2, 5 ja 6	Jah	RahaPTS § 66 lg 2 p 2, § 96 ¹ KarS § 14 lg 1-3	Juhtorgani liikmete ja töötajate vastutus
Art 28 lg 4	Jah	RahaPTS § 64 lg 2 ja 5-7, § 66, § 67 FIS § 6 lg 4, 46, 46 ² , 47 ⁹ , 48 KrüTS § 24 lg 4	Asutustel on ülesannete täitmiseks vajalikud järelevalve- ja uurimisvolitused
Art 28 lg 7	Jah	RahaPTS § 64 lg 5 ja 6, § 67 lg 1-1 ²	Asutustevaheline koostöö
Art 29	Jah	RahaPTS § 66 FIS § 6 lg 4 KrüTS § 24 lg 4	Karistamine korduva, süsteemse ja olulise rikkumise korral
Art 30	Jah	RahaPTS § 67 lg 3 ja 4	Karistuste ja meetmete avalikustamine
Art 31 lg 1	Jah	KarS § 57 ja 58	Karistuste ja meetmete liigi ja suuruse määramine
Art 31 lg 2	Jah	FIS § 46 ² lg 32	EBA informeerimine karistustest ja meetmetest
Art 32 lg 1	Jah	FIS § 34, § 50 ² -50 ² RahaPTS § 51, § 52 ¹	Teavitaja kaitse
Art 33	Jah	RahaPTS § 64	Järelevalve/seire
Art 38 lg 1	Jah	Eelnõu § 55 punkt 1	Virtuaalvääringu teenuse pakkujate kustutamine teenusepakkujate loetelust
Art 38 lg 2	Jah	Eelnõu § 55 punkt 1, RahaPTS § 3 p 19 ja p 20, § 6 lg 2 p 13, § 7 p 2	Virtuaalvääringu ja virtuaalvääringu teenuste mõistete kustutamine, korrespondentsuhte mõiste täiendamine, krüptovara, krüptovara teenuse osutaja ja isehallatava aadressi lisamine RahaPTS-i
Art 38 lg 3	Jah	RahaPTS § 37 lg 5	EBA soovitude arvestamise kohustus
Art 38 lg 4	Jah	RahaPTS § 13 lg 31 ja 4, § 14, § 18, § 19 lg 1 p 3, § 20 lg 1 p 6, § 23 lg 2 p 2, § 36-38, § 40 ja 41, RSanS § 20-23	Suurem osa viidatud sätetest täidavad direktiivis sätestatud nõudeid kehtival kujul, kuid täiendused ja muudatused puudutavad järgnevaid sätteid: RahaPTS § 13 lg 31; § 38 lg 2, § 40 lg 1 p 5, lg 11, lg 5.

			Tegemist on krüptovarateenuste kohladuvate erisustega riskide hindamisel, protseduurireeglites, hoolsusmeetmetes ja andmete säilitamises.
Art 38 lg 5	Jah	RahaPTS § 38 lg 41	EBA tõhustatud hoolsusmeetmete suuniste rakendamise kohustus.
Art 38 lg 6	Jah	RahaPTS § 15 lg 6	Keskse kontaktpunkti määramise kohustuse kehtestamise võimalus.
Art 38 lg 7	Jah	Eelnõu § 55 p 1	Tegevusloa nõue ei tulene enam AMLD-st.
Art 38 lg 8	Jah	Eelnõu § 60 lg 1	Jõustumissäte

LISA 2. Rakendusaktide kavand

Rahandusministri määrus

„Krüptovarateenuse osutaja Finantsinspeksioonile esitatavate aruannete sisu, vormid, koostamise meetodika ja esitamise kord“

Määrus kehtestatakse krüptovaraturu seaduse (edaspidi *seadus*) § 14 lõike 8 alusel.

§ 1. Reguleerimisala

Käesolev määrus sätestab krüptovarateenuse osutamise kohta Finantsinspeksioonile esitatavate aruannete sisu, vormid, koostamise meetodika ja esitamise korra.

§ 2. Kohaldamisala

Määrusekohased aruanded koostavad ja esitavad Eestis krüptovarateenuse osutamiseks õigust omavad krüptoravateenuse osutajad ja lepinguriigi krüptovarateenuse osutaja Eesti filiaalid.

§ 3. Koostatavad aruanded

Teenuseosutaja koostab ja esitab Finantsinspeksioonile:

- 1) „Tehingute aruande“ vastavalt lisale 1, aruandekoodiga xxxa;
- 2) „Klientide vara aruande“ vastavalt lisale 2, aruandekoodiga xxxb;
- 3) „Omavahendite aruande“ vastavalt lisale 3, aruandekoodiga xxxc;
- 4) „Bilanss“ vastavalt lisale 4, aruandekoodiga xxxd;
- 5) „Kasumiaruande“ vastavalt lisale 5, aruandekoodiga xxxf.

§ 4. Aruannete koostamise alused

- (1) Aruanded koostatakse eurodes ümardatuna kahe kohani pärast koma, välja arvatud juhul, kui käesolevas määruses või selle lisades on sätestatud teisiti.
- (2) Käesoleva määruse paragrahvi 3 lõikes 1 nimetatud aruannetes kajastatavad andmed esitatakse täisühikutes, kui õigusaktis ei ole sätestatud teisiti.
- (3) Välisvaluutas fikseeritud summad arvutatakse eurodesse ümber aruandeperioodi viimase tööpäeva Euroopa Keskpanga kursiga.
- (4) Muude käesoleva paragrahvi lõikes 2 või 3 nimetatata varade puhul kajastatakse nende varade turuväärtus eurodes aruandeperioodi viimase tööpäeva seisuga.

§ 5. Aruannete esitamine

- (1) Aruanded esitatakse Finantsinspeksioonile elektrooniliselt XMLis (*Extensible Markup Language*) vormindatud dokumentidena.
- (2) Krüptovarateenuse osutaja on aruannete esitamisel kohustatud järgima tehnilisi nõudeid, mis on avaldatud Finantsinspeksiooni veebilehel.
- (3) Aruande valdkonda kuuluvate andmete puudumisel tuleb esitada tühi aruanne.

§ 6. Määruse rakendamine

Määrust kohaldatakse aruannete koostamisel ja esitamisel aruandeperioodide kohta, mis lõppevad 2025. aasta 31. detsembril ja hiljem.

Lisa 1 Tehingute aruanne

Lisa 2 Klientide vara aruanne

Lisa 3 Omavahendite aruanne

Lisa 4 Bilanss

Lisa 5 Kasumisaruanne